T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

AUSTİN'İN SÖZ EDİMLERİ KURAMI BAĞLAMINDA PLATON'UN BAZI DİYALOGLARININ İNCELENMESİ

Ayşe AYDOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Fegani BEYLER

Bingöl – 2023

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

AUSTİN'İN SÖZ EDİMLERİ KURAMI BAĞLAMINDA PLATON'UN BAZI DİYALOGLARININ İNCELENMESİ

Ayşe AYDOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Fegani BEYLER

Bingöl - 2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Bilimsel Etik Bildirimi ..... **III**
Önsöz ..... **V**
Özet ..... **VII**
Abstract ..... **VIII**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
KONUNUN KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ
1.1. Dil Felsefesi 6
1.1.1. Dil Fenomenolojisi 9
1.1.1.1. Austin'in Görüşü 9
1.1.2. Dilbilimsel Fenomenoloji ve Bağlam 12
1.1.2.1. Canlı Bağlamlar 13
1.1.2.2. Örtük Bağlam 16
1.1.2.3. Hayali Bağlamlar 17
1.2. John Langshaw Austin (1911-1960): Biyo-Bibliyografik Bir Giriş 19
1.3. Austin'in Dil Felsefesi Alanındaki Yeri ve Önemi 20
1.4. Austin'in Söz Edimleri Kuramı 23
1.5. Austin'in Dil Felsefesi Çalışmaları 26
1.5. Austin'in Söz Edimleri Grupları 31
1.5.1. Düz Söz Edimi 32
1.5.2. Edimsöz Edimi 33
1.5.2.1. Edimsöz Güç Grupları 35
1.5.3. Etkisöz Edimi 37
1.6. Searle'nin Söz Edimleri Kuramına Genel Bir Bakış 40
1.7. Platon'un Hayatı, Eserleri ve Felsefî Dönemleri 47
1.7.1. Platon'un Hayatı ve Eserleri 47
1.7.1.1. Gençlik Dönemi Eserleri 49
1.7.1.2. Geçiş Dönemi Eserleri 49
1.7.1.3. Olgunluk Dönemi Eserleri 50
1.7.1.4. Yaşlılık Dönemi Eserleri 50

İKİNCİ BÖLÜM
PLATON'UN DİYALOGLARINDA SÖZ EDİMLERİ
2.1. Platon'un Diyaloglarında Geçen Düzsöz Edimleri 52

2.1.1. Platon'un Diyaloglarında Seslendirme Edimine İlişkin Örnekler 52
2.1.2. Platon'un Diyaloglarında Anlamlandırma Edimine İlişkin Örnekler 56
2.2. Platon'un Diyaloglarında Edimsöz Güçlerine İlişkin Örnekler 57
2.2.1. Hüküm Belirticilere İlişkin Örnekler 57
2.2.2. Erk Belirticilere İlişkin Örnekler 61
2.2.3. Sorumluluk Yükleyicilere İlişkin Örnekler 62
2.2.4. Davranış Belirticilere İlişkin Örnekler 63
2.2.5. Serimleyicilere İlişkin Örnekler 65
2.3. Platon'un Diyaloglarında Etkisöz Edimlerine İlişkin Örnekler 67

SONUÇ VE ÖNERİLER 70

KAYNAKÇA 74
ÖZGEÇMİŞ 80

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Austin'in Söz Edimleri Kuramı Bağlamında Platon'un Bazı Diyaloglarının İncelenmesi* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

/ /

Ayşe Aydoğan

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ayşe AYDOĞAN tarafından hazırlanan *Austin'in Söz Edimleri Kuramı Bağlamında Platon'un Bazı Diyaloglarının İncelenmesi* başlıklı bu çalışma, *25/01/2023* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Felsefe* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan : ……. İmza: ……..

Danışman : …… İmza: ……..

Üye : …… İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../ 202.. tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Zahir ERTEKİN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Konuşmacının aktarmak ve dinleyiciler üzerinde oluşturmak istediği etkiyi oluşturabilmek için dili kullanma şekli ve dinleyicilerin konuşmacının ifadelerinden nasıl bir anlam çıkardığına odaklanan söz edimleri kuramı, bir şey söylemenin aynı zamanda bir eylemde bulunmak olduğunu ifade etmektedir. Austin tarafından ortaya çıkarılan söz edimleri kuramı dil felsefesinin, dilbilimsel ve dilci felsefe karşısında daha önemli bir konuma yerleşmesini sağlamıştır.

Dil ve dilin fonksiyonları üzerinde çalışan J.L. Austin, dil felsefesi alanında önemli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Felsefe düşünürlerinin bir kısmı Austin'in dile yönelik gerçekleştirdiği ayrımları ve sınıflandırmaları aydınlatıcı bulsalar da düşünürlerin bir kısmı da yapılan çalışmaları etkileyici bulmamış ve Austin'in yaptığı ayrım ve sınıflandırmaların birtakım eksikliklerinin ve hatalarının olduğunu ifade etmişlerdir. Dilbilimsel çözümlemenin insanoğlunun dünyaya ilişkin bilgilerinin bilimin açıklayabileceği kadarıyla sınırlı olduğu görüşünü reddeden Bryan Maggee, aynı zamanda dilbilimsel çözümlemenin bu görüşünü destekleyecek felsefi açıklamalara ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir.

Konuşmacıların sözceledikleri edimsel cümlelerle, bir konuşma durumunu gerçekleştirdiklerini ifade eden Austin, konuşma sürecinde belli şartların, uylaşımın ve kişilerin söz konusu olduğunu; belli şartların gerçekleşmesine bağlı olarak konuşmacının edimini gerçekleştirebileceğini; dinleyicilerin süreçte birtakım tepkiler verebileceğini; konuşmanın, konuşma süreci öncesinde konuşmacı tarafından tasarlanan duygu, düşünce ve niyetleri içerdiği; konuşmacının sözcelemlerle birtakım eylemleri gerçekleştirmeyi vaat ettiğini ve isabetlilik koşulunun bu edimlerin bir anlam taşımasında etkili olan temel unsur olduğunu ifade etmiştir. Austin'in bu belirlemeler, söz edimleri kuramının dilin yeniden çözümlenmesi amacını taşıdığını göstermektedir. Austin, bu amaç doğrultusunda dili yeniden sınıflandırarak dünyayı yeniden betimlemeye ve birçok sözcükle karşılanması mümkün olmayan edimleri sınıflandırarak anlaşılmasına çalışmaktadır.

İnsanların yaptıklarından ziyade daha çok söylediklerine odaklanılmasının gerekliliğini savunan Austin, bireylerin yaptıklarının aslında söylediklerinden ve düşündüklerinden ibaret olduğuna inanmıştır. Bu doğrultuda bir şey söylemenin aynı

zamanda bir şey yapmak olduğunu, konuşmanın aynı zamanda bir davranış biçimi olduğunu ifade etmiştir.

Felsefe tarihinin önemli düşünürlerinden biri olan Platon, kendisinden önceki doğa felsefesi düşünürlerinin varlığa yönelik düşünceleri ile sofistlerin insana yönelik düşünceleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve diyaloglarında bu ilişkiye yönelik düşüncelerini ifade etmiştir. Eserlerinde felsefe yapmanın yanı sıra aynı zamanda felsefenin yapılma biçimine ilişkin birtakım kurallar ve sınırlar da ortaya koymuştur. *Austin'in Söz Edimleri Kuramı Bağlamında Platon'un Bazı Diyaloglarının İncelenmesi* başlıklı araştırmanın konusunu, Platon'un diyaloglarının Austin'in söz edimleri kuramı çerçevesinde değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Araştırmada Platon'un diyalogları Austin'in söz edimleri kuramı çerçevesinde incelenerek, Platon'un felsefi düşünceleri farklı bir açıdan değerlendirilecektir.

Çalışma giriş, iki ana bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde dil felsefesi, Austin'in ve Platon'a ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın birinci ana bölümünde dil felsefesi, Austin'in söz edimleri kuramı ve edimsöz sınıflandırmaları ve Platon'un diyaloglarına ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise Austin'in söz edimleri sınıfları kapsamında Platon'un diyaloglarından seçilen örneklere yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise Austin'in edimsöz kuramı ve Platon'un diyaloglarında edimsöz edimi sınıflarına ilişkin genel değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Bu araştırmanın tüm aşamalarında bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Fegani BEYLER'e; tez sürecinde bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım hocam Doç. Dr. Fikret OSMAN'a, akademik kariyer yapmam konusunda beni cesaretlendiren ve bu zorlu süreçte engin deneyimiyle karşılaştığım sorunların üstesinden gelmemde bana yardımcı olan Doç. Dr. Hüseyin ÇALDAK'a ve çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan aileme teşekkür ederim.

25/01/2023

Ayşe AYDOĞAN

ÖZET

Tezin Başlığı: AUSTİN'İN SÖZ EDİMLERİ KURAMI BAĞLAMINDA PLATON'UN BAZI DİYALOGLARININ İNCELENMESİ

Tezin Yazarı: Ayşe AYDOĞAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fegani BEYLER

Anabilim Dalı: FELSEFE ANABİLİM DALI

Bilim Dalı: FELSEFE BİLİM DALI

Kabul Tarihi: 25/01/2023

Sayfa Sayısı: VIII + 79

Bu çalışmanın amacı Platon'un Sokratik, geçiş dönemi, olgunluk dönemi ve yaşlılık dönemi bazı diyaloglarını John L. Austin'in söz edimleri bağlamında incelemek ve değerlendirmektir. Söz edimleri kuramı Austin tarafından edimsel olarak tarif edilen dilsel ifadelerin felsefi bir analizini sunmaktadır.

Gündelik dil felsefesi akımının önemli figürlerinden biri olan Austin, gündelik dilin kendine özgü mantığına dikkat çekmiş ve bu tarz bir bakış açısı ile söz edimleri kuramını ortaya koymuştur. Bu kuram bir şey söylemenin bir şey yapmak olduğu kabulünden hareket etmektedir. Sözcelemde bulunarak bir şey yapmamızı sağlayan dilsel ifadeler edimseller diye adlandırılmış ve saptayıcı olarak tanımlanan, doğru ve yanlış olabilen ifadelerin karşısında konumlandırılmıştır. Söz ediminin temelde üç edime yani düzsöz edimi, edimsöz edimi ve etkisöz edimine dayandığını söyleyen Austin bu üç edimi açıklar. Sonrasında ise incelemenin esas odak noktası olan edimsöz edimlerini, edimsöz gücü türleri açısından sınıflandırarak kuramını sonlandırır. Araştırma sonucunda Platon'un diyaloglarının söz edimleri açısından zengin bir içeriğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Söz Edimleri, Platon, Sözcelem, Austin, Dil Felsefesi

ABSTRACT

Title of Thesis: EXAMINATION OF SOME DIALOGUES OF PLATO IN THE CONTEXT OF AUSTIN'S SPEECH ACT THEORY
Author: Ayşe AYDOĞAN
Supervisor: Assist. Prof. Fegani BEYLER
Department: PHILOSOPHY DEPARTMENT
Sub-field: PHILOSOPHY
Date: 25/01/2023
Page: VIII + 79
The aim of this study is to examine and evaluate Platon's Socratic, transitional, maturity and old age dialogues in the context of John L. Austin's speech acts. Speech act theory offers a philosophical analysis of linguistic expressions that are described as performative by Austin. Austin, one of the important figures of the philosophy of everyday language, drew attention to the unique logic of everyday language and put forward the theory of speech acts with such a perspective. This theory is based on the assumption that saying something is doing something. Linguistic expressions that enable us to do something by making utterances are called operants and are positioned against expressions that can be true or false, which are defined as definitive. Saying that the speech act is based on three acts, namely the locutionary act, the illocutionary act and the prelocutionary act, Austin explains these three acts. Afterwards, he concludes his theory by classifying illocutionary acts, which is the main focus of the study, in terms of illocutionary power types.
Key Words: Speech Acts, Plato, Dialogue, Austin, Philosophy of Language

GİRİŞ

İlk dönemlerden günümüze kadar felsefenin önemli konularından birini oluşturan dil hakkında yazılmış ilk eserlerden biri Platon'un (M.Ö. 427-348) *Kratylos* adlı diyaloğudur. Platon bu diyaloğunda isimler ile nitelendirdikleri nesneler arasındaki ilişkinin boyutunu ele almıştır. İlerleyen dönemlerde Descartes, Leibniz, Herder ve Rousseau gibi filozofların da dil konusuna yönelik felsefi düşünceler ürettiği görülmektedir. Bu bağlamda yıllarca felsefenin temel konularından birini oluşturan dil, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında ortaya çıkan felsefi ve mantıksal gelişmelere bağlı olarak felsefenin merkezine yerleşmiştir.

Dilin, Anglo-Sakson dünyada geçtiğimiz yüzyılda felsefenin temel konularından biri haline geldiği görülmektedir. Birçok unsurun etkili olduğu bu durum üzerinde; Bertrand Russell ve Gottlob Frege'nin çalışmalarına bağlı olarak sembolik mantığın geliştirilmesi ve dilsel ifadelerin birçoğunun mantık diline dönüştürülerek incelenebilmesi gibi gelişmeler önemli rol oynamıştır. Bu gelişmeler sonucunda günümüzde analitik felsefe olarak adlandırılan felsefi akım ortaya çıkmış ve dile yönelik felsefi araştırmaların sayısı önceki dönemlere oranla çok yüksek düzeyde artış göstermiştir. Felsefi problemlerin çözümünde dilin incelenmesinin etkili olduğu düşüncesinin hâkim olduğu analitik felsefe, felsefe akımında önceki dönemlerde görülmeyen yeni bir yaklaşım olmuştur. Analitik felsefe sayesinde düşünürler geçmiş dönemlerde tartıştıkları felsefi konuları mantıksal kesinlik açısından sonuca bağlayabilmişlerdir. Bu durum dil sayesinde felsefi problemlerin üstesinden gelinebileceğine ilişkin bir umudun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Uzun zamandır felsefenin alanına giren bilimlerin, metafiziğin ve etiğin sözceleri, analitik felsefe ile birlikte yeniden ele alınarak değerlendirilmiştir.

Zaman içerisinde analitik felsefe de kendi içerisinde kollara ayrılmış ve 20. yüzyılın ilk yarısında çoğunlukla George Edward Moore, Bertrand Russell ve Ludwig Wittgenstein gibi filozofların etkisiyle birlikte mantıksal pozitivizm ve mantıksal atomculuk gibi akımlar ortaya çıkmıştır. Kendi aralarında farklılık göstermesine rağmen bu akımlar incelemelerinde dile yönelik uygulanan mantıksal analizin uygulanması sürecindeki ortak çerçeveyi dikkate almışlardır. Son elli yıl çağdaş dil felsefesi açısından söz konusu akımların etkili olduğu bir dönem olmuştur. Analitik

felsefenin kollarından birini oluşturan akımlardan biri de gündelik dil felsefesi akımı olup selefi olan analitik geleneğe yönelik bir eleştiri olarak ortaya çıkmıştır. Bu akıma yönelik Wittgenstein'in ikinci döneminden başlamak üzere bir kronolojik sıralama yapılabileceği gibi Oxford Üniversitesi hocalarından Peter Strawson, Gilbert Ryle, John L. Austin gibi filozofların daha çok 20. yüzyılın ikinci yarısında ürettikleri çalışmaları bu akımın başlangıcı olarak nitelendirilebilir.

Önceki dil kuramları ile birtakım hususlarda çelişen bir akım olarak ortaya çıkan gündelik dil felsefesi, dile ve dilin kullanımına yönelik yaklaşımı açısından önceki dil kuramlarından ayrışmaktadır. Gündelik dil felsefesi, selefi olan analitik dil kuramlarının kabul ettiği dilin kısıtlılığı düşüncesine karşı çıkmaktadır. Gündelik dil felsefesi kuramları felsefi açıdan gündelik dilin birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olduğunu ancak gündelik dilin mantıksal bir çerçeveye oturtularak bu sorunların aşılamayacağını ifade etmektedirler. Gündelik dil felsefecileri gündelik dilin neden olduğu sorunların çözümünün ancak karakteristik yapısının çözümlenmesiyle mümkün olabileceğini ifade etmektedirler. Gündelik dil felsefesi kuramı filozofları, analitik dil kuramlarındaki birtakım dilsel ifadeleri göz ardı etmiş ve incelememişlerdir. Analitik dil kuramlarının düşündüğünden daha kapsamlı ve zengin bir olgu olan dil bireylerin ve toplumların inançlarını, duygularını, düşüncelerini ve tutumlarını muhataplarına aktarmasını sağlayan bir köprü görevi görmektedir. Dil, sosyal ilişkilerin ve bireyler arası iletişimin kurulmasını sağlayan temel araçtır. Sosyo-kültürel etkileşimin sağlanmasında önemli rol oynayan gündelik dilin öneminin göz ardı edilmesi, dilin işleyişinin göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir. Gündelik dilin sahip olduğu bu özelliklerin farkında olan gündelik dil felsefecileri, gündelik dilin yapısını araştırarak felsefenin inceleme alanlarından biri haline getirmişlerdir. Gündelik dil felsefesi ile birlikte dilsel ifadelerin salt manada yanlış, doğru ya da anlamsız olarak sınıflandırılamayacağını ortaya koymuştur.

Peter Strawson, Gilbert Ryle, John L. Austin, gündelik dil felsefesinin öne çıkan düşünürleri olmuş ve bu alanda önemli çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Gündelik dil felsefecileri arasında John Langshaw Austin, söz edimleri kuramını geliştirerek çağdaş dil felsefesine önemli katkılar sağlamıştır. 1930'lu yıllarda felsefe kariyerine Oxford Üniversitesi'nde başlayan Austin'in "*How to Do Things With Words"* (Söylemek ve Yapmak) adlı eseri en yaygın bilinen çalışması olmuştur. Bu eser Austin'in 1955

yılında Harvard Üniversitesi'ndeki derslerinin derlemesidir. Speech art (edimsel sözcelem) olarak adlandırdığı dilsel ifadelere ilişkin tanımları ortaya koyan derslerini tamamlayamamasına rağmen Austin, söz edimleri kuramını geliştirerek derslerini amacına ulaştırmıştır. Temel olarak "bir şey söylemenin bir yapmak" olduğunu ifade eden söz edimleri kuramı, Austin'in saptayıcılar olarak adlandırıldığı bildirimlerin dil felsefesi alanında yapılan çalışmalarda odaklanılacak tek kriter olmadığını ifade etmektedir. Austin'in sözcelem olarak nitelendirdiği ifadelerin genel olarak doğru ya da yanlış olmalarının imkansız olduğunu ifade eden söz edimleri kuramı sözcelemlerin ancak karakteristik birtakım kriterler doğrultusunda değerlendirilebileceklerini ifade etmektedir. Sözcelemlerin başarı şartlarını ifade eden söz edimleri kuramı, sözcelemlerin değerlendirilebileceği karakteristik kriterlerin olup söz edimlerini meydana getiren unsurların neler olduğunu ifade eder. Austin, edimsöz edimi olarak adlandırdığı kuramında soru sormak, rica etmek, bahse girmek ve emretmek örnekleriyle ifade ettiği dilsel ifadelerin nasıl sınıflandırılacağını açıklayarak derslerini sonlandırmıştır. Dilbilim, felsefe ve edebiyat gibi alanlarda önemli bir kavram haline gelen edimsel kavramının dil kuramları açısından incelenmesinin ve çağdaş dil felsefelerinde göz ardı edilmesinin aksine dilsel analizler açısından değerlendirilmesinin sağlanması Austin'in dil felsefesine sağladığı en önemli katkılar olarak nitelendirilebilir.

Batı Felsefesinin ve düşünce tarihinin mihenk taşlarından Yunan filozof Platon M.Ö. 427-348 yılları arasında yaşamıştır. Sokrates insan doğasının ve geleneklerinin değişmez olduğunu anlamış ve bu özelliklerin insanların davranışlarını yönlendirici birer ilke ve ölçüt olarak kullanılabilecek evrensel tanımlarda aramıştır (Copleston, 2013: 11). Sokrates'ten sonra öğrencisi Platon da "ahlak" kavramına yönelik önemli birtakım fikirler ortaya koyarak kendi felsefe sistemini ortaya koymuştur.

Platon felsefenin temel amacının insanlara yetkin ve mutlu bir yaşam sağlamak olduğunu ifade etmiştir. İnsanlar erdemli bir yaşam sürdürerek yetkin bir yaşama ulaşabilirler. Platon felsefesi incelendiğinde "erdem nedir?" sorusuna yönelik diyalog tarzında yazılmış birçok eserin ortaya konulduğu görülmektedir. Eserlerini diyalog şeklinde kaleme alan Platon, düşüncelerini günlük yaşama taşıyabilmiş ve ele aldıkları sorunu birçok farklı pencereden değerlendirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda ele aldığı

sorunlar açısından Platon felsefesi her dönemde önemini korumayı başarabilmiş ve günümüze kadar ulaşabilmiştir (Erol, 2008: 1).

Platon'un "Diyaloglar" adlı eserinde 13 farklı diyaloğuna yer verilmiştir. "Sokrates'in Savunması" adlı diyalogda Sokrates'e yönlendirilen suçlamalara ve Sokrates'in kendine yönlendirilen bu suçlamalara yönelik cevaplarına yer verilmiştir. Diyalogda Sokrates'in felsefi düşüncesi, argüman geliştirme ve felsefi olarak ifade etme yöntemleri ve felsefeyi sürdürebilmek için verdiği mücadele simgelenmiştir. Zengin içeriğe sahip Sokrates'in Savunması adlı eseri birçok farklı yönden araştırmalara konu edilebilirken araştırmada söz edimleri açısından incelenmiştir.

Platon'un bir diğer önemli diyaloğu olan "Kriton"da ölüm cezası verien Sokrates'in kendisiyle aynı hücrede kalan arkadaşı Kriton ile aralarında geçen konuşmalarına yer verilmiştir. Diyalogda Kriton'un, aldığı cezayı hak etmediğini düşündüğü arkadaşı Sokrates'i hapisten kaçmaya yönelik gerçekleştirdiği ikna çabalarına yer verilmektedir. Ancak devlet yasalarına bağlı olan Sokrates'in hapisten kaçmayı reddettiğini ifade eden Platon, ödev bilinci sorununu ön plana çıkarmıştır. Sokrates yanlış verilen bir kararın, başka bir yanlış uygulama ile çözülemeyeceğini ifade etmiş ve Kriton'un kaçış planlarını reddetmiştir (Platon, 2017: 279-281). "Lakhes" diyaloğunda "cesaret" konusu işlenmiştir. Cesareti ifade edecek kavramsal ifadelerin yeterliliğine yönelik tartışmalar diyalogun temel konusunu oluşturmaktadır. Cesaret olgusunu ifade edecek bir kavramın oluşturulmasına çalışılan diyalogda, erdemin unsurlarından biri olan bilgi cesaret olarak ifade edilmiştir. Korkulacak ve çekinilecek olgular ile korkulmayacak ya da çekinilmemesi gerekecek olguların ayrımını yapmaya sağlayan ve tüm alanları kapsayan bilgi cesaret olarak tanımlanmıştır. Diyalogda farklı şekillerde tanımlanmasına rağmen cesaret kavramına ilişkin kesin ve açıklayıcı bir tanıma yer verilmemiştir. Platon diyaloğunda korkusuzluk ile cesaret arasındaki ayrımı da yapmış ve cesaretin erdemi oluşturan unsurlardan biri olduğunu ifade etmiştir (Platon, 2017: 331-332).

Platon'un "Lysis" diyaloğunda ise "dostluk" kavramı ele alınmıştır. Dost ve dostluk kavramına ilişkin bir tanımlama yapmayı amaçlayan Platon, ahlak sınırları içerisinde gelişen ikili ilişkileri "dostluk" olarak ifade etmiştir. Diyalogda dostluk kavramına yönelik ilk olarak iki kişi arasında ortaya çıkan bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Dostluk ilişkisinin ortaya çıkmasında aynı zamanda kişilerin karakter

özelliklerinin de bilinmesi önemlidir. Kişilerin karakter özellikleri gerçek bir dostluk ilişkisinin tanımlanmasında gerekli şarttır (Platon, 2013: 361-362).

Bilgeliğin sorun olarak ele alındığı "Kharmides" diyaloğunda bilgelik, bilimsellik çerçevesinde ele alınmıştır. Bilgeliğin erdemi oluşturan basamaklardan biri olduğu ifade edilen diyalogda, bilgelik ve bilge insanlar "iyi" olarak nitelendirilmiştir. Platon'un bilgeliğe ilişkin düşüncelerinin temelini Kritias'ın bilgeliğe ilişkin "insanların bildiklerini ve bilmediklerini fark etmelerini sağlayan bilim" ya da "insanın kendisini bilmesini sağlayan bilim" düşünceleri oluşturmaktadır (Platon, 2014: 297-299). Sokrates gibi, Protagoras diyaloğunda Platon da sofistlere ilişkin bir tartışmaya dahil olmuştur. Platon'un ahlak felsefesini oluşturan temel kavramlar, tartışma sürecinde ortaya çıkmaktadır. Erdemin öğretilebilme özelliğine ilişkin bir tartışmaya yer verilen Protagoras diyaloğunda Platon'un eğitime yönelik yaklaşımları ve eğitim anlayışı yansıtılmıştır. Diyalogda erdem öğretiminin çocukluk döneminde başladığı ve ölçülülük, doğruluk, bilgelik, dinlilik ve cesaret erdemlerinin herkese öğretilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Platon, 2019: 391-392). Platon "Menon" diyaloğunda farklı yaklaşım ve sorunlara yönelerek hocası Sokrates'ten ayrışmıştır. Diyalogda Platon epistemolojisini oluşturan temel unsurlar sergilenmesine rağmen, ahlak felsefesine yönelik önemli kavramlar da dile getirilmiştir. Erdemin öğretilebilmesine ilişkin tartışmalar ile başlayan diyalog, erdem ile bilgi arasındaki ilişkinin çözümlenmesiyle devam etmiştir (Platon, 2018: 139-140). Sofistlerin retoriğine yönelik bir tartışmayı içeren Gorgias diyalogunda ise "iyi" kavramının ne olduğu tartışılmıştır (Platon, 2010: 43).

Bu araştırmada da Platon'un bazı diyaloglarının Austin'in söz edimleri kuramı bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KONUNUN KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Dil Felsefesi

Felsefi düşüncenin başlangıcından beri dil, çeşitli yönleriyle düşüncenin bir ifade aracı olması ve düşünme ile yakın ilişki içinde olması nedeniyle önemli bir sorun alanı olarak birçok filozofun ilgi alanına girmiştir. Platon'un adlar ile adlandırılmış şeyler arasındaki ilişkiyi çözümleyen *Kratylos* diyaloğu, dil meselesinin ontolojik ve epistemolojik uzantılarıyla incelendiği ilk yazılı eserlerden biri olarak kabul edilir. Ancak Aristoteles, Organon'un daha çok mantıksal bir külliyat olan 'Yorum Üzerine' (Peri Hermeneias) adlı ikinci kitabında dil felsefesi kapsamında konulara değinmiştir. Aristoteles söz konusu kitabında önermelerin doğruluk değeri hakkında mantıksal bir çerçevede dil meselesini tartışır (Oishi, 2006: 1-2).

> "Cümle, olumlamalar olarak değil, sözceler olarak kendi başına anlamlı kısımları olan anlamlı bir sestir. Her cümle doğal bir araç olarak değil, söylediğimiz gibi geleneksel bir cümle olarak anlamlıdır. Ancak yalnızca doğru ya da yanlış olanlar bildirim niteliğindedir, hepsi değil. Hepsinde doğru ya da yanlış yoktur." (Aristoteles 1996: 35).

Antik çağlardan beri felsefi ilgi konusu olan dil sorunu, Orta Çağ boyunca ve sonraki yüzyıllarda birçok filozofun üzerinde durduğu konulardan biri olmaya devam etmiştir. Aristoteles'in 'Yorum Üzerine' (Peri Hermeneias) adlı eserindeki bakış açısı, 19. yüzyıla kadar dil üzerine yapılan felsefi çalışmalarda hakim olan bakış açısı gibi görünmektedir. Bu bağlamda 20. yüzyılın başına kadar dil üzerine yapılan felsefi araştırmalar, dile ilişkin sorulara mantıksal ve epistemolojik çerçevelerde yanıt arayan çalışmalar niteliğinde olmuştur. Nihayetinde felsefe tarihi boyunca dil üzerine çok sayıda felsefi çalışma yapılmış olmasına rağmen, dilin kendisini merkeze alması ve felsefeye tabi tutması 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başına denk gelmektedir (Ovacık ve Çifçi, 2022: 183).

Dil sorununu ele alan felsefi düşünce etkinliklerinin "dilbilim felsefesi" ve "dil felsefesi" olmak üzere iki kola ayrıldığı dikkate alınmalıdır. "Dilbilim felsefesi" bir yöntemi ifade ederken, "dil felsefesi" de bir sorun alanını belirtir. Hem dil felsefesi hem de zihin felsefesi alanında önde gelen çağdaş filozoflardan biri olan John Searle,

“dilbilim felsefesi” ile “dil felsefesi” arasındaki ayrımı şu sözlerle ortaya koymuştur: “Ayrım çok basit bir şekilde yapılabilirdi. “dilbilim felsefesi” ve “dilbilimsel analiz”, felsefi sorunları çözmek için kullanılan tekniklere veya yöntemlere verilen adlardır. Ancak “dil felsefesi” bir teknik değil, bir çalışma alanıdır..., felsefenin bir dalıdır...’ (Magee, 2004: 29). Searle, dil felsefesi hakkında şu sözleri ifade etmiştir: “Dil felsefesi, belirli kelimelerin veya belirli bir dilde diğer öğelerin günlük kullanımına yaklaşarak felsefi sorunları çözme girişimidir” (Searle, 2001: 40).

Çağdaş felsefede dil konusu, analitik bir araç olarak felsefi bir yöntem ve felsefi bir problem alanı olarak felsefi ilginin önceliği haline gelmiştir. Çağdaş felsefenin yol belirlemesinde önemli bir rol oynayan analitik felsefe, özellikle Anglo-Sakson coğrafyasında etkili bir felsefi tutum ve kült olarak ön plana çıkmış ve daha çok dil problemlerinin çözümlenmesi konusunda ilerleme kaydetmiştir (Rossi, 2001: 14). Matematik ve mantığa dayalı felsefi bir bakış açısı benimseyen Gottlob Frege ve Bertrand Russell gibi düşünürler de dil sorununun felsefi analizlerin odağı haline geldiği çağdaş dönemde birincil rol oynamışlardır. Daha sonra dil, özellikle Wittgenstein ve Viyana filozofları ile felsefi düşüncenin temel konularından biri haline gelmiştir (Poluzhyn ve Vrabel, 2005: 18).

20. yüzyılın ilk yarısında oldukça etkili olan mantıksal pozitivizm geleneği, dil sorununu doğruluk değeri üzerinden ele almıştır. Dili, doğrulanabilirlik ya da yanlışlanabilirlik çerçevesinde ele alan Russell, Frege, Ayer gibi filozoflar ve özellikle Wittgenstein’ın erken dönem fikirleri, dilin dünya ile ilişkisini açıklamaya yönelik analizler yapmaya girişmişlerdir. Buna göre, bu çağdaş filozoflar dil meselesinde sadece betimleyici cümleleri ele almışlar, bu cümlelerin işaret ettikleri olgulara uygunluğunu belirlemeye yönelik analizler yapmışlar; ancak betimleyici olmayan cümleleri dikkate değer bulmamışlardır. Dolayısıyla bu durum anlamlılığı doğrulanabilirliğe indirgemiş ve dilin iletişimsel bir etkinlik olarak göz ardı edilmesine yol açmıştır (Altınörs, 2003: 136). Analitik geleneğin ilk dönemlerinde, çoğunlukla doğru ve yanlış değerler çerçevesiyle sınırlı kalan dil kuramları, geniş perspektifleri dikkate alan bir yönelime sahip olmuştur; örneğin, Wittgenstein’ın ikinci döneminde olduğu gibi, daha sonraki dönemlerde günlük dil felsefelerini ele almışlardır. Bu anlamda analitik dil felsefesinin yanı sıra felsefenin çağdaş döneminde gündelik dil felsefesi gibi yaklaşımlar da ortaya çıkmıştır. Sıradan dil filozofları, konuşan ve

dinleyen açısından dilin gerçekliğine dikkat çekerler ve konuyu doğrudan etik alanla ilişkilendirirler (Ricoeur, 2000: 22).

Dil hakkında felsefe yapmanın iki amacı vardır. Birincisi, çeşitli türden dilsel ifadelerin anlamlarını nasıl kazandığını araştırmaktır. İkincisi, söz konusu araştırmanın sonuçlarını felsefi sorunları çözmek için kullanmaktır. İlk amaç, dil felsefesinin alanını tanımlayan şeydir; ikincisi ise dilbilimsel felsefe adı verilen analitik felsefeyle ilişkili felsefi bir yöntemi ifade eder. Dil felsefesi felsefe disiplininde bir alandır, dilbilim felsefesi ise felsefi sorunları çözmek için felsefi bir yöntemdir. Bu iki felsefe, birinin bir alan, diğerinin bir yöntem olması bakımından farklı olsa da, analitik felsefe tarihinde çoğu dil felsefesi düşünürü aynı zamanda dil filozofudur. Bu iki felsefe yakından ilişkili olduğu için bu şaşırtıcı değildir. Birincisi, dil felsefesindeki anlam teorileri, dil felsefesinin analitik araçları olarak hizmet eder. Bir diğeri, dilbilimsel felsefenin varsayımı, hepsi olmasa da felsefi meselelerin çoğunun temelde dilin nasıl çalıştığını anlamadaki başarısızlıktan kaynaklanan dilsel karışıklıklar olduğudur (Oishi, 2006: 4).

Dil felsefesine yönelik sözde ideal dil ve sıradan dil yaklaşımları ya da felsefeleri olmak üzere iki genel yaklaşım vardır (Mabaquiao, 2013: 37). İdeal dil felsefesi, dilin tanımlayıcı veya temsili işlevine odaklanır. Kelimelerin anlamlarını, reel yaşamdaki nesneler veya gerçeklerle ilgili olduğu ölçüde araştırır. Bu dilsel ifadelerin doğru ya da yanlış bir şekilde durumları temsil ettikleri için gerçeği taşıdığı söylenir. Bu bağlamda ideal dil, bilimlerde ve metafizikte dilin nasıl kullanıldığı gibi, dünya hakkında gelişen bilgi bağlamında araştırılmaktadır. Analiz edilen dilsel ifadeler önermeler (veya ifadeler) ve bunların özel adları, kesin açıklamalar ve yüklem ifadeleri gibi bileşenlerine odaklanırlar. Öte yandan, sıradan dil felsefesi, dilin belirli bir işlevine odaklanmazken, dili kullanmanın günlük ve sıradan bağlamlarında bulunan çeşitli işlevleri içinde araştırır. Araştırmanın odak noktası, ideal dil felsefesinin temel kaygısı gibi dil ve nesneler ya da gerçekler arasındaki ilişki değil, dil ve kullanıcıları arasındaki ilişkidir. Dolayısıyla burada dil, esas olarak dili kullananların niyetlerini tatmin etme bağlamında incelenmektedir. Analiz edilen dilsel ifadeler, önermelerin ve bileşenlerinin yalnızca bir tür oluşturduğu geniş bir çeşitliliği içerir.

Dil felsefesi, benimsediği yaklaşıma bağlı olarak felsefi konuları belirli bir şekilde analiz eder. Genel olarak, ideal dil felsefesinin dilbilimsel filozofları, felsefi

sorunların, dilin tanımlayıcı işlevinin diğer işlevleriyle karıştırıldığında başka bir deyişle dilbilgisi nedeniyle dilin diğer işlevlerinin betimleyicilik özelliği ile karıştırıldığında ortaya çıktığını ifade ederler. Russell ve Frege'nin dil düşüncesinde bu, sıradan dilin muğlaklığının ve müphemliğinden kaynaklanan sıradan dilbilgisi ile mantıksal dilbilgisi arasındaki karışıklıktır. Sonuç olarak, dilsel karışıklıkları saptamanın ve önlemenin yolu, mantıksal olarak mükemmel bir dil kullanmaktan geçtiği ve dil felsefesine yönelik eğitim almış düşünürlerin bu durumu gerçekleştirebileceği söylenebilir. Öte yandan, olağan dil düşüncesinin dilbilimsel filozofları, genellikle felsefi meselelerin, dili olağan bağlamlarının dışında kullanmanın sonuçları olduğunu ifade ederler.

İdeal dil felsefesi altındaki temsili anlam kuramları arasında Locke'un düşünsel kuramı, Mill'in nesne kuramı, Frege'nin duyu-referans kuramı, Russell'ın kesin betimlemeler kuramı, Wittgenstein'ın resim kuramı ve mantıksal pozitivistlerin doğrulamacı kuramı yer alır. Öte yandan, gündelik dil felsefesi altındaki temsili anlam teorileri, Moore'un sağduyu görüşlerini, Wittgenstein'ın kullanım teorisini, Austin ve Searle'nin söz eylemi teorisini ve Grice'nin imalar teorisini içerir. Söz eylemi kuramı, olağan dil felsefesi altında sınıflandırılır. Söz eylemi kuramı, dilin tüm işlevlerini kapsamasa da çok çeşitli dilsel işlevleri barındırmayı amaçlar. Söz edimleri kuramı temsilcisi Austin önermeler veya gerçekleri barındıran ifadelerin, dilin genel işlemlerinde temel bir statüye sahip olmadığını, çünkü onların doğruluk koşullarına göre değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir. Söz edimleri kuramına göre dil kullanıcılarının niyetlerini içeren zihinsel durumları, söz edimlerinin başarılı bir şekilde icra edilmesinde çok önemli bir husustur. Bu durum, dil-dünya ilişkisinin dil-kullanıcı ilişkisi tarafından belirlendiği olağan-dil yaklaşımını vurgulamaktadır.

1.1.1. Dil Fenomenolojisi

1.1.1.1. Austin'in Görüşü

Austin'in gündelik dili yeniden kendisinin kurduğunu düşünmemiştir. Austin, 1959'da Göteborg'da verilen bir konferansta "*Bir Filozof Olarak Ne Yaparım*" adlı eserinde bu görüşünü vurgulamıştır. Austin'in yöntemleri söylenenlerin ne ifade ettiğini açıklamaya çalışmamış, bir şeyin ne zaman ve hangi koşullarda söylendiğine

odaklanmıştır (Furberg, 1963: 50). Austin dil felsefesine ilişkin “Other Minds” adlı eserinde “Bu nedenle ben sıradan insanlara “nasıl” diye sorulduğunda gerçekte ne tür şeyler gerçekleştiğini düşünmeye yönlendirildiğini”; “Rol Yapmak” adlı eserinde ise “Öncelikle Bay Bedford'un, eğer yaparsak, konuşmamızın gösterdiği şey hakkındaki iddiasından ziyade, söylememiz gerektiğini söylediği şeyde haklı olup olmadığını düşünmeliyiz.” ifadelerini kullanmıştır.

Bununla birlikte, Austin’in yöntemlerinin günlük dili betimleyici olarak yorumlanmasına birkaç itirazda bulunulabilir. Her şeyden önce, filozoflar arasında “ne zaman söylediğimiz” konusunda önemli bir anlaşmazlık vardır. Örneğin Benson Mates, Ryle ve Austin'in “gönüllü”nün kullanımı konusunda hemfikir olmadıklarına dikkat çekmişlerdir:

“Oxford Felsefe Profesörleri sınıfı gibi sınırlı bir örneklemde kullanım konusunda anlaşmaya varılamazsa, örneklem genişletildiğinde beklentiler nelerdir?” (Nates, 1964: 68).

Elbette böyle bir anlaşmazlık tek başına Austin'in yöntemlerinin kuralcı olduğunu kanıtlamaz ancak başka sonuçlara ulaşılabilir. Örneğin, taraflardan birinin günlük dili doğru bir şekilde tanımlayamadığı söylenebilir. Belki de böyle bir anlaşmazlık hakkında söylenmesi gereken en önemli şey şudur: bu anlaşmazlıklar yaygındı ve haklı olabilirdi. Kullanılan yöntemlerin açıklayıcı amaçları için güvenilirliğinden makul bir şekilde şüphe uyandırabilir. Bu şüphe haklıdır, çünkü şu ya da bu demenin tercih edilip edilmeyeceği ya da şu ya da bu söylenmesi gerekip gerekmediği konusunda fikirlerin büyük ölçüde değişebileceği kolayca tasavvur edilebilse de insanların gerçekte söyledikleri olgusal bir sorudur (De Carvalho Diniz e Silva, 2019: 52). Bu soruyu yanıtlamak için tasarlanmış güvenilir yöntemler, çeşitli yanıtlara izin vermemelidir. Sıradan dil filozoflarının yazılarında sık sık ima edilen 'sıradan insan' adına da benzer bir itiraz yapılabilir. Austin, çok yakından ilişkili sözcüklerin ve ifadelerin anlamlarını ayırt etme girişiminde oldukça fazla çaba harcamıştır. Örneğin, şu ifade gruplarını ele almıştır: yanlışlıkla/kazara, otomatik olarak/yanlışlıkla, kasten/kasıtlı olarak. Eğer Austin bu tür terimlerin sıradan anlamlarını tespit etmeye çalışıyorsa, muhtemelen bu terimlere İngilizcenin sıradan, yetkin konuşmacısı tarafından verilen anlamları tanımlamaya çalışıyor demektir. Ancak sıradan insanların bu zor terimleri belirgin şekilde farklı anlamlara göre

kullandıklarını düşündükleri bile oldukça şüpheli görünüyor (Warnock, 1970: 31). Eğer yaparlarsa, Mates gibi, güvenilir bir şekilde tanımlayıcı olma yetenekleri sorgulanabilir. Bir kelimenin veya deyimin olağan kullanımıyla ilgili bir ifadenin nasıl doğrulanabileceği sorusuyla ilgili olarak şöyle yazar:

> Burada çok ciddiye alınamayacak bir bakış açısından, daha doğrusu bir kaçıştan söz etmek gerekiyor. Bu, felsefi problemlerde merkezi olan zor terimlerle uğraşırken ortalama bir yetişkinin kendi ana dilinin kullanımı hakkında o kadar muazzam miktarda ampirik bilgi biriktirdiği, kendi sezgisine veya hafızasına güvenebileceği ve diğer insanları zahmetli bir şekilde sorgulamasına gerek duymayacağına dair rahat bir öneridir (Allan vd., 2016: 102-103).
>
> Burada ortaya çıkan gerçekten iki önemli soru vardır.
>
> 1) Austin'in yöntemleri günlük dili güvenilir bir şekilde tanımlıyor mu?
>
> 2) Austin'in yöntemleri ampirik midir?

İlk soru, iddia edilen açıklamalar arasındaki anlaşmazlıktan kaynaklanmaktadır. İkinci soru, hem güvenilir bir şekilde tanımlayıcı tekniklerin ampirik olması gerektiğini hem de Austin'inkinin kesinlikle ampirik görünmediğini öne sürmektedir.

Bu soruları hemen cevaplamak zordur çünkü "neyi ne zaman söylediğimizi" etkileyen koşullar hakkında çok az şey bilinmektedir. Bu koşulları ortaya çıkarma görevinden kaçınan bir cevap yüzeysel olacaktır. Özellikle "neyi ne zaman söylüyoruz" ile bağlam arasındaki ilişkiler tartışılacaktır. Başarılı olursa, bu soruşturma yukarıdaki soruları yanıtlamak için arka plan sağlamaktan fazlasını yapmalıdır. "Neyi ne zaman söylediğimizin" birçok özelliğini aydınlatmalı ve felsefi yöntemle ilgili bir takım soruları anlamanın anahtarlarını sağlamalıdır. Örneğin böyle bir soru, "neyi ne zaman söylediğimizi" belirlemek için anketlerin değeriyle ilgilidir. Bu konu bölümün sonunda kısaca ele alınacaktır (Bakhtin, 1981: 314).

Bu tartışma, "neyi ne zaman söylediğimizi" ve niçin yakından ilişkili terimleri yani eş anlamlı ya da neredeyse eş anlamlı terimleri belirlemek için kullanılan yöntemlerle olacaktır. Çünkü ne söylediğimizin ve bununla neyi kastettiğimizin güvenilir bir betimlemesine ulaşmanın en zor olduğu yer, tam da birbiriyle yakından ilişkili ifadeleri ayırt etme meselesidir. Bu bağlamda Austin'in dil felsefesine ilişkin çalışmalarda; "Canlı bağlamlar" ve "hayal ürünü bağlamlar" olmak üzere iki tür bağlam ayırt edilmiştir, ilkinin ilgili özellikleri, ardından ikincisinin ilgili özellikleri

tartışılmıştır, canlı bağlamlar ve hayal ürünü bağlamlar olmak üzere iki tür bağlam karşılaştırılmıştır, Austin'in yöntemlerinin günlük dili betimleyici olduğu tartışılmış, ayrıca ampirik oldukları gösterilmiştir (Siewierska ve Papastathi, 2011: 579).

1.1.2. Dilbilimsel Fenomenoloji ve Bağlam

Austin'in dil hakkında sahip olduğu en önemli kavrayışlardan biri dil ile bağlam arasındaki yakın ve temel bağlantılarla ilgilidir. Bağlam üzerine açık bir şekilde çok şey yazdığını veya bu içgörüleri herhangi bir şekilde organize ettiğini veya sınıflandırdığı söylenemez. Ancak yöntemleri, ne, ne zaman ve neden söylediğimiz açısından bağlamın büyük önemini takdir ettiğini ve bu konuda bir hassasiyet gösterdiğini gösteriyor.

Temel olarak Austin şu şekilde çalışmıştır. Belirli terimlerin kullanımı veya kötüye kullanımı için bağlamlar sağlayacak hikayeler veya hayali vakalar ortaya atmıştır. Eşanlamlı veya yakın eşanlamlı sözcükler veya ifadeler arasındaki anlam farklılıklarını göstermek için tasarlanmıştır (Austin, 1962: 133). "Eşek hikayesi", Austin'in yaratıcı bağlamlar olarak adlandırılacak en iyi örneklerinden biridir.

> "Eşeğin var, benim de var ve aynı tarlada otluyorlar. Gün gelir, benimkinden hoşlanmadığımı düşünürüm. Onu vurmaya gidiyorum, üzerine bir boncuk çekiyorum, ateş ediyorum: canavar izine düşüyor. Kurbanı inceledim ve dehşet içinde bunun senin eşeğin olduğunu anladım. Kalıntılarla kapınıza geliyorum ve ne diyeceğim? Diyorum ki, ahbap, çok üzgünüm, kazara eşeğini vurdum? Ya da yanlışlıkla? Sonra yine, eskisi gibi eşeğimi vurmaya gidiyorum, üzerine bir boncuk çekiyorum, -ateş- ama bunu yaptığım gibi, canavar hareket ediyor ve seninki dehşet verici bir şekilde düşüyor. Yine kapı eşiğindeki sahne- ne diyeyim? Yanlışlıkla mı? Yoksa tesadüfen mi?

Austin'in yöntemleriyle ilgili ortaya çıkan sorunların çözümüne giden yol, bu tür hayal edilmiş, uydurulmuş, inşa edilmiş bağlamları anlamaktan geçer. Bu tür bağlamlar açıkça gerçek yaşam bağlamlarıyla özdeş değildir. Eşek hikâyesinde anlatılana benzer bir durumun gerçekleşmiş ya da gerçekleşmemiş olması mümkün olsa da onun yöntemlerinde gerçek hayattan bir vaka gibi işlenmez. Görüldüğü üzere "canlı" ve "imgesel" bağlamlar olarak adlandırdığım bağlamlar arasında önemli farklılıklar vardır (Felman, 1980: 175).

1.1.2.1. Canlı Bağlamlar

Gerçek vakalar, gerçek bir olayda gerçekten konuşulan kelimelerin veya hayali bir olayı anlatan kelimelerin bir raporudur. Başka bir deyişle, gerçek vakalar, gerçek konuşma veya yazının raporlarıdır. Fiili vakalar, ifade edilebilecek veya edilmesi gerekenlerden ziyade, söylenmiş veya yazılmış olan veya söylenecek olan sözcükleri içerir. Ancak gerçek vakalar ile "canlı bağlamlar" arasındaki ilişki nedir? sorusu burada önem arz etmektedir. "Canlı bağlam", gerçek bir vakanın bağlamıdır. Başka bir deyişle, canlı bir bağlam, fiilen konuşulan veya yazılan herhangi bir ifadenin bağlamıdır (Wetherell vd., 2001: 41).

"Hayali bağlamların" "canlı bağlamlara" bağlı olduğu söylenebilecek önemli bir anlam vardır. Çoğunlukla, sözcükler anlamlarını canlı bağlamlarda alırlar ve hayali bir durum tipik olarak bu tür bağlamlara göre değerlendirilir. Örneğin, gerçek eşekleri ya da eşek resimlerini görerek, "eşek" kullanımını öğrendik. Ayrıca ve daha da önemlisi, söylemimizin çoğu, özellikle sözlü söylem, canlı bağlamlarda gerçekleşir. O halde, imgesel bağlamları incelemeye canlı bağlamları inceleyerek başlamak daha uygundur (Siewierska ve Papastathi, 2011: 579).

Canlı bağlamların anlama katkıda bulunmasının iki farklı yolu vardır. Birincisi, mümkün olan çok sayıda anlam arasından bir kelimenin ilgili anlamının seçilmesine katkıda bulunurlar. "Güzel bir koşum var" cümlesi göz önünde bulundurulduğunda "Koş"un bir dizi farklı anlamı vardır. Burada bu anlamlardan hangisinde kullanılmıştır? Böyle bir soru çoğunlukla bağlama göre yanıtlanır. Delikli hortumunu işaret eden sıkıntılı bir bayan tarafından mı konuşuluyor? Bir futbol sahasında bir oyun kurucuyu izleyen neşeli bir taraftar mı bağırıyor? Bir klavyede kayan çevik parmaklara dikkat eden biri için mi konuşuluyor? Bir bağlam olmadan cümle, doğru, yani ilgili anlam konusunda belirsiz olacaktır (Robinson, 2006: 39).

İkincisi, canlı bağlam kelimelerin anlamlarına kesinlik ve içerik kazandırır. "Anlam" derken, herhangi bir soyut, yani bağlamsal olmayan anlam kastedilmektedir. Böyle bir anlam türü, sözcüksel anlam veya tanımdır. Sözlük anlamı, kelimenin kullanıldığı bağlam tarafından ete kemiğe büründürülmüş bir iskelettir. Kısaltılmamış bir sözlükte bile "özgür"ün sözcüksel anlamlarını, çeşitli canlı bağlamlardaki kullanımlarıyla karşılaştırın. Aşağıdaki örneklerin önemli olan yanı, hepsinin tek bir (sözlük) anlamı temsil etmesidir. "Lütfen boynumdaki ipi çıkarın." "Karnımın üstüne

oturmayı bırak." "Lütfen bu sefil deliği ellerimden alın." Bunların hepsi, sözlüksel anlamın canlı bağlamlar tarafından "doldurulduğu" "serbest" anlamının örnekleridir (Laugier, 2004: 282).

Bu son iki nokta, anlam ve canlı bağlamlar arasındaki ilişkiyle ilgilidir. Austin'in yöntemlerinin "ne zaman söylediğimizi" tanımlamanın veya reçetelemenin bir yolu olup olmadığıdır. Başka bir deyişle Austin, sıradan dilde söylenenleri doğru bir şekilde ayırt etmeye mi çalışıyor yoksa yöntemleri, gündelik dille örtüşüp örtüşmese de söylenmesi gerekenleri mi hedefliyor? Bu başka bir soruyu gündeme getirmiştir. Austin'in yöntemleri ampirik midir? Her iki soru da bağlamla ilgili olarak ne zaman söylediğimizin araştırılmasına yol açmıştır. Bu hamle, Austin tarafından kullanıldığı şekliyle "ne zaman söylediğimizi" bağlamın araştırılmasının anlamını aydınlatacağı umuduyla hızlandırılmıştır (Wetherell vd., 2001: 41).

Şimdi ne zaman söylediğimizin iki yönü vardır. Bunlar, "ne zaman söylediğimiz"in sadece bir kısmı olan alıntının tamamı hatırlanırsa görülür. Austin, dilbilimsel fenomenolojiyi "neyi, ne zaman ve neden söylediğimizi ve bununla ne anlamamız gerektiğinin" incelenmesi olarak tanımlar. Bu, kısaca, dilbilimsel-fenomenolojinin hem söylenenle hem de önceki söylenenle kastedilenle ilgilendiği anlamına gelir. Buna göre, bağlamı her iki yönle ilişkili olarak ele almanın önemli olduğu söylenebilir (Felman, 1980: 176).

Farklı bağlamlarda "ne zaman" söylediğimizi etkileyen iki önemli faktör vardır, amaç ve ilgili gerçeklerin cehaletidir.

1.1.2.1.1. Amaç

"Ne zaman söylediğimiz", bir ifadenin amacından veya amaçlarından önemli ölçüde etkilenir. Bu ifade, onu önemsiz bir şekilde doğru kılacak bir yoruma tabidir.' Elbette kişinin amacı birine iltifat etmekse veya amaç bir tartışmayı kışkırtmaksa söyleyeceğinden farklı bir şey söyler. Burada bahsedilen şey bu değildir. Dört yaşında bir çocuğun ebeveyni ile konuştuğu gerçek bir vaka örneği aşağıdaki gibidir (Laugier, 2004: 283):

> "Oğlum ve ben bir kanepede oturuyorduk. Çocuğa en yakın kanepenin ucunda bir yazı vardı. 'Lütfen kitabı bana uzat' dedim. 'Kitap yok' diye yanıtladı. 'O tarafta.' Cevabı, 'Bu bir kitap değil, bu bir dergi' oldu."

Çocuk istenilen şeyin bir kitap değil bir dergi olduğunu söylediğinde haklıdır. Bu gerçek durumu açıklamanın basit bir yolu vardır. "Kitap" kelimesi yanlış kullanılmış. Bununla birlikte, böyle bir açıklama aydınlatıcı değildir. Neden yanlış uygulandığını açıklamıyor. Gerekçe ise daha temel bir sorunun yanıtına dayanmaktadır: Cümle neden söylenmiştir? Sözün amacı nedir? Amaç, çocuğun kanepedeki makaleyi isteyen kişiye vermesini sağlamaktır. Ama neden doğru kelime kullanılmadı? Burada neden diye sormak, gerekli ve yeterli bir sebep istemek değildir. Böyle bir durumda aslında neden yanlış kelimenin kullanıldığını anlamayı kolaylaştıran herhangi bir faktörün olup olmadığını sormaktır. Sorunun cevabı şudur: Böyle bir durumda genellikle kesin olmaya gerek yoktur. Kanepede kitaba benzer tek bir nesne vardı. Hem bir kitap hem de bir derginin kanepede olduğu benzer bir durum, bir konuşmacıyı kesin olmaya daha fazla teşvik ederdi. Ancak yukarıdaki durumda bu eksikti. Kelimenin tam anlamıyla düşünen bir çocuk olmasaydı, amaca ulaşılmış olurdu (Robinson, 2016: 41).

Önemli sayıda vaka için tipik olarak alınması amaçlanan bu örnekte şu noktalara dikkat edilmelidir. Birçok kez sözcükler yalnızca bazı pratiklerin başarılması için araçlar olarak işlev görür. Bunu yaptıklarında, oldukça katı bir kesinlik standardı açısından mükemmel bir şekilde işlev görmelerine gerek yoktur. Aslında, "kitap" örneği gibi bir durumda, iyi tasarlanmış bir nokta veya uygun bir jest, genellikle amacı tatmin edici bir şekilde yerine getirir.

Tüm bunların alaka düzeyi bir analojiden görülebilir. Sadece ulaşım için kullanılan bir arabanın mükemmel bir şekilde ayarlanması gerekmez; yarış için kullanılan bir arabanın böyle bir uyumlamaya ihtiyacı vardır. Elbette kişi arabasını mükemmel ayarda tutmayı seçebilir. Benzer şekilde, kişi her zaman büyük bir kesinlikle konuşmayı seçebilir. Ama gerek yoktur, dolayısıyla genellikle yapılmaz. İkincisi, yukarıda kullanılan örnek aşırı bir örnektir. Ortalama dilsel durumun göstergesi olması amaçlanmamıştır. Bununla, amacın kelimelerin yanlış kullanımına başarılı bir şekilde izin vermesi durumunda, biraz belirsiz olanlara daha kolay izin verebileceğini göstermek istiyorum. Tüm bunların sonucu, amacın canlı bağlamlarda "ne zaman söylediğimizi" önemli ölçüde etkilemesidir (Laugier, 2004: 283).

1.1.2.1.2. İlgili Gerçeklerin Cehaleti

"Ne zaman söylediğimizi" etkileyen ikinci bir faktör, benim "ilgili gerçeklerin cehaleti" olarak adlandırılan şeydir. Bir yargılama sürecinden alınan aşağıdaki gerçek vakayı ele alalım. Bir akıl hastanesinde görevli olan mahkum, hasta banyo yaparken sıcak suyu açarak bir hastayı haşlayarak öldürmüştü. Sanık avukatı ölümü şöyle anlatmıştır (Di Giovanna, 1972: 69):

> "Ölüm kaza sonucu meydana geldi. Tutuklunun bu iddianameyi destekleyecek kusurlu bir ihmali yoktur. Ölüme neden olan kusurlu bir hata veya bir dereceye kadar kusurlu ihmal, adam öldürme suçlamasını desteklemeyecektir; ihmal pervasız olacak kadar ağır olmadıkça."

Bu alıntı, Austin tarafından dikkatle incelenen ve eşek hikâyesinde kullanılan iki kelimeyi, "hata" ve "kaza"yı göstermektedir. Şu soru sorulabilir: Avukat bu pasajdaki terimleri doğru kullanmış mı? Örneğin ölüm kaza sonucu mu oldu? Bu kelimenin doğru kullanılıp kullanılmadığını bilmenin bir yolu yoktur. Belki de mahkum sıcak su musluğunu soğuk su musluğu sanmıştır. Belki de dirseği yanlışlıkla ve fark edilmeden sıcak su musluğunu sıyırdı. Mesele şu ki, davanın gerçekleri daha ayrıntılı olarak bilinmedikçe, bu ifadelerin ("kaza" ve "hata") doğru kullanılıp kullanılmadığına karar vermek için hiçbir dayanak yoktur (Robinson, 2016: 42).

1.1.2.2. Örtük Bağlam

Canlı bağlamların çok önemli bir özelliği vardır. Genel olarak, bağlamın çoğu veya tamamı açıkça ifade edilmek yerine örtük olarak anlaşılır. Bu nedenle, sıradan konuşmanın çoğu oldukça eksiktir. Kucağına kahve döktüğümde sadece "Ooff!" veya "Ah canım!", "Kucağına kahve döktüğüm için üzgünüm" veya "Elimde bir fincan kahve ile derse gitmeye çalışmam ne kadar aptalca" denilebilir. Bağlamdan açıkça anlaşılan şeyin belirtilmesine gerek yoktur.

Bununla birlikte, bağlam örtük olduğu için, oldukça kolay bir şekilde belirsizliğe ve muğlaklığa yol açabilir. Bağlamlar tür olarak bile son derece çeşitlidir. Aşağıdaki kısmi bağlam listesini göz önünde bulundurun: fiziksel çevre, eylemler, yüz ifadeleri, psikolojik yapı, meslek, bir sözün genel koşulları, konuşmanın konusu, jestler, ton (konuşmacının), vurgu (bir ifadenin) ve çeşitli kelime sırası, kelime gruplaması ve noktalama gibi dilbilimsel olanlar. Sözcelerin anlamı ile ilgili bağlamlar, her zaman bu türden kombinasyonlardır. Tabii ki, genel olarak, canlı bağlamlar işlevlerini

oldukça tatmin edici bir şekilde yerine getiriyor. İlgili bağlamlar, ilgili taraflarca iletişimin kolayca gerçekleştirilebilmesi için yeterince iyi anlaşılmıştır. Ancak asıl mesele, bağlamın zımni doğasının, bağlamı belirsiz ve belirlenmemiş kılmasıdır (Di Giovanna, 1972: 72).

1.1.2.3. Hayali Bağlamlar

Dilsel fenomenoloji, canlı bağlamlardan ziyade yaratıcı bağlamların kullanılmasını da içerir. Hayali bağlam, gerçek ya da canlı olmaktan çok, durum ya da durumun hayal edildiği bağlamdır. Austinci arayışlar için yararlı herhangi bir yaratıcı bağlam değildir. Mevcut tartışma, gündelik dilin eşanlamlı veya yakından ilişkili ifadelerinin kullanımının "ne zaman ve neden" söylendiğini belirleme girişimiyle sınırlıdır. Sonuç olarak, yalnızca bu tartışmaya ışık tutması muhtemel hayali bağlamların özellikleri ele alınacaktır. Daha özel olarak önümüzde duran görev, canlı ve hayali bağlamları birincisi hakkında öğrenilenler açısından karşılaştırmaktır. Daha önce bahsedildiği gibi canlı bağlam, bir ifadenin ilgili anlamının seçilmesine önemli ölçüde katkıda bulunur ve ayrıca kesinlik ve içerik sağlar. Yaratıcı bağlamlar aynı işlevlere sahiptir ve bunları daha da iyi gerçekleştirebilir. Çünkü, daha önce belirtildiği gibi, canlı bağlam genellikle üstü kapalı, ifade edilmemiş bir bağlamdır. Sadece anlaşılır, şart koşulmaz (Di Giovanna, 1972: 83).

1.1.2.3.1. Hayali Bağlamların Avantajları

Kesinlik ve doğruluk açısından yaratıcı bağlamın avantajı, bağlamın açık hale getirilmiş olmasıdır. Ayrıca, böyle bir bağlam çok detaylı bir şekilde tasarlanabilir. Canlı bir bağlamda, örneğin konuşma konusunun tam olarak ne olduğu çok net olmayabilir. Bağlam belirsiz olduğu ölçüde, neyi ne zaman söylediğimiz de belirsiz olacaktır. "Ne zaman" kesin değildir. Yine de kesin bir bağlamı tahmin etmek, hayal etmek veya empoze etmek gerekir. Bu genellikle oldukça keyfi olabilir. Burada iki önemli nokta var. Birincisi, genellikle örtük olan canlı bağlamların aksine, hayali olanlar Austin'in prosedürlerinde açıktır. İkincisi, yaratıcı bağlamlarda, sözcükler arasındaki karşıtlıkları ve her birinin ayırt edici özelliklerini ortaya çıkarmak için yapılandırma ve ayrıntılandırmada kişi özgürdür (Laugier, 2004: 283).

Canlı bağlam da amaç açısından karakterize edilmiştir. Kesinlik ve ifadelerin dikkatli kullanımı açısından önemli bir faktör olduğu gösterilmiştir. Neyi, ne zaman ve neden söylediğimizi önemli ölçüde etkiler. "Kitap" örneğinde gösterildiği gibi, canlı bir bağlamda bir sözce, pratik ve dilbilimsel olmayan bir amaçtan etkilenebilir. Çoğu zaman, sözce, yalnızca veya birincil olarak bu dil dışı (dar anlamda) amaca yönelik bir araç olabilir. Hayali bir durumda, gerçek kitap yoktur. Bir kelimenin kullanımı dil dışı veya dil dışı herhangi bir amaçtan etkilenemez. Hayali bağlamların bir amacı vardır ama burada 'amaç' farklı bir anlama gelir. Bu tür bağlamların amacı, 'neyi, ne zaman ve neden söylediğimizi' anlamaktır (Robinson, 2006: 44).

Ancak bu iki tür bağlam arasındaki böyle bir karşıtlığın çok fazla olduğu görünebilir. Ne de olsa, canlı bağlam o kadar dikkat dağıtıcıysa, içinde söylediğimiz şey hayali olanda söylediklerimizden farklıysa, o zaman ikincisi bize sıradan bir dil vermiyor şeklinde itiraz edilebilir. Bize yenilenmiş bir dil verir. İddia edilen şey, canlı bağlamın, yaratıcı olanın sahip olmadığı dikkat dağıtıcı unsurlara tabi olduğudur. Canlı bağlamlarda terimleri doğru kullanma yeteneği bazen "gerçeklerin cehaleti" olarak adlandırılan şeyden etkilenir, yani engellenir. Tutuklu örneğinde "hata" ile "kaza"yı kesinlik veya kesinlik veya doğruluk açısından ayırt etmek mümkün değildir. Söylenebilecek tek şey, eğer sıcak su şu veya bu şekilde açılırsa, buna şu veya bu şekilde denilmesi gerektiğidir. Ama o zaman biri artık canlı bir bağlamda çalışmıyor olacaktır. Biri yaratıcı bir bağlamda çalışıyor olabilir (Di Giovanna, 1972: 79).

Hayali bir bağlamda, kişi gerçeklerin cehaletinden rahatsız olmaz. Bilinmesi veya bilinmemesi gereken gerçekler yoktur. Belirli özellikleri ekleyerek ve çıkararak ve ne söylememiz gerektiğine dikkat ederek çeşitli örnekler oluşturur. Mevcut örnekte, sıcak su musluklarını döndürmenin çeşitli yolları hayal edilecektir. Yukarıdakiler, anlamın belirlenmesinde canlı bağlamın oynadığı işlev ne olursa olsun, imgesel bağlamın da aynı işlevi gördüğünü göstermektedir. Bazı faktörler açısından, doğruluk ve kesinlik açısından bazen daha da iyi performans gösterir. Söylenenlere ek olarak, hayali bağlamın onu sıradan dilin betimlenmesi için canlı bağlamlardan daha uygun bir araç haline getiren üç özelliği vardır.

Hayali bağlamlarda, ne zaman söylediğimiz gerçek bağlamlarda olduğundan daha fazla düşünülerek ve yansıtılarak belirlenebilir. Bir an için Austin tarafından kurgulanan ve daha önce alıntılanan eşek hikayesini hatırlayın. Bu hikaye tarafından

tasvir edilen gerçek yaşam durumunda gerçekte ne söylenir? “Yanlışlıkla” ve “tesadüfen” arasındaki ayrımla uğraşamayacak veya üzerinde bir an bile düşünemeyecek kadar telaşa kapılmış olunabilir. Aklına ilk ne geldiyse ağzından kaçıracaktır. Austin, “bir veya iki hikaye”den sonra ne söyleyeceğimiz konusunda anlaşabileceğimizi söylemektedir. Başka bir deyişle, hayali bağlamlar açısından anlaşmaya varılabilir. Aslında sadece ara sıra “neyi ne zaman söylediğimiz” üzerine derinlemesine düşünme zahmetine gireriz. Belirtildiği gibi, kesin olarak konuşmak çoğu zaman gerekli değildir. Ancak önemli olan, tam olarak gizlice girmek istediğimizde zaman ayırmamızdır. Şimdi bu, Austin'in sonuçlarının neyi ne zaman söylediğimizi değil ne zaman söylememiz gerektiğini betimlediğini gösteriyor gibi görünebilir (Di Giovanna, 1972: 71).

Hayali vakanın canlı vakaya göre ikinci avantajı, birincisinin genellikle vakaların karşılaştırılmasını içermesidir. Canlı durumda bu genellikle eksiktir. Eşek hikayesi gerçekten iki hayali bağlam içerir. Austin'in burada söylemek istediği noktayı bu kadar keskin kılan şey, “yanlışlıkla” ve “kazara” arasındaki anlam karşıtlığını ortaya çıkarmak için tasarlanmış iki durumun olmasıdır. Hikayeler, bu ifadeler arasındaki farkın ilgili olduğu noktalar dışında aynıdır. Bu kadar iyi tasarlanmış bir örnek olmasaydı, aralarında bir fark olduğunu ve bu farkın nelerden oluştuğunu asla fark edilemeyebilirdi.

Üçüncüsü, yaratıcı bağlamlar koltuk değneklerini ortadan kaldırır. Canlı bağlamlarda birçok koltuk değneği vardır. Bu tür bağlamlarda, onu yeterince ifade edemesek bile, başkaları ne söylemek istediğimizi bilebilirler. Bir ifadenin yanlış kullanımı bile, bağlamdan açıkça anlaşılan şekilde 'düzeltilebilir'. Normalde bu, 'kitap' davası gibi bir durumda ortaya çıkar. Canlı bağlamdaki diğer bir koltuk değneği, bir terimi kullanımımızı başka ifadelerle örtebilme veya doldurabilme kolaylığıdır.

1.2. John Langshaw Austin (1911-1960): Biyo-Bibliyografik Bir Giriş

Geoffrey Langshaw Austin ve Mary Austin’in çocukları olan John Langshaw Austin, 26 Mart 1911 tarihinde İngiltere’nin Lancaster kentinde dünyaya gelmiştir. Babasının işi nedeniyle Austin ve ailesi 1922 yılında İskoçya’ya taşınmışlardır. 1924 yılında Shrewsbury Okulu’nun “klasikler” bursunu almaya hak kazanan Austin, aldığı “klasikler” eğitimini 1929 yılında Balliol College’da sürdürmüştür. 1933 yılında

Klasikler ve Felsefe (First in Literae Humaniores) eğitimini alan Austin bu dönemde Oxford'da "All Souls College" tarafından verilen bir burslu programa seçilmiştir. 1935 yılında Oxford'daki "Magdalen Collega"'da öğretmenlik görevine başlamıştır (Leite, 2011: 83).

Austin'in felsefe çalışmalarının ilk dönemlerinde ilgi alanlarını Aristoteles, Kant, Leibniz ve Platon (özellikle Theaetetus) gibi düşünürler oluşturmuşlardır. GE Moore, HA Prichard ve John Cook Wilson da çağdaş dönemde etkilendiği düşünürler olmuştur. Bu düşünürler, Austin'in felsefi sorunlara farklı yaklaşımının bazı yönlerinde etkili olmuştur. Austin'i etkileyen Moore, Prichard ve Wilson felsefi sorunların değerlendirilmesinde birtakım özel yargıları göz önünde bulundurmuşlardır (Leite, 2011: 85).

İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz İstihbarat Teşkilatında görev yapan Austin, 1945 yılı eylül ayında yarbay rütbesini alarak ordudan ayrılmıştır. Orduda görev yaptığı süreçte gerçekleştirdiği başarılı istihbarat çalışmaları nedeniyle Fransız Corix de Guerre, İngiliz İmparatorluğu Nişanı ve ABD Liyakat Lejyonu ödüllerini almıştır. 1941 yılında Jean Coutts ile evlenen Austin'in iki kız ve iki erkek olmak üzere dört çocuğu olmuştur. Austin, İkinci Dünya Savaşından sonra Oxford'a dönmüş ve 1952 yılında Ahlak Felsefesi Profesörü olmuştur. Aynı yıl Oxford Üniversitesi'nde delege olan Austin, 1957 yılında Finans komitesi başkanı olmuştur. Aynı dönemde üniversitede junior proctor ve felsefe alt fakültesi başkanlığı idari görevlerini de üstlenmiştir. 1956-1957 yıllarında Aristoteles Cemiyeti başkanlığı görevini yürütmüştür. 1955 yılında Hardvard'da William James derslerini veren Austin'in bu dönemde verdiği dersler "How To Do Things With Words" adıyla yayınlanmıştır. Austin 1951 yılında CASE kart oyununu icat etmiştir. Austin, 1949 yılında Lectures on the Philosophy of Leibniz'i düzenlemiş ve 1950 yılında ise Gottlob Frege'nin Grundlagen der Arithmetik adlı kitabını çevirmiştir. Austin 8 Şubat 1960 tarihinde Oxford'da ölmüştür (Davies, 2003: 93-94).

1.3. Austin'in Dil Felsefesi Alanındaki Yeri ve Önemi

Analitik felsefede gerçekleştirdiği devrimin yanı sıra aynı zamanda dil felsefesi alanında da önemli gelişmeler ortaya çıkaran Austin, özerk bir bilim olarak dilbilimin temel önermelerini de sorgulamıştır. Bu nedenle dil araştırmalarında mantıksal

pozitivizmin (veya mantıkçılığın) yolunu ve üstünlüğünü şiddetle sorgulamıştır. Günlük dil felsefesini ortaya çıkaran ve güçlendiren Austin, analitik felsefenin mantıksal modeller ve felsefi sorunlara odaklanan ideal modellerden önce dilin işleyişini incelemeye odaklanmasının gerektiğini ifade etmiştir. Austin, dili belirli geleneksel felsefi prosedürler karşısında ortaya koyduğu zorluklar açısından analiz etmiştir. Gündelik dil, gerçekten de birçok filozof açısından felsefi problemlerin çözümü için birtakım sorunlar ortaya koymaktadır. Austin'in günlük dilin çözümlenmesi konusundaki düşüncelerinin temelini, gündelik dili anlamak için zorluklar çıkaran filozof ve dilbilimcilerin oluşturduğu söylenebilir. Gündelik dile olan ilgisi ve ideal bir dili incelemeyi amaçlamaması, Austin'in dil felsefesinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Harris ve Unnsteinsson, 2018: 372). Dilbilimciler ve filozofların bir kısmı, bir sözcüğün bir kavramı ya da olguyu kesin olarak ifade etmediğini, hatta bir cümlenin bile net bir düşünceyi ifade etmediğini, anlam, kavram ve cümle ile düşünceler arasında bir yeterlilik olmadığını ifade etmişlerdir. Dile ilişkin anlam ve referans problemli, dile yönelik teoriler arasında önemli ve bir dereceye kadar çözümü mümkün olmayan bir çıkmazın ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Oxford ekolü filozoflarından olan Austin, dile yönelik bu soruna farklı bir şekilde yaklaşarak, tanımlayıcı dilbilimin ve geleneksel felsefenin dile yönelik temel sorularını derinden sarsmıştır (Internet Encyclopedia of Philosophy, 2022). 1953 yılında Ludwig Wittgenstein tarafından yayınlanan Philosophische Untersuchugen (felsefi soruşturmalar) adlı eserde dilin kullanım sorunu geniş çapta tartışılsa da Austin, Wittgenstein'den bağımsız bir şekilde orijinal bir değerlendirme yapmayı başarmıştır. Felsefi soruları sıradan dili tartışarak çözmeye çalışan Oxford analitik ekolü felsefecileri arasında Austin'in yanı sıra Ryle, Strawson ve Hare de bulunmaktadır. Bu düşünürlerden farklı olarak Austin performatif, edimsöz ve söz edimi kavramlarını net bir şekilde ortaya koyan ilk Oxford analitik ekolü felsefecisi olmuştur. Austin'in ortaya çıkardığı bu kavramlar ilerleyen süreçteki felsefe tartışmalarının aynı sıra aynı zamanda dilbilim alanındaki çalışmaların da temel konularını oluşturmuştur (Airenti vd., 1993: 199).

Doğal dillerin cümlelerinden farklı olarak sözlü iletişim birimleri olarak sözceler, konuşmacılar tarafından belirli yer ve zamanlarda çeşitli amaçlar doğrultusunda oluşturulmaktadır. Bir ifadenin tam anlamı çoğunlukla iki farklı açıdan söylenen cümlenin dilsel anlamının ötesine geçer. Hem ifade edilen içerik hem de

sözde “edimsel gücü” (yani sözcenin bir tahmin, tehdit ya da idda olup olmadığı) söylenen cümlenin dilsel anlamı tarafından belirlenir (Ottoni, 2002: 118-119).

1950’lerin bilişsel devriminden önce, dil felsefesi sözde “ideal dil” felsefesi (Frege, Russel, Carnap ve Tarski geleneğinde) ve sözde “sıradan dil” felsefesi (Wittgenstein, Austin, Strawson ve daha sonra Searle geleneğinde) olmak üzere iki karşıt yaklaşıma bölünmüştür. Yunanca eylem anlamına gelen “praxis” sözcüğünden türetilen “edimbilim” sözcüğü ilk olarak ideal dil filozofları tarafından sözdizimi, anlambilim ve edimbilim arasındaki üçlü ayrımın bir parçası olarak ortaya çıkmıştır (Carnap, 1942). Sözdizimi, bir dilin sembolleri arasındaki iç ilişkilerin incelenmesi olarak tanımlanırken, semantiğin ana ilgi alanı, semboller ve bunların gösterimleri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Edimbilime gelince, semboller ve kullanıcıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi olarak tanımlanmıştır (Jaszczolt, 2012: 311).

Cümlelerin anlamsal yapılarıyla ilgilenen ideal dil düşünürleri herhangi bir “iyi biçimlendirilmiş tümcenin” yapısını keyfi oluşum ve türetme kurallarıyla yani bileşenlerinin anlamsal değerleriyle birleştirme kurallarıyla tanımlarken, sıradan dil filozofları ise, doğal dillerin ifadelerinin anlamlarının potansiyel olarak ayırt edici özellikleriyle ve kullanımlarının çeşitliliğiyle ilgilenmişlerdir. İki önemli husus sıradan dil filozofları ile ideal dil filozoflarını karşı karşıya getirmiş ve edimbilim alanındaki çalışmaların ortaya çıkmasının yolunu açmıştır. Sıradan dil filozofları ilk olarak doğal dillerin ifadelerinin içerik düzleminin bağlam bağımlılığını vurgulamışlardır. Sıradan dil filozoflarından olan Austin (1962: 110-111) “doğruluk ve yanlışlık sorunu, yalnızca bir tümcenin ne olduğu ve henüz ne anlama geldiğiyle ilgili değil, geniş anlamda konuşursak, içinde bulunduğu koşullarla da ilgilidir” iddiasında bulunmuştur. İdeal dil felsefesi düşünürleri Austin’in dilin kullanımının tek rolünün olgular ifade etmek olduğu görüşünü “tanımlayıcı safsata” olarak isimlendirmesi ideal dil felsefesi düşünürleri tarafından eleştirilmiştir. Sıradan dil felsefesi düşünürleri doğal bir dilin tümcelerini söyleyerek bir eylem, yani bir konuşma eylemi gerçekleştirildiğini ifade etmişlerdir. Bu düşünürler emir verme, soru sorma, tehdit etme, söz verme, özür dileme, yalvarma ve iddiada bulunma gibi sözleri söyleyen bir konuşmacının aynı zamanda bir eylemi gerçekleştirdiğini ifade etmişlerdir (Harris ve Unnsteinsson, 2018: 373).

Austin'in toplumsal gelenekçi edimsel güç görüşüne karşı çıkan Strawson, bir konuşma eylemine edimsel güç kazandıran etkinin, konuşmacının dinleyiciler tarafından algılanma biçimi olduğunu ifade etmiştir. Dinleyiciye "gideceksin" diyen bir konuşmacı dinleyicinin yapması muhtemel olan bir eylemi tahmin edebilir, dinleyici ile iddiaya girebilir ya da dinleyiciye bir yere gitmesi emrini verebilir. Sözcelemin özel edimsöz gücünü belirleyen toplumların yerleşik geleneklerinin olmadığını, dinleyicilerin sözcelemin özel edimsöz gücünün belirlenmesinde etkili olduğunu ifade etmiştir (Dinneen, 1972: 518).

Ayrıca, Searle (1975) ve Bach ve Harnish'in (1979) belirttiği gibi, söz edimleri dolaylı olarak gerçekleştirilebilir. Örneğin "tuzu uzatır mısın?" ifadesinde konuşmacı dolaylı olarak dinleyicinin tuzu uzatmasını isteyebilir. Bazı bilim adamlarının iddia ettiği gibi (Recanati 1987: 92), dilsel birimler yalnızca ortak metin ve durumsal bağlamla olan ilişkileri yoluyla belirli değerler kazanır. Örneğin "neden oturmuyorsun?" sorgulayıcısının bir uyarı işlevi gören doğrudan bir soru olarak mı yoksa bir yönerge ifade eden bir komut/istek olarak mı yorumlanacağına karar vermek, ifadenin dilsel bağlam ve meydana geldiği genel/özel durumsal bağlam çerçevesinde değerlendirilmesiyle mümkün olabilmektedir.

Sonuç olarak Austin'in söz edimleri çalışmaları felsefe alanında uzun süreli güçlü yankılar uyandırmıştır. Söz edimleri kuramı felsefe alanında büyük etki oluştursa da sözcelerin doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmesi, düşünürler tarafından oldukça eleştirilmiştir.

1.4. Austin'in Söz Edimleri Kuramı

Söz-eylem kuramı, bir dili icra etmenin sadece betimsel olmadığını, aynı zamanda onu konuşanlar arasında hal değişikliğine de yol açtığını ortaya koymaktadır (Çelebi, 2014: 75). Birini kovmak, bahse girmek, söz vermek gibi durumlarda olduğu gibi, bazı fiillerin ancak sözle, dilsel bir anlatımla yapılabileceğini düşündüğümüzde söz-eylemle ne kastedildiği daha iyi anlaşılacaktır (Green, 2007: 1).

Analitik felsefe dilini iletişim ve betimlemeye indirgeyen yaklaşıma karşı alternatif bir dil felsefesi geliştiren Austin, 'Söz-Eylem Kuramı' adlı kuramını gündelik dil felsefesi çerçevesinde ortaya koymuştur. Austin'in 'söylemek, yapmaktır' ilkesine dayanan teorisini içeren "How to Do Thing with Words" adlı çalışması, 1955

yılında Harvard Üniversitesi'nde verdiği ders notlarından oluşuyordu. 'Söyleme ve Yapma' adıyla Austin, performatif durumlar hakkında bilgi verirken dilin performatif kapasitesine atıfta bulunmuştur. Performatiflerin iletişimsel ve betimleyici ifadelerden farklı olduğunu ve performatif konuşmanın herhangi bir şeyi 'tarif etmediğini', 'iletişim kurmadığını' veya 'belirlemediğini', 'doğru' veya 'yanlış' olmadığını vurguladıktan sonra, 'söylemenin' Buradaki cümle bir eylemde bulunmaktır ya da eylemde bulunmanın bir parçasıdır ve bu eylem normalde bir sözdür ya da 'sadece' bir şey söylemek' olarak nitelendirilemez. Nihayetinde, söz-eylem kuramının sözcüklerle gerçekleştirdiği eylemi belirten Austin, çeşitli amaçlarla gerçekleştirilen konuşma etkinliğinin sadece bir vaka sunumu olmadığını, çeşitli konuşma biçimlerini yalnızca betimleyici konuşmaya indirgeyen yaklaşımların bir yanılgı olacağını belirtmiştir (Austin, 1962: 81).

Kuramını bütüncül bir şekilde değil, yazdığı bir eserle ortaya koyan ve derslerinde kuramını geliştiren Austin'in dersler boyunca kuramında revizyonlar yapması dikkat çekicidir. Geleneksel dil felsefesi dili biçimsel kuralların birleşiminden meydana gelen bir olgu olarak nitelendirmektedir. Dilin mevcut bir olay, olgu ya da durumun aktarılmasını sağlayan, gelişmeye ve yenilenmeye kapalı, sabit yapılı bir olgu olduğunu ifade eden geleneksel dil felsefesi, dilin tek işlevinin belli bir gerçekliği aktarma işlevine sahip olduğunu savunmaktadır. İlke olarak, dili manipüle edilecek cansız bir nesne olarak görmeye itiraz etmekle başlayan Austin, dilin var olan gerçeklikleri yansıtan bir araçtan ziyade gerçeklik yaratan bir güç olduğunu vurgular. Teorisini oluşturmaya başladığında, başlangıçta betimleyici cümleler ile eyleme neden olan cümleler arasında ayrım yapmış ve mantıksal pozitivistlere sadece betimleyici cümleleri dikkate alarak itiraz etmiştir. Ona göre betimleme, dilin yalnızca bir yönünü oluşturur. Öte yandan dil, yaşamda eylemler yaratma gücüne sahip bir unsurdur. Ona göre mantıksal pozitivistler, dilin betimleyici yönüne çok fazla önem atfederler. Bu nedenle ulaşılması gereken dilin diğer işlevlerini ortaya koymalıdır. Söz verme, beyan etme, emretme, bahse girme gibi eylemleri bildiren cümleler dilin temel işlevleridir. Bu tür içeriklerle cümleler kurmak da eylemleri ortaya koymaktır. Çünkü bu tür cümleler okunduğunda eylemleri ortaya koyarlar (Austin, 1962: 82).

Austin'e göre dil-dünya ilişkisinde sadece var olanı anlatan cümlelerin anlamları, ifade ettikleri doğruluk değeri ile ölçülebilirken, hareket yaratan cümleler

herhangi bir tasvir yapmadıkları için bu değerden muaftırlar. Açıklama yapmazlar; ancak söz söylenmeden önce var olmayan bir durumun ortaya çıkmasına, yeni olgu bağlamlarının oluşmasına ve yeni şeylerin var olmasına yol açarlar (Green, 2007: 1).

Austin, kelimenin performatifliğine işaret ederken, bu konuyu fiziksel edimlerden ayrı bir performatiflik olarak ele alır. Örneğin, tetiği çekme eyleminde parmağın hareketi vücut eylemi olarak kabul edilir. Ancak konuşma-eylemin doğrudan itme gibi fiziksel aktiviteye yol açtığını söyleyemeyiz. Söz-eylemde görüş birliği vardır (Özcan, 2020: 24). Ayrıca bir konuşma etkinliğinde ya da bir sözcede performatifliğin gerçekleşmesi için konuşmacı ve dinleyicinin taşıması gereken koşulların yanı sıra ortamla ilgili belirli koşulların da sağlanması gerektiğini belirten Austin, bu konuda şu ifadeleri kullanır (Austin, 1962: 94).

> "A.1. Belli bir uzlaşımsal etkiye sahip, kabul edilmiş bir uzlaşımsal usul olmalı ve bu süreç, belli kelimelerin, belli kişiler tarafından, belli koşullar altında söylenmesini de içermelidir."
>
> Ayrıca
>
> "A.2. Belirli bir durumdaki her kişi ve koşul, söz konusu operasyon için başvuruda bulunmaya uygun kişiler ve koşullar olmalıdır.
>
> B.1. İşlem hem hatasız yapılacaktır
>
> B.2. ve eksiksiz olarak operasyona katılan tüm kişiler tarafından.
>
> Γ.1. Operasyonun belirli düşünce ve duygulara sahip kişiler tarafından kullanılması veya operasyona katılanlardan herhangi birinin belirli bir şekilde davranması için tasarlandığı bir durum varsa (ki bu genellikle böyledir), operasyona katılan herkes ve gerçekten de bu duygu veya düşüncelere sahip olmalıdır; operasyona katılanların söz konusu davranışı sergileme kastına sahip olması ve ayrıca
>
> Γ. 2. Daha sonra bu davranış modelini fiili olarak sunmalıdır."

Austin'in sözleri göz önünde bulundurulduğunda sözcelemlerin uzlaşımsal etkiye sahip olabilmelerinin belli bir kişi tarafından belli şartlarda söylenmesi koşuluna bağlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda sözcelemlerin bireylerin eylemlerinin fiziksel davranışlarının gerçekleştirilmesinde doğrudan etkili olmamasına rağmen, eylemin gerçekleştirilmesini sağlayan düşüncenin ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Austin ayrıca konuşmanın belli bir koşul altında gerçekleştirilecek eylem üzerinde etkili olabilmesi için sözcüklerin yanı sıra aynı zamanda eylemi gerçekleştirmeye yönelik beceri ve düşünceye sahip uygun kişilerin

ve şartların olmasının gerekli olduğunu ve ancak tüm bu koşulların sağlanması ile eylemin kişiler tarafından kusursuz bir şekilde gerçekleştirilebileceğini ifade etmiştir.

Cümleler arasında yaptığı ayrımla teorisini doğrulamaya çalışan Austin, sonraki derslerinde eylem yaratmayan bir cümlenin olamayacağı sonucuna varır; ona göre betimleyici cümleler ile eylem-oluşturan cümleler arasındaki ayrım önemini yitirmiştir. Bu sonuca vardıktan sonra kuramın yeniden bir tasnif yapması gerektiğinden, Austin yeni bir cümle sınıflandırması yapmış ve bu tasnifte tüm cümleler eylem yaratacak şekilde tasnif edilmiştir. 'Düz söz, edimsöz ve etkisöz" tasnifleri bu aşamada ortaya çıkan tasniflerdir ve burada Austin'in daha önce betimleyici cümlelere karşılık olarak ortaya koyduğu eylem oluşturucu cümleler tasnifte yerini bulmuştur (Austin, 1962: 101). Bu nedenle Austin, söz-eylemini düz söz, edimsöz ve etki söz gibi üç farklı edim olarak tanıtmıştır (Austin, 1962: 104).

1.5. Austin'in Dil Felsefesi Çalışmaları

J.L. Austin'in How to Do Things with Words adlı projesi, dilin geleneksel "açıklama yapma" kavramlarına uymayan bazı kullanımlarını belirlemeyi ve gizemini çözmeyi amaçlar. Ünlemler ve sorular gibi bazı bariz itirazların dışında, Austin basitçe bir şeyler yapmak için kullandığımız çok çeşitli diğer konuşma biçimlerini gündelik dil felsefesi çerçevesinde ele almıştır. Austin'inki gibi pek çok dilsel örneğe odaklanmaya çalışan bir çalışmada, bütünlük için çok az umut vardır, ancak uzaktan bile olsa bilgilendirici bir sonucu garanti etmek için kişinin kendi parametrelerini belirlemesi önemlidir. Austin, William James derslerinin başlangıcında, belirtici olmayan söz edimlerini kasıtlılıkları ve edimsel yükleri açısından incelemekle yetinmiştir. Bununla birlikte, dersler boyunca açıkça ortaya çıkan şey, bu tür söz edimlerinin katı bir şekilde bu iki ölçüte göre incelenmesinin bile, daha genel bir söz edimleri kuramına duyulan ihtiyaçtan zarar gördüğüdür. Derslerin sonunda, Austin'in çalışması bu ihtiyaca cevap verir ve nadiren keşfedilen bir yönde bir ön çalışma olarak başlayan çalışma, dile yepyeni bir yaklaşımın temeli olur (Davies, 2003: 94).

Austin performatifleri keşfetmeye, bu tür söz edimlerini şekillendiren ve onları betimleyicilerden ayıran olası faktörleri ortaya koyarak başlar. Ancak bu yapılmadan önce Austin, performatifleri olası ve popüler saçmalık suçlamasına karşı koruyabileceğinden emin olur. Günün analitik geleneğinde, anlamsızlık örnekleri

dilbilgisini bozmaları nedeniyle (performatifler nadiren suçlanabilir) ve çoğu zaman başarısız bir şekilde normal gerçek ifadeleri gibi davranmalarından dolayı bu şekilde nitelendirilir. Kişinin felsefi inançlarına bağlı olarak, birçok yaygın ifade türü, belirli bir filozof tarafından anlamsız veya sözde ifadeler olarak reddedilebilir. Austin, yeni ifade kategorisinin her iki suçlamadan da muaf olduğunu iddia etmiştir. Performatifleri kullanırken, bir olguyu ifade ettiğimizi değil, sadece bir şey yapmayı, yani bir eylemi gerçekleştirmeyi amaçladığımızı ileri sürer. Bu nedenle, örneğin, "her zaman talihsiz dogmatizm olmadan formüle edilmeyen" doğrulanabilirlik kriteri, edimsel türden sözcelere uygulanmaz (Austin, 1962: 25).

Austin için daha ilginç olan konu, performatifleri betimleyicilerden nasıl ayırdığımızdır. Austin, birincisinin gerçekleri doğru bir şekilde ifade etmek veya durumları açıklamak için kullanılmasa da genellikle bu tür amaçlar için kullanılıyor gibi göründüğüne dikkat çekiyor. Yine de Austin'in tabiriyle belirtici kılığına bürünürken, performatiflerin tamamen farklı ve benzersiz bir işlevi vardır. Austin'in geçici tanımında, bir edimsel, bir eylemi gerçekleştirmek için kullanılan bir sözdür, dolayısıyla ona verdiği addır. Dil, Austin'in performatif örneklerinde eylemle eşittir - bu gibi durumlarda "söylemek, bir şeyi öyle yapıyor olmak" demektir. Bunun mümkün olabilmesi için, belirli koşulların sağlanması ve ilgili eylemi yapma niyetinin bir şekilde gömülü veya ima edilmiş olması gerekir. Böylece, "Sana Aurora adını veriyorum" ifadesinin işlevini (eylemini) yerine getirmesi için, konuşmacının vaftizi gerçekleştirme niyeti olduğunu ve beyana, ilgili adlandırma eşlikçilerinin (birisi veya isim verecek bir şey, mevcut tanıklar, üzerinde anlaşmaya varılan protokol vb.) eşlik etmesi gerektiği anlamına gelir (Austin, 1962: 27). Performatif sözcelerin başarısını (veya başarısızlığını) yakalamanın bir yolu olarak, Austin yeni mutluluk ölçütü önerir. Bir performatifin mutlu olması, konuşmacının onunla başarmak için yola çıktığı şeyin aslında başarıldığı ve ilgili koşullarla birlikte yapıldığı anlamına gelir. İster sözle ister eylemle olsun, herhangi bir şeyi başarmak için yola çıktığımızdan bahsetmişken Austin, bizi bir tür kasıtlılık resmine adadığını fark eder. Bu nedenle, herhangi bir kimseye veya herhangi bir şeye "Aurora" adını vermeye niyetim olmasaydı, koşullar ne kadar elverişli olursa olsun, sözlerim mutlu bir icra edici olmayacaktır (Saltz, 1991: 32).

Açıkçası, Austin için bu tür bir ifade doğruluk ve yanlışlık kriterlerini karşılamaz ve karşılamamalıdır. Bu tür ifadelerin betimleyicilerle karıştırılması, onlara hakikat ve yanlışın görünürdeki uygulanabilirliğinden değil, raporlara genel benzerliklerinden kaynaklanmaktadır. Raporlarda ise gerçekler anlatılırken herhangi bir işlem yapılmaz. Örneğimde, birini veya bir şeyi Aurora olarak adlandırdığımı bildirmem, gerçek adlandırmayı gerçekleştirmemden keskin bir şekilde farklıdır. Austin burada, performatiflerin çoğu kez yalnızca anlatımlarda bulunmayan bir başka önemli ayırt edici özelliğine işaret eder: performatifler her zaman "birinci tekil tekil şahısta sıradan fiiller" kullanır (Preston, 2005: 296).

Austin, yeni belirlediği söz edimleri kategorisini araştırırken, yeterince ayırt edici özelliğin yeterince ana hatlarıyla belirtilmiş olmasına karşın, edimsel olanın tuhaf bir şekilde olgusal ifadelere, yani betimleyicilere benzemeye devam ettiğinin farkına varır. Birincisi, pek çok betimleyici edimsel olarak okunabilir, yani münhasıran ne ifade ettiklerine göre değil, yaptıklarına göre okunabilirler. Benzer şekilde, doğruluk ve yanlışlık açısından değerlendirmeye alışkın olduğumuz bazı ifadeler için mutluluk kriteri sıklıkla uygulanabilir. Dahası ve muhtemelen en önemlisi, bir şeyleri kelimelerle yapmakla bir şeyleri kelimelerle söylemek arasındaki anlaşılmaz fark, performatifler tartışmasının ciddiye almadıkları ama muhtemelen çözemeyeceği kendi sorunsalını doğurur. Austin'in sonraki çabaları, iki kategori (performatif ve konstatif) arasındaki benzerlikleri ve içsel karışıklıkları aydınlatmayı amaçlamaktadır. Bunu, bu benzerlikleri ve tabii ki, varsa ayırt edici farklılıkları hesaba katan bir ön söz edimleri kuramı geliştirerek yapar. How to Do Things with Words projesinin performatiflerin ustaca tanıtımından (keşfinden) genel bir söz edimleri teorisinin iddialı başlangıçlarına kadar kendini gerçekleştirmesinin nedenlerinden bazıları bunlardır (Honsby, 2006: 897).

Austin'in performatif ifadelerin doğasına ilişkin giriş niteliğindeki kendinden emin sezgilerinin aksine, derslerinin söz edimlerine ilişkin başlangıç kuramına ayrılan son bölümü, yok ettiği şeyler açısından daha dikkate değerdir. Austin, dildeki tamsayı, perloküsyon ve edimsöz biçimlerine ilişkin sınıflandırmasını oluşturma sürecinde, ne kadar kullanışlı olursa olsun, betimleyici ve edimsel arasındaki ilk ayrımın bir kenara bırakılması gerektiğini yavaş yavaş fark eder. Austin tarafından tartışılan üç biçim, geleneksel yapma ve söyleme kavramlarımız arasında bir süreklilik oluşturur. Sözcük

biçimi, anlamın iletilmesiyle yani bir açıklama yapmakla ilişkilendirmeyi öğrendiğimiz şeye en yakın olanıdır; edimsel biçim, ifadeleri amaçlanan sonuçları (ikna edicilik, buyruk yüklemesi, vb.) açısından karakterize eder ve perloküsyon form, sonucun kendisini, yani herhangi bir iletişim türünde bir ifadenin muhatabımız üzerindeki etkisini temsil eder. Yapma/söyleme sürekliliği açısından birincisi sözle söyleme boyutunu, ikincisi sözle eyleme niyet etme boyutunu, üçüncüsü ise sözle yapılan eylemi oluşturur. Pek çok ifade bu biçimlerden ikisini veya üçünü aynı anda somutlaştırdığından, yapmak ve söylemek arasındaki ayrımın, iki uç arasındaki aşamalardan ziyade üst üste binen katmanlar açısından daha iyi düşünüldüğü aşikar hale gelir. Söylemek ve yapmak bir ölçeğin iki kutbu değildir, bunlar çoğu zaman aynı şeydir ve şaşırtıcı bir şekilde sık sık dilin belirtici kullanımı kapsamına alınır. Bu, tartışması zor ve aslında sonraki dil teorisyenlerinin çoğu tarafından benimsenen bir kavrayıştır (Hampshire, 1992: 242). Açıktır ki, onun içinde betimleyiciler ve edimseller arasında net bir ayrım sürdürmek zordur. Austin'in işaret ettiği gibi, söz eyleminin üç biçimi arasındaki sık sık doğal örtüşme, "açık bir betimleyici sözce" gibi bir hayvanın var olduğundan şüphe duymayı garanti eder (Rajagopalan, 2000: 352).

Austin'in araştırması doğrudan "kelimelerle bir şeyleri nasıl yaptığımız" sorununa yönelik olsaydı, söylemek ile yapmak arasındaki ve dahası, dilde ifade etmek ile icra etmek arasındaki farkı korumak zorunda kalacaktı. Bu ayrımlar altüst edildiğinde, elimizde kalan şey daha çok sözcüklerle bir şeyleri nasıl yaptığımız hakkında ne söyleyebileceğimizi ve yapabileceğimizi sorgulamaktır. İkincisine gelince, Austin, keşif için iyi sebeplerle iyi bir başlangıç sağlar, ancak teorik kapanış tarzında çok az şey vardır. Bunun yerine, derslerinin çerçevesini, başında ve sonunda, projesinin nasıl miras alınacağını, sahiplenileceğini ve muhtemelen gelecekteki akademisyenler tarafından nasıl tamamlanacağını umduğuna dair iki ifadeyle çerçeveliyor (Allan vd., 2016: 135-136).

"Austin neden projesinin nasıl miras alınacağını düşünmekle meşgul?" sorusuna yönelik ilk olarak, birkaç kez, olgunlaşmamış teorisinin pek çok yarım kalmış ucunu bağlama konusundaki isteksizliğini ve acizliğini kabul ettiği şeklinde cevap verilebilir. Bu kısmen ders formatının doğal sınırlamalarından kaynaklanıyor olabilir. İkinci olarak, proje performatif kavramına odaklanarak derinlik kazanır ancak bütünlükten yoksun kalır. Genel bir söz edimleri kuramı, yazarın da kabul ettiği gibi, çok daha

zengin bir söz biçimleri havuzunu kapsamalıdır. Üçüncüsü, Austin'in yönteminin kendisi kapanışa izin vermemiş, çalışmasının sınırları dahilinde, çeşitli çıkmazları fiilen çözmekten çok yaratmak veya bunlara ulaşmakla ilgilenmiştir. Bu, Austin'in o ana kadar karşılaştığı sayısız zorluğu her dersin başında ısrarla yeniden kataloglamasında açıkça görülmektedir. Projenin arkasındaki yöntem, henüz çözülmemiş bir sorunun ana hatlarını çizmenin, felsefeye onu çözmek kadar önemli bir katkı olduğu mantığını destekliyor gibi görünmektedir. İkincisinin bir sonucu, bir problem ne kadar büyükse, o kadar fazla dikkat çekmesi gerektiği şeklindeki basit ama güçlü fikirdir. O halde açmazların birikmesi, Austin'in yeni bir söz edimleri kuramına katkıda bulunma girişimidir, ama aynı zamanda ve daha da önemlisi, böyle bir kurama başvurulacak sorunların varlığının ve öneminin kanıtıdır. Son olarak, Austin'in projesinin başkaları tarafından nasıl ele alınacağına ilişkin düşüncesi, dil analizinin getirdiği "felsefe devrimi" olarak adlandırdığı şey konusunda projenin taşıdığı sorumluluktan kaynaklanmaktadır (Rajagopalan, 1996: 109).

Kalıtım konusunda, Austin'in sonraki araştırmacılar için üç direktifi vardır. İlk olarak, konuşmanın inceliklerini anlamlandırmaya çalışma gereğini defalarca ima eder. Dersleri, bunun nasıl yapılacağına dair örneklerle doludur, ancak bütünlüklerinde bile bu örnekler, giriş niteliğindeki eskizlerden biraz daha fazlasını ifade eder. Austin'in belirli bir sözce türünün (William James derslerindeki vaftiz veya evlilik eylemleri, eserlerinin başka yerlerindeki vaatler ve mazeretler) analizini takip etme yöntemi her zaman ödüllendirici ve aynı zamanda her zaman eksiktir. Austin'in söz eylemi teorileştirmesinin bu anti-klimatik niteliği, daha fazla analizden caydırmak anlamına gelmez. Aksine, aday öznesinin çoklu uygulamaları aracılığıyla bir söylem açmayı amaçlayan bir davet kendi başına bir performatif taşır.

İkinci davet ve kuşkusuz daha zorlu olanı, Austin'in kendisinin asla geliştiremeyeceği genel konuşma edimleri kuramını başkalarının geliştirmesidir. Daha önce de belirtildiği gibi, dersleri bir sorunsalı çözmek yerine onu meşrulaştırmayı amaçlar. Onunki bir ordunun değil, bir keşif biriminin işi. Ve kesinlikle, herhangi bir felsefi soruna yönelik bir saldırı, sorunun kendisinin uygunluğunun meşru bir şekilde kanıtlanmasını gerektirir. How to Do Things with Words'den sonra konuşma eylemi kuramının çağdaş felsefenin dokusuna entegrasyonu, bu gerçeğe ve özellikle de Austin'in keşif çabalarının etkililiğine tanıklık eder.

Derslerinin kapanış paragraflarında tanımladığı Austin'i miras almanın üçüncü yolu, yeni teoriyi oluşturma ve uygulama eğlencesine katılmaktır. Bu davet ne kadar ciddiyetsiz görünse de, Austin'in daha önceki betimleyici/performatif ikilemini alt üst etmesi kadar, gelenekten ciddi bir kopuşa işaret ediyor. "Okuyucularıma onu (genel söz edimleri kuramını) felsefede uygulamanın gerçek eğlencesini bırakıyorum"243 sözleriyle yapılan davetin kendisi, Austin'in kendisi bunu pek çok yerde açıkça belirtmemiş olsaydı, boş bir jestten başka bir şey olmazdı. çalışmalarının önemli ölçüde keşif zevkiyle işaretlendiği durumlar. Bu işaret, Austin'i önceki dil analizcilerinin kendini ciddiyetinden ayırmakla kalmaz, aynı zamanda projesinin mirasçıları için ayırıcı bir kriter haline gelir. Çok az keşfedilen bir yönde ilerlemenin zevki veya mutluluğu, Shoshana Felman'ın Konuşan Beden Skandalı'nın odak noktasının bir parçasıdır. Bu bölümün sonunda geri döneceğim Austin'in William James derslerine ilişkin analizinde Felman, eğlenme kriterini, söz eylemi teorileştirmenin ve aslında bu şekilde felsefe yapmanın ayrılmaz bir parçası olarak öne sürüyor. Aşağıda tartışacağım iki filozof, John Searle ve Jacques Derrida, Austin'in mirasıyla eğlenmek söz konusu olduğunda, çitin iki zıt tarafına düşerler. Ayrıca, gösterebilmeyi umduğum gibi, Austin'in diğer iki davetini kabul etmenin çılgınca farklı yolları var.

1.5. Austin'in Söz Edimleri Grupları

Bireylerin günlük yaşamlarındaki konuşmalarında bir şey söyleme ya da bir şey söylemenin yanı sıra aynı zamanda bir edimde bulunmak üzere iki farklı eylem gerçekleştirebileceğini, başka bir deyişle bireylerin konuşmaları ile bir şeyler üzerinde etkide bulunarak bir edimde bulunduğunu ifade etmektedir (Austin, 1962: 105). Austin'in düzsöz edimi (locutionary), edimsöz edimi (illocutionary) ve etkisöz edimi (perlocutionary) olmak üzere üç gruba ayırdığı edimlere dayalı olarak kurduğu söz edimi kuramında bir söz söylemek düz söz edimi iken, sözü söylerken aynı zamanda bir eylemde bulunmak (düzsöz edimi), söylenen sözün bir eylemin ortaya çıkmasında etkili olması ise etkisöz edimi olarak nitelendirilmektedir (Şekerci, 2016: 14). Austin'in sözedimleri kuramı türleri aşağıda kapsamlı bir şekilde ele alınarak incelenmiştir.

1.5.1. Düz Söz Edimi

Austin'in söz edimleri sınıflandırmasının ilk basamağını düzsöz edimi oluşturmaktadır. Seslendirme, dillendirme ve anlamlandırma olmak üzere üç aşamada gerçekleşen düz söz edimi, bir dilin gramer kurallarına uygun olarak cümle kurulması temeline dayanmaktadır (Jarasch vd., 2014: 2-3). Kesin bir anlama sahip olan ve net bir ileti içeren ses ve cümleler olarak nitelendirilen düzsöz, söz söyleme sürecinde gerçek ve tam anlamıyla bir şeyler ifade etme eylemidir. Sözcüklerin cümle içerisinde uygun ve doğru bir şekilde konumlandırılmasına olanak sağlayan düzsöz edimi bir olay, olgu ya da duruma yönelik söylenen cümlede sözcüklerin doğru ve dilbilgisi kurallarına uygun bir şekilde kullanılmasıyla gerçekleştirilmiş olur (Austin, 1962: 105). İletişimin temel şartı olan düz söz edimi olmaksızın bir şey söylemek mümkün değildir. Başka bir deyişle düz söz edimi bir şey söylemek olarak nitelendirilebilir (Devitt ve Hanley, 2009: 5).

Düz söz ediminin seslendirme, dillendirme ve anlamlandırma edimleri olmak üzere üç katmandan oluştuğunu ifade eden Austin, konuşma sürecinde bir dilde var olan sözcüklerin art arda sıralanmasını seslendirme edimi olarak ifade etmiştir (Austin, 1962: 108). Başka bir deyişle bir sözcüğü oluşturan harflerin dilin sıralı ve düzenli bir biçimde sıralanması seslendirme edimi olarak nitelendirilmektedir. "Ders çalışıyorum" cümlesinde "d, e, r, s, ç, a, l, ı, ş, ı, y, o, r, u, m" harflerinin düzenli bir şekilde sıralanması seslendirme ediminin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Seslendirme edimi sonucunda, dilin gramer yapısına uygun olarak seslerin belli bir düzen içerisinde ve tonlama ile sıralanması ise dillendirme edimi olarak ifade edilmiştir. Dillendirme edimi, seslendirme ediminin ortaya çıkmasında temel şart olmazken, seslendirme edimi dillendirme ediminin ortaya çıkması açısından zorunludur (Austin, 1962: 108). Seslerin belli bir düzen içerisinde sıralanmasından daha fazlasının gerçekleştiği dillendirme ediminde, bilinçli bir şekilde dilin gramer kurallarına bağlılık vardır.

Seslendirme ve dillendirme edimleri sonucunda bir olay, olgu ya da durumun anlamına göndermede bulunma ise anlamlandırma edimi olarak ifade edilmektedir (Akşehirli, 2011: 146). Anlamlandırma edimi, konuşma sürecinin konusuna ilişkin olay, olgu ya da nesneyi tasvir etme ya da temsil etme gücüne sahiptir. Bir başka deyişle anlamlandırma edimi dilin gerçekliğine gönderme yapılmasıdır (Austin, 1962: 106). Sözcelerin anlamları, konuşma sürecinin mevcut koşullarından uzaklaştıkça,

göndermede bulunduğu anlamı farklılaşabilmektedir. Bu nedenle sözlü iletişim süreçleri başta olmak üzere iletişim süreçlerinde seslendirme ve dillendirme edimlerinin aynen aktarılabilirken, anlamlandırma ediminin aktarım sürecinde bu düzeyde başarılı olunamayabilir. Anlamlandırma ediminin sağlanabilmesinin temel şartı, konuşma koşullarının değişiklik göstermemesidir. Ancak iletişim sürecinde ortaya çıkan aktarımların her biri sözceyi, ortaya çıktığı mevcut şartlardan uzaklaştırmaktadır (Akşehirli, 2011: 147).

1.5.2. Edimsöz Edimi

İletişim sürecinde kurulan cümlelerin her birinin sıradan bir söz söyleme olarak değerlendirilemeyeceğini, her bir sözcelemin aynı zamanda bir eylemde bulunmak olduğunu ifade eden Austin, düzsöz edimi ile edimsöz edimi arasında bağlantı kurmuştur (Austin, 1962: 110; Şekerci, 2016: 45). Edimsöz edimi iletişim sürecinde bir şey söylemenin yanı sıra aynı zamanda bir faaliyetin gerçekleştirilmesidir. Söyleme edimi ile bir şey söylerken bir edimi gerçekleştirme arasındaki farklılığa dikkat çeken Austin, düz söz ediminde konuşan yalnızca konuşma yeteneğini kullanırken, edimsöz edimi söyleme edimine oranla daha fazla anlam taşımakta, konuşmacı konuşma becerisinin yanı sıra aynı zamanda sözcelemi söylerken bir edimde bulunmaktadır (Austin, 1962: 112; Hirik, 2018: 161). Austin, sözcelemin ifade edilmesi sürecinde gerçekleştirilen eylemi merkeze alarak edimsöz edimini düz söz ediminden ayırmıştır (Austin, 1962: 116; Yaylagül, 2013: 445).

Austin, günlük konuşmalarda dilin düzsöz boyutuyla yalnızca bildirimlerde bulunma işlevine sahip olmakla kalmadığını, aynı zamanda ricada bulunma, söz verme ve özür dileme gibi sözlü eylemlerde bulunulmasını sağlayan birçok cümlenin var olduğunu ifade etmiştir (Austin, 1962: 117; Vanderveken Kubo, 2001: 2-3). Edimsöz ediminin pragmatiklik ve uygulayıcılık özelliğine odaklanan Austin, edimsöz edimlerinin herhangi bir olay, olgu ya da duruma göndermede bulunan ifadeler olmamalarına rağmen anlamlı ifadeler olduğunu göstermiştir. Austin, iletişim sürecindeki sözcelemlerinin düz söz yapılarından ziyade fonksiyonlarını ön plana çıkarmış ve dilin edimsöz özelliklerinin açıklanmasının önemini ifade etmiştir (Altınörs, 2003: 28). Austin iletişim sürecinin, seslerin art arda sıralanarak bir dilin sözcük dağarcığında bulunan sözcüklerin gramer kurallarına uygun bir şekilde

kullanılarak bir gerçekliğe göndermede bulunulmasının yanı sıra aynı zamanda bir edimde bulunulmasını da içermektedir (Austin, 1962; Kaburise, 2011: 8).

Söz edimleri kuramının oluşmaya başladığı ilk dönemlerde, Austin ifadelerin bazılarının edimsel özelliğe sahip olmadıklarını bu ifadelerin yalnızca düzsöz edimini gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir. İlerleyen dönemlerde ise Austin her bir konuşmayı bir edimsöz edimi olarak nitelendirmiştir. Edimsöz edimi, konuşma sürecinde konuşmacının ifade ettiği cümleyi söylerken aynı zamanda cümlenin içerdiği eylemi aynı anda gerçekleştirmesi olarak ifade edilmiş ve konuşmaların tümünün bu özelliklere sahip olduğunu ifade etmiştir (Köse, 2012: 224). Anlam araştırmalarında dilin edimsözel özelliğinin belirlenmesi sürecinde eylemi ifade eden olgusal bir bildiriden ziyade dil vasıtasıyla eylemin gerçekleştirilmesine odaklanılmaktadır (Çelebi, 2014: 75).

Edimsöz edimleri, önerme ile reel yaşam arasındaki ilişkinin yönünü tayin edebilmektedir. İletişim sürecinde konuşan, olgu ile gerçek yaşam arasında sınırlanmakta ve önermelerin olguya uyumlu olması amaçlanmaktadır. Edimsöz edimlerinde ise konuşmacı dinleyici üzerinde bir etki oluşturmakta ve reel yaşam önerme çerçevesinde yeniden şekillenmektedir. Edimsöz edimlerinde olgunun tasvir edilmesinin yerine sözcelemle yeni bir olgu ortaya çıkarılmaktadır. Bu nedenle dilin olgusal kullanımlarında yanlış bir saptamada bulunma durumunda olgunun yeniden gözlenerek önermenin düzeltilebilmesi mümkün olabilmektedir. Yeni bir durumun oluşturulduğu edimsöz edimlerinde ise yanlış saptamaların ortaya çıktığı durumlarda önermelerin yeniden düzenlenmesi söz konusu olamamaktadır (Gül, 2007: 240).

Austin, önermenin reel yaşama uydurulması sürecinin de bir edimsözel içeriğe sahip olduğunu, düzsöz ediminde bulunma sürecinde aynı zamanda bir edimsöz ediminde bulunulmuş olunduğunu ifade etmiştir. Saptayıcı olsa bile konuşmaların hepsi aynı zamanda soru sorma, bilgi verme, cevap verme vb. gibi birçok edimlerden herhangi birini yerine getirebilmektedir. Herhangi bir olay, olgu ya da durumun tasvir edilmesi sürecinde bile betimleme edimi kullanılmaktadır (Chapman ve Routledge, 2009: 8).

Edimsöz gücü, Austin'in söz edimleri kuramında önemli rol oynayan kavramlardan birini oluşturmaktadır. Austin konuşma sürecinde gerçekleştirilen edimlerin, cümlelerin sahip oldukları edimsöz güçlerini gösterdiğini ifade etmektedir

(Austin, 1962; Dinneen, 1972: 515). Konuşma sürecinde konuşanın bir eylemi gerçekleştirmesi ya da sözcüklerle dinleyiciye bir iş yaptırması şeklinde ortaya çıkan edimsöz gücü, sözcelemelerin fonksiyonlarını göstermektedir. Edimsöz gücünün fonksiyonellik özelliği, sözcelemlerin uylaşımsallık özelliğiyle doğrudan ilişkilidir (Hale ve Wright, 1997: 6). Düz söz ediminin temel amacı iletiyi gönderme ve anlamlandırmayı sağlamak iken, edimsöz ediminin temel amacı ise bir şeyler söyleyerek bir eylemin gerçekleştirilmesidir (Aysever, 1994: 12). Sözcelemlerle gerçekleştirilen edimler, sözcelemin edimsöz gücünü temsil etmektedir (Austin, 1962). Austin düz söz edimlerinin temel fonksiyonlarını gösteren edimsöz gücünün göz ardı edilmemesini vurgulamaktadır (Köse, 2012: 221). Edimsöz güçleriyle oluşturulan sözcelemler ile bu sözcelemlerin içerdikleri eylemleri yerine getirmenin aynı olduğunu ifade eden Austin, edimsöz gücüne sahip olan düz söz edimlerinin aynı zamanda bir edimsöz edimini de gerçekleştirdiğini ifade etmektedir (Akşehirli, 2011: 148).

Austin'e göre uylaşımsal olmak şartıyla dil dışındaki araçlarla da edimsöz edimi gerçekleştirilebilmektedir. Uylaşımsal olma özelliğine sahip sözel olan ya da sözel olmayan konuşmaların tümü edimsöz edimi olarak nitelendirilebilir. Çünkü edimsöz ediminin gerçekleşebilmesi, gündelik dilde toplumun tüm üyeleri tarafından ortak bir şekilde kullanılan dilsel araçlarla mümkün olabilmektedir (Austin, 1962; Şekerci, 2016: 45).

1.5.2.1. Edimsöz Güç Grupları

Bir önermenin sözcelenmesi ile birçok edimsöz eyleminin gerçekleştirilebileceğini ifade eden Austin, yalnızca sözlü olarak gerçekleştirilebilen eylemlerin sayısının çok olmasının, bu eylemlerinin sınıflandırılmasını olanaksız hale getirdiğini ifade etmektedir. Dilsel alana yönelik edimsöz edimlerini eksiksiz bir şekilde yansıtacak bir gruplandırmanın imkansız olduğunu ifade eden Austin, bu duruma yönelik kabaca bir gruplandırma yapılabileceğini ifade ederek beş farklı edimsöz grubu oluşturmuştur (Austin, 1962; Şekerci, 2016: 47). Austin'in edimsellere ilişkin oluşturduğu sınıflandırma aşağıdaki gibidir:

1. *Hüküm Belirticiler:* Karar bildirmeye yönelik ifade edilen sözcelerin sahip oldukları edimsöz güçleri hüküm belirticiler olarak nitelendirilmektedir. Mahkeme

sürecinde hakimlerin, yargıçların ya da bir jürinin kararları bu edimsöz gücüne örnek olarak gösterilebilir (Austin, 1962: 47). Austin birtakım farklı nedenlere bağlı olarak hakkında kesin bir yargıya ulaşılması zor olan olgu ya da değerlere ilişkin karar vermeyi hüküm belirticiler olarak ifade etmiştir. Austin tahminde bulunmak ve birini suçlu bulmak dışındaki tespitte bulunmak, aklamak, paha biçmek, hüküm vermek ve tanı koymak gibi edimlerin tümünü hüküm belirticiler olarak ifade etmiştir (Şekerci, 2016: 50).

2. *Erk Belirticiler*: Gücü ifade eden ve iletişim sürecinde cümleyi ifade etme gücünü konuşmacıya veren edimsöz edimleri erk belirticiler olarak nitelendirilmektedir. Konuşmacı erk belirtici edimsözler vasıtasıyla bir emretme, atama ve yasaklama edimlerini gerçekleştirebilmektedir. Konuşmacı sahip olduğu bir yetki ya da otoriteye bağlı olarak bu edimleri gerçekleştirebilmektedir (Austin, 1962: 47). Austin, belli bir davranış türünün aleyhine ya da lehine karar verme veya belli bir davranış türüne yakınlık duyma erk belirticiler olarak tanımlamıştır. Erk belirticiler ve hüküm belirticilerin tanımları incelendiğinde aynı yapılar gibi görünse de erk belirticiler, aleyhte ya da lehte karar verme söz konusu olduğundan hüküm belirticilerden farklılaşmaktadırlar. Erk belirticiler belli bir davranışa yönelik lehte veya aleyhte karar verilerek bu kararın uygulanmasını içermektedir. Örgütsel bir yapı içerisinde çalışmaları takdir edilen bir kişiye terfi verilmesi bir erk belirticidir. Bu örnekte çalışma eylemini destekleyerek terfiyi gerçekleştirmek erk belirticiyi, hüküm belirticiden ayıran en önemli özelliktir. Erk belirticileri "hüküm vermenin zıddı olan mahkûm etmek" olarak nitelendiren Austin işten çıkarmak, yasalaştırmak, emretmek, aforoz etmek ve tavsiye etmek edimlerini de erk belirticiler arasında sınıflandırmıştır (Austin, 1962: 48; Şekerci, 2016: 51).

3. *Sorumluluk Yükleyici Edimsöz Edimleri:* Konuşmacıya birtakım sorumluluklar yükleyen edimsöz edimleridir. Söz verme edimini gerçekleştiren birey aynı zamanda söz verme ediminin kendisine yüklediği eylemi de yerine getirmekle sorumlu olmaktadır (Austin, 1962: 48). Bahse girmek, güvence vermek, angaje olmak, tarafını tutmak ve sözleşme yapmak sorumluluk yükleyiciler sınıfında yer alan diğer edim türlerini oluşturmaktadır (Şekerci, 2016: 51-52).

4. *Davranış Belirtici Edimler*: Saygı duyma, özür dileme, tebrik etme, kutlama gibi sosyal davranış ve tutumları ifade eden edimsöz gücü davranış belirtici edimler

olarak tanımlanmaktadır (Austin, 1962: 48). Örneğin kaza geçiren ya da hasta olan birine "geçmiş olsun" dileklerini iletmek bireylerin yaşadıkları olaylara yönelik gösterilen reaksiyonun bir ifadesidir. Bireylerin şahit oldukları ya da maruz kaldıkları olayları tasvip etme durumları da davranış belirticiler sınıfında değerlendirilen edimlerdir. Austin teşekkür etmek, hoş geldin demek, kırgın olmak, kadeh kaldırmak ve meydan okumak (hodri meydan!) gibi edimleri de davranış belirticiler sınıfında değerlendirmektedir (Şekerci, 2016: 52-53).

5. *Serimleyiciler*: İletişim sürecinde sözcelemlerin kullanılma biçimlerini ifade eden edimsöz güçleri serimleyiciler olarak ifade edilmektedir. Varsayma, cevaplama gibi edimsöz edimleri serimleyicilere örnek olarak verilebilir (Austin, 1962: 49). Serimleyiciler konuşmaya ilişkin içeriğin daha anlaşılır ve açık hale getirilmesini sağlayan unsurlar olarak tanımlanmaktadır. Geniş bir sınıfı oluşturan serimleyiciler "doğrulamak, detaylandırmak, vurgulamak ve bildirmek" edimlerini kapsamaktadır. "Yukarıda betimlendiği/tasvir edildiği" gibi ifadelerle iletişim sürecinde söylenenlerin özetlenerek daha anlaşılır bir hale getirilmesi mümkün olabilmektedir. Benzer şekilde konuşmada, dinleyiciye aktarılmak istenen hedefin vurgulanması da konuşma içeriğinin anlaşılma düzeyini artıracaktır (Şekerci, 2016: 53-54).

1.5.3. Etkisöz Edimi

Austin, söz edimleri kuramını etkisöz edimini söz edimleri gruplarına ekleyerek tamamlamıştır. Austin iletişim sürecinde konuşmaların tamamına yakın bir bölümünün konuşmacı, dinleyici ve sürece dahil olan üçüncü kişiler üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak bir etki oluşturmakta ve konuşmanın etkisine bağlı olarak birtakım edimlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Austin, iletişim sürecinde, paydaşlar üzerinde etki bırakan söz edimlerini etkisöz edimleri olarak tanımlamıştır (Austin, 1962: 49; Çelebi, 2014: 77). Bir şey söyleyerek aynı zamanda bir şeyler yapma edimi olan edimsöz ediminden farklı olarak etkisöz ediminde söylenilen bir sözcelemin etkisiyle bir şeyler yapılmaktadır. Bir başka deyişle edimsöz ediminde "bir söz söylenirken yerine getirilen edim" söz konusu iken, etkisöz ediminde ise "söz söyleyerek yerine getirilen edim" söz konusu olmaktadır (Austin, 1962: 49). Bir şey söyleyerek farklı bir edimin gerçekleşmesini sağlamak bir başka deyişle farklı bir edimi ortaya çıkarmak olan etkisöz edimi, konuşmacının niyeti doğrultusunda

dinleyici üzerinde bir etki oluşturulmasına yönelik bir edim olarak nitelendirilmektedir (Cevizci, 2010: 41; Köse, 2012: 228). Etkisöz edimi, düz söz edimiyle ortaya çıkan bir edimsöz ediminin iletişim sürecinde yer alan konuşmacı, dinleyici ve diğer üçüncü kişilerin üzerinde oluşturduğu etki veya sonuç olarak nitelendirilmektedir (Austin, 1962; Lycan, 2008: 6). Farklı bir deyişle konuşmacının iletişim sürecinde sözel olan ya da olmayan ifadelerle aktardığı düzsöz edimleri vasıtasıyla, bilinçli ya da bilinçsiz olarak gerçekleşmesine neden olduğu olay etkisöz edimi olarak tanımlanmaktadır (Akşehirli, 2011: 147; Şekerci, 2016: 56). Düzsöz ve edimsöz edimlerinden farklı olarak etkisöz edimleri dil dışı uyarıcılarla da (kaş-göz işareti, sinirli bakma, silah doğrultma… vb) gerçekleştirilebilmektedir (Şekerci, 2016:56-57).

Etkisöz edimi, iletişim sürecinde ortaya çıkan sözcelemlerin dinleyici üzerinde ortaya çıkardığı sözlü ya da eylemsel sonuçlara odaklanmaktadır (Bor, 2014: 89). İletişim sürecinin ve ortamın özellikleri sözcelemin bıraktığı etkiyi şekillendirmektedir. Bu bağlamda etkisöz ediminin sözcelemin oluşturduğu sonucu ya da etkiyi gösteren bölümü olduğu söylenebilir (Çelebi, 2014: 79). Restorana giden bir müşterinin garsona "masanın üzeri tozlu" cümlesini ifade etmesi, konuşmacının bir durumu ifade etmesini sağladığı için düz söz edimine örnektir. Müşterinin düz söz edimiyle aynı zamanda bir bildirimde bulunması eylemi de edimsöz edimini gerçekleştirmesine örnektir. İletişim sürecinde müşteri masanın üzerinin tozlu olduğunu söyleyerek garsonu masanın kirli olduğu noktasında uyarmak ya da garsonda bir rahatsızlık hissi oluşturarak masayı temizlemesini de amaçlamış olabilmektedir. Konuşma süreci sonrasında garsonun bir bezle masayı silmesi etkisöz ediminin gerçekleştiğini göstermektedir (Gül, 2007: 244). Anlam araştırmalarında sözcelem istenilen etkiyi oluşturma gücüne göre değerlendirilmektedir. Sözel ya da eylemsel uyarıcılar sonucunda dinleyicinin bez ile masayı silme eylemini gerçekleştiren ifadelerin tümü, düz söz kurallarına uyumlu olup olmadığına bakılmaksızın anlamlıdır (Iten, 2005: 161).

Etkisöz ediminin uylaşımsallık özelliği, düz söz ve etkisöz edimlerinden farklılaşmalarını sağlayan en önemli özelliğidir. Düzsöz ve edimsöz edimlerinin kurallı ve uylaşımsal olduklarını ifade eden Austin, etkisöz edimlerinin uylaşımsal olduğunu ancak kurallı olmadığını ifade etmiştir. Edimsöz edimleri, düzsöz edimleri vasıtasıyla ortaya çıkarken, etkisöz edimlerinin ortaya çıkabilmesi için düzsöz

edimlerinin gerçekleşmesi zorunlu değildir (Mukhroji vd., 2019: 40). Bir başka deyişle kuralları önceden belli olan düz söz edimlerine bağımlı olmayan etkisöz edimleri, dinleyiciler üzerinde iletişim sürecinin şartlarına bağlı olarak farklı etkiler ortaya çıkarabilmektedir. Sözcelemlerin, dinleyenler üzerinde oluşturacağı etkiyi belirlemeye yönelik herhangi bir kural bulunmamaktadır. Sözcelem iletişim sürecindeki şartlara bağlı olarak etkisöz edim niteliği kazanabilmekte ya da herhangi bir etki oluşturamayabilmektedir. Bu bağlamda sözcelemlerin etkisöz edimi özelliği kazanabilmesi dilsel kurallar değil çevresel koşullara bağlı olduğu söylenebilir. Konuşma sürecinde dinleyici üzerinde istenilen etkiyi oluşturabilmesi açısından konuşmanın gerçekleşme şartlarına sürecin tüm paydaşlarının vakıf olmaları gerekmektedir (Austin, 1962: 51; Oishi, 2006: 5). Etkisöz ediminde konuşmacı sözcelem ile istediği etkiyi bazı durumlarda oluşturamayabilmektedir. Etkisöz edimi bu özelliğine bağlı olarak aynı sözcelemle farklı durumlar ortaya çıkmasını veya aynı durumu farklı sözcelemlerle de ortaya çıkarabilme olanağı sağlayabilmektedir. Sözcelem konuşmacının istediği etkiyi oluşturması durumunda etkisöz edimi olarak nitelendirilmektedir. Etkisöz edimi olarak nitelendirilen bir sözcelemin, toplumsal dil kurallarına uyum sağlanması zorunlu değildir.

Düzsöz ve edimsöz edimleri anlam, söz dizim ve kullanıma ilişkin birtakım kurallar çerçevesinde ortaya çıkarken, etkisöz ediminin ortaya çıkmasında herhangi bir kural yoktur. Konuşma sürecine sonradan dahil olan üçüncü kişiler, sözdizim, anlam ve kullanım kuralları açısından konuşmayı analiz ederek düzsöz ve edimsöz edimlerini kavrayabilirken, konuşma sürecine fiili olarak dahil olmayan bireylerin konuşmanın oluşturabileceği etkiyi kavrayabilmeleri söz konusu değildir. Bu bireylerin konuşma sürecini kavrayabilmeleri ancak konuşma sonrasında sürece ilişkin bilgi almalarıyla mümkün olabilmektedir (Gül, 2007: 249).

Etkisöz ediminin gerçekleşmesi sürecinde dinleyici, konuşmacının kendisinde bir davranışı meydana getirmek amacıyla sözcelemi ifade ettiğini bildiği durumlarda bile bir davranış gerçekleştiremeyebilir. Bu durumda istenilen etkinin meydana gelmemesi durumu söz konusu olabileceğinden etkisöz edimi gerçekleşmeyebilir. Edimsöz edimi ile aralarında sebep-sonuç ilişkisi bulunan etkisöz edimi, sözcelemin dinleyicilerin düşünceleri, davranışları ve inançları üzerindeki etkisini ve sonuçlarını konu edinmektedir. Dinleyicinin zihninden anlam oluşturan uylaşımsal ifadeler

sayesinde birey kandırılabilir, tehdit edilebilir, ikna edilebilir, telaşlandırılabilir ya da herhangi bir konuya yönelik uyarılabilir. Edimsöz edimi vasıtasıyla dinleyici üzerinde oluşturulan etki ve sonuçlar etkisöz edimi çerçevesinde değerlendirilmektedir (Çelebi, 2014: 80).

Edimsöz ediminde eylem sözcelemin ifade edilmesi ile birlikte gerçekleşirken, etkisöz ediminde eylem sözcelemden sonra gerçekleşmektedir. Her iki edimin de sözlü olmayan dil dışı araçlarla yapılabileceğini ifade eden Austin, edimsöz ediminde eylemin sözcelem ile birlikte yapılmasından dolayı sözel olmayan dil dışı araçlarla gerçekleştirilebilmesi için uylaşımsal olması gerekirken etkisöz ediminde uylaşımsal olma zorunluluğu yoktur. Dinleyiciler, konuşmacıyı dinleyerek düz söz ve edimsöz ediminin nasıl gerçekleştiğini anlayabilirlerken etkisöz ediminde böyle bir durum söz konusu değildir (Austin, 1962: 50). Genel olarak etkisöz edimlerinin uylaşımsal olmamalarının, edimsöz edimlerinden en önemli farkının olduğu söylenebilir. Etkisöz edimleri ayrıca edimsöz edimlerinden farklı olarak ihlal ve iptal edilemezler (Sbisa, 2007: 469). Etkisöz ediminde dinleyicinin değişen kararını ihlal etmesi ya da vazgeçmesi söz konusu değildir. Dinleyen aldığı karardan ya vazgeçirilir ya da kararının sabit kalması için ikna edilir. Düzsöz ile etkisöz edimlerinin en önemli farklılığı ise etkisöz edimlerinin sözel olmayan yollarla da meydana getirilebilmesidir (Şekerci, 2016: 56).

1.6. Searle'nin Söz Edimleri Kuramına Genel Bir Bakış

Searle, Austin'in öğrencisi olup, hocasının söz edimleri kuramını eleştirmiş ve söz edimleri kuramının sınırlarını daha da genişletmiştir. İletişim sürecinin merkezinde söz edimlerinin bulunduğunu ifade eden Searle (2000: 44), dilsel iletişimlerin tümünün söz edimleriyle gerçekleştiğini ve sözcük, simge ya da tümcelerin sanıldığının aksine dilsel iletişimin unsurlarını oluşturmadığını ifade etmektedir. Söz edimlerinin gerçekleştirildiği süreçte ortaya çıkan yazma ve konuşma eylemleri dilsel iletişimi meydana getiren birimlerdir. Bu bağlamda dilsel iletişimi meydana getiren en küçük temel birimin söz edimleri olduğu söylenebilir. Söz edimlerinin söz konusu olmadığı dil incelemelerinin eksik olduğunu ifade eden Searle (2000: 47), söz edimlerinin dikkate alınmadığı bir dilsel incelemenin fiziki olarak beyzbol oynamayarak, oyunun yalnızca birtakım biçimsel kurallar çerçevesinde ele

almak olarak nitelendirmektedir ve iletişim sürecinde söz edimlerinin sahip olduğu konumun altını çizmektedir.

Konuşma eyleminin gerçekleşmesini, söz edimlerinde bulunmak olarak nitelendiren edimsözler, birine emir vermek, bir bireye ya da topluma yönelik bildirimde bulunmak gibi edim sözler vasıtasıyla iletilen gönderiler olarak ifade edilmektedir. Bir başka deyişle edimsözler, konuşma aracılığıyla gerçekleştirilen soyut edimler olarak tanımlanabilir (Searle, 2000: 52).

Söz edimleri kuramının bir dili konuşabilmeyi birtakım kurallar çerçevesinde gerçekleştirilen bir eylem olduğu varsayımını geliştiren Searle (2000: 48), bir dili konuşmayı söz ediminde bulunmak olarak nitelendirmiştir. Söz edimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan temel unsurun dilsel öğeleri biçimlendiren kurallar olduğunu ifade eden Searle, bu kuralların aynı zamanda söz edimlerini yönettiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda birtakım dilsel kuralların söz edimlerini biçimlendirdiği söylenebilir. Searle oluşturucu ve düzenleyici kurallar olmak üzere iki kural türünün bulunduğunu ifade etmiştir (Searle, 2000: 44). Mevcut davranış biçimlerini şekillendiren kurallar düzenleyici kurallar olarak tanımlanırken, mevcut davranış türlerini düzenlemelerinin yanı sıra aynı zamanda yeni davranış türlerini meydana getiren kurallar ise oluşturucu kurallar olarak tanımlanmıştır. Searle söz edimlerini, oluşturucu kurallar kapsamında gerçekleştirilen konuşmaların sözcelenmesiyle ortaya çıkan edimler olduğunu ifade etmiştir. Söz verme ediminin, bir dilin yapısında barındırdığı öğelere yönelik oluşturucu kurallar vasıtasıyla gerçekleştirilebilmesinin mümkün olduğunu ifade eden Searle, sözcelenen herhangi bir konuşmanın söz verme edimi olarak nitelendirilebilmesinin uzlaşımla mümkün olabileceğini ifade etmiştir (Searle, 2000: 49). Bu bağlamda dile dayalı olan edimsözlerin uzlaşımsal oldukları ve söz edimlerinin birtakım kurallar doğrultusunda yönetildiği ifade edilebilir.

Austin'in edimsöz ve etkisöz edimlerini kabul eden Searle, aynı zamanda Austin'in düzsöz ve edimsöz edimlerine yönelik gerçekleştirdiği ayrımı kabul etmemekte ve tüm durumlar için Austin'in belirlediği ayrımın uygulanabilmesinin mümkün olmadığını iddia etmektedir. Searle (2000: 51), konuşma sürecinde ortaya çıkan ifadelerin her birinin aşağıda belirtilen edimlerin gerçekleştirilmesini sağladığını ifade etmektedir:

1. *Sözceleme edimi:* Herhangi bir dilde yer alan sözcükleri dillendirmek ya da tümceler üretmek sözceleme edimi olarak tanımlanmaktadır. Sözceleme edimi, dilin yapısında yer alan birtakım sözcük ya da sözcük dizilerinin sözcelendirilmesi esasına dayanmaktadır.

2. *Önerme edimi*: Anlatımın göndermede bulunulan belli bir nesneye dayandırıldığı edim türüdür. Dilbilgisi kurallarına göre tümceyi meydana getiren bölümlerin her biri, önerme edimine karşılık gelmektedir. Yükleme ve gönderme edimi olmak üzere iki kategoriden oluşan önerme edimi, dilin semantik yönünü ifade etmektedir. Dilin yapısında bulunan zarflar, isimler ve isim öbekleri önerme edimine karşılık gelirken, dilbilgisel yüklemeler ise yükleme edimine karşılık gelmektedir (Er, 2019: 97).

3. *Edim söz edimi*: Özür dilemek, bildirmek ve rica etmek gibi söz edimlerinde bulunmak, edimsöz edimi olarak tanımlanmaktadır. Dilbilgisi kurallarına göre en az tek bir sözcükten oluşan tümcelerin tümü edimsöz edimine karşılık gelmektedir.

4. *Etki söz edimi*: İletişim sürecinde gerçekleştirilen konuşma eyleminin dinleyicinin inanç, eylem ve düşünceleri üzerinde meydana getirdiği etki ya da bu unsurlar üzerindeki sonuçları etkisöz edimi olarak ifade edilmiştir (Aysever, 1994: 26; Searle, 2000: 32).

Austin, "doğru" ve "yanlış" olarak nitelendirilen saptayıcılardan farklı olarak edimsellerin "uygun" ya da "uygun değil" şeklinde değerlendirilmesinin daha doğru olacağını ifade etmiş (Austin, 1962: 52), ancak Searle Austin'in ortaya koyduğu bu ayrımı yeterli bulmamıştır (Searle, 2000: 29). Searle ise edim sözlerin gücünü meydana getiren unsurları dikkate alarak başarı şartlarına odaklanmıştır. Searle, edimsözlerin başarı şartlarını taşıyıp taşımamasına bağlı olarak başarılı ya da başarısız olarak nitelendirilebileceğini ifade etmiştir. Bu ayrımın bazı durumlarda yetersiz kalabileceğini ifade eden Searle (2000: 33), söz edimlerinin başarı şartlarından birini sağlayamaması halinde başarılı olsalar dahi kusurlu olacağını ifade etmiştir. Örneğin, söz veren bir bireyin asıl niyetinin söz verdiği eylemi gerçekleştirmek olmadığı durumlarda, birey içtenlik şartını sağlamamış olacak ve buna bağlı olarak söz verme edimi başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiş olurken, içtenlik şartının sağlanamaması nedeniyle bu söz edimi kusurlu olarak kabul edilecektir. Özetle Austin söz edimlerine yönelik oluşturduğu "uygun" ve "uygun değil" sınıflandırmasını Searle "başarılı",

“başarısız” ve “kusurlu” şeklinde yeniden düzenlemiştir (Aysever, 1994: 29). Searle önerme içeriği şartları, temel şartlar, içtenlik şartı ve hazırlayıcı şartlar olmak üzere dört farklı temel şartın kusursuz ve başarılı bir edimsözün gerçekleşmesi sürecinde aranan şartlar olduğunu ifade etmiştir (Searle, 2000: 33).

Temel şart, diğer şartları belirlemesine bağlı olarak “temel” şeklinde adlandırılmıştır. Örneğin, bireylerin dinleyiciye yönelik duydukları minnet ve şükran duygularının dışavurumu olan teşekkür etme edimi, dinleyici tarafından geçmişte gerçekleştirilen eylemin önerme içeriğini oluşturduğunu ifade etmektedir. Ancak uyarma ediminde dinleyici tarafından gerçekleştirilen eylemin, ona yarar sağlamadığının ifade edilmesi önerme içeriğini oluşturmaktadır. Bu bağlamda uyarma ediminde, teşekkür ediminde olduğu gibi geçmişe değil, geleceğe yönelik bir ifadenin söz konusu olduğu görülmektedir.

Edimin başarılı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayan şartlar ise hazırlayıcı koşullar olarak ifade edilmektedir. Örneğin, konuşmacının rica söz ediminde bulunması, dinleyicinin istenilen eylemi herhangi bir zorlama olmaksızın kendiliğinden gerçekleştireceğine yönelik inancının var olduğunu göstermektedir. Özür söz ediminde ise konuşmacının toplumsal normlardan birini göz ardı ettiğini ve dinleyicinin de konuşmacı tarafından gerçekleştirilen eylemden rahatsız olduğunu varsaymaktadır.

Edimde bulunan bireyin psikolojik ve ruhsal yönüyle ilgili durumlar içtenlik şartı olarak nitelendirilmiştir. Örneğin, konuşmacının rica ediminde bulunması, konuşmacının dinleyiciden talep ettiği eylemi gerçekleştirmesini gerçekten istediğini göstermektedir. Özür söz ediminde ise konuşmacının gerçekleştirdiği dinleyiciye rahatsızlık veren eyleminden dolayı duyduğu pişmanlık ifade edilmektedir. Söz edimlerinin tümünün içtenlik koşulunu sağlayamayacağını ifade eden Searle (2000: 37), selamlaşma ediminin içtenlik şartını taşımadığını ifade etmiştir. Selamlaşma söz edimin, konuşmacının dinleyiciyi nazikçe karşılaması şeklinde değerlendirilmesi nedeniyle içtenlik şartını taşımamaktadır.

Doğrudan ve dolaylı söz edimleri şeklinde iki farklı söz edimi kategorisi oluşturan Searle, söz edimlerinin her zaman doğrudan kullanılmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir (Searle, 2011: 21). Konuşma sürecinde ortaya çıkan eğretilemeler, ironiler ve imaların tümce ile sözcelemin anlamlarının farklılaşmasına

neden olacağını ifade etmiştir. İki farklı edimsöz etkisine sahip olan edimsözlerin, dolaylı söz edimlerinden ayrılması gerektiğini ifade eden Searle, edimsöz edimlerini "bir başka edim söz ediminde bulunularak dolaylı bir şekilde yerine getirilen edim söz edimleri" şeklinde ifade etmiştir. Searle aynı zamanda "Tuzu uzatabilir misin?" cümlesinin hem rica hem de soru edimini gerçekleştiren iki edimsöz gücüne sahip bir edimsöz olduğunu ifade etmiştir (Searle, 2011: 22).

Searle (2011: 34), dolaylı söz edimlerinde dinleyici ile konuşmacı arasında dilsel ve dilsel olmayan aktarma sürecinde sözlü aktarımdan daha fazla iletinin aktarıldığının söz konusu olduğunu ifade etmiştir. Searle dolaylı söz edimlerine örnek olarak aşağıdaki diyaloğu vermiştir (Searle, 2011: 34):

A: Bu akşam yemeği dışarıda yiyelim.

B: Yarın çok işim var, dinlenmek zorundayım.

Searle (2011: 35), B konuşmacısının söylediği sözcüğün dinleyici tarafından reddetme edimi olarak algılanabilmesinin konuşmaya yönelik birtakım ilkelere, konuşma sürecinin arka planına ve söz edimleri kuramına bağlı olduğunu ifade etmektedir.

Austin'in söz edimleri sınıflandırmasını da eleştiren Searle (2011: 38), Austin'in sınıflandırmasında edim fiilleri ile edimsöz fiillerinin net bir şekilde ayrımının yapılmadığını, sınıflandırmaların keskin çizgilerle ayrılmadığını, sınıflandırmaya yönelik ölçütlerin açıkça belirlenmediğini, sınıflandırılan eylemlerin farklı türlerde olduğunu ve kategorilere yönelik yapılan tanımların uyumlu olmadığını ifade etmiştir.

Edimsöz edimleri ile edimsöz fiilleri arasındaki ayrımı yapan Searle (2011: 39), sonrasında edimsöz edimlerini sınıflandırmak için, farklılaşmalarını sağlayan temel noktaları tespit etmiştir. Edimsöz edimlerine yönelik yeni bir sınıflandırma oluşturan Searle (2011: 30), bu sınıflandırmanın dil aracılığıyla yapılan eylemlerin sınırlı olduğunu ve dilin kullanım amaçlarının sonsuz sayıda olmadığını ifade ettiğini açıklamıştır. Wittgenstein'in aksine Searle, dil kullanımının belli bir sınırının olduğunu ifade etmektedir (Searle, 2011: 23). Searle, dil kullanımlarını kategorize edebilecek kriterlerin olmaması nedeniyle Wittgenstein'in sonuz ya da belirsiz sayıda dil kullanımının mevcut olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Searle, dil kullanımlarının kategorize edilebilmesi için sözün ereğinin temel dayanak

oluşturduğunu ve buna bağlı olarak dil aracılığıyla gerçekleştirilebilecek eylemlerin çok kısıtlı olduğunu ifade etmiştir. Olay, olgu ya da durumların bireylere nasıl gerçekleştiğini ifade etmek (kesinleyiciler), bir eylemi yapmaya yönelik bireyleri ikan etmek (yönelticiler), bir eylemi yapmanın sorumluluğunu üstlenmek (sorumluluk yükleyiciler), duygu, düşünce ve tutumları ifade etmek (dışa vurucular), sözcelemler vasıtasıyla değişiklikler ortaya çıkarmak (beyanlar) dil ile gerçekleştirilebilecek sınırlı eylemledir.

Searlenin söz edimlerine yönelik gerçekleştirdiği sınıflandırma aşağıda verilmiştir (Searle, 2011: 35):

1. *Kesinleyiciler (Assertives)*: Kesinleyiciler edim söz grubunda konuşmacı dillendirdiği önermenin doğruluğuna ilişkin sorumluluk üstlenmektedir. Edimsözün doğru ya da yanlış olarak nitelendirilme durumuna bakılarak edimsözün kesinleyicilik durumu belirlenmektedir. İddia etmek, tanıklık etmek, ileri sürmek, bilgilendirmek, bildirmek gibi edimsel eylemler kesinleyici edimsözlere örnek olarak gösterilebilir.

2. *Yönelticiler (Directives)*: Konuşmacının, dinleyiciyi bir eylemi gerçekleştirmeye ikna etme çalışması olarak ifade edilmektedir. Konuşmacının ikna girişiminin düzeyi edimsözlere bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Emretmek, talep etmek, buyurma, yalvarmak ve rica etmek yönelticiler grubunda yer alan söz edimlerine örnek olarak gösterilebilirler. Önermek, davet etmek ve ısrar etmek eylemleri de yöneltici söz edimleri grubunda değerlendirilirken, bu söz edimlerinin düzeyleri farklılık göstermektedir.

3. *Sorumluluk yükleyiciler (Commisives)*: Konuşmacıya gelecekte gerçekleşecek bir davranışın sorumluluğunu yükleyen edimsözler sorumluluk yükleyiciler grubunda yer almaktadır. Sorumluluk yükleyiciler, konuşmacının gelecekte yapacağı eylemi ifade etmektedir. Yemin etmek, söz vermek, güvence vermek gibi edimsözler sorumluluk yükleyici edimsözlere örnek olarak gösterilmektedir.

4. *Dışa vurucular (Expressives)*: Konuşmacının içerisinde bulunduğu ruhsal durumun yansıtıldığı önerme içerikleri dışa vurucular olarak tanımlanmaktadır. Dışa vurucu söz edimlerinde çoğunlukla dillendirilen önermenin doğru olduğu varsayılmaktadır. Tebrik etmek, özür dilemek, selamlamak ve teşekkür etmek edimleri, dışa vurucular grubunda yer alan edimsözlerdendir.

5. *Beyanlar (Declarations)*: Dillendirilen önermenin ifade ettiği eylem, olgu ya da durumu gerçeğe dönüştüren edimsözler bu grupta yer almaktadır. Bir başka deyişle konuşmacı bir şey söyleyerek aynı zamanda o sözün karşılık geldiği eylemi gerçekleştirmektedir. İşinden istifa eden bir çalışanın "istifa ediyorum" ifadesi aynı zamanda bireyin istifa edimini gerçekleştirdiğini göstermektedir. Atamak, istifa etmek, azletmek gibi söz edimleri beyanlar grubunda yer alan edim sözlere örnek olarak gösterilebilir. Beyanlar grubunda yer alan edimsözlerin dil dışı unsurları gerektirmesi, diğer edimsözlerden ayrışmalarını sağlayan en önemli özellikleridir. Örneğin "sizi karı koca ilan ediyorum" söz ediminin gerçekleşebilmesinin temel şartı, bu sözcelemin bir nikah töreninde ve nikah kıymaya yetkili bireyler tarafından söylenmesidir. Nikah kıyma yetkisi bulunmayan bir bireyin bu tümceyi söylemesi herhangi bir anlam ifade etmemektedir. Yine "sanığın tutuklanmasına karar veriyorum" örneğinde söz konusu tümcenin yetkili bir hakim tarafından mahkeme salonunda ve bir duruşma sonucunda söylenmesi, bu sözcelemin beyanlar olarak nitelendirilebilmesinin temel şartlarına örnek olarak gösterilebilir.

Austin ve Searle'ün edimsöz sınıflandırmalarına ilişkin karşılaştırmalar Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1. Austin ve Searle'ün Söz Edimleri Sınıflandırması

Austin'in Sınıflandırması	**Searle'ün Sınıflandırması**
Hüküm belirticiler: Suçlu olduğuna kanaat getirmek, beraat ettirmek	Kesinleyiciler: Örnek: İddia etmek
Erk belirticiler: Yetkili kılmak, uyarmak	Yönelticiler: Rica etmek, emretmek
Sorumluluk yükleyiciler: Yemin etmek, taahhüt etmek	Sorumluluk yükleyiciler: Yemin etmek, taahhüt etmek
Davranış belirticiler: Teşekkür etmek, selam vermek	Dışa vurucular: Teşekkür etmek, selam vermek
Serimleyiciler: Doğrulamak, tasvir etmek	Beyanlar: Kovmak, istifa etmek

Kaynak: Çağ, 2022: 39

Tablo 1 incelendiğinde, Searle'ün (2000: 13, 2011: 42) Austin'in (2017: 69) sorumluluk yükleyiciler sınıflandırmasını aynen aldığı, davranış belirticiler kategorisinin ise adını dışa vurucular olarak değiştirdiğini görmekteyiz. Diğer yandan, Searle'ün (2000: 34, 2011: 43), Austin'in (2017: 70) dile getirdiği hüküm belirticiler,

erk belirticiler ve serimleyiciler kategorilerinde hem içerik hem adlandırma olarak değişikliklere gittiği görülmektedir.

1.7. Platon'un Hayatı, Eserleri ve Felsefî Dönemleri

1.7.1. Platon'un Hayatı ve Eserleri

M.Ö. 427-347 yılları arasında yaşayan ve ilk sistematik felsefe düşünürü olan Platon aristokrat bir ailenin çocuğu olarak Atina'da dünyaya gelmiştir. Yunan aristokratlarının çocuklarında olduğu gibi Platon da yönetici sınıfına yönelik eğitimler almış ve sosyal, kültürel ve kişisel anlamda kendini geliştirmiştir. Sokrates öncesi dönemde şiirle ilgilenen Platon, Sokrates ile tanışmasının ardından edebiyat alanındaki çalışmalarını sonlandırarak felsefe ve diğer bilimlerle ilgilenmiştir (Aster, 2018: 144).

Platon, Sokrates'in öğrencisi olup, öğrenciliği Sokrates yaşadığı sürece devam etmiştir. Sokrates'in ölümünün ardından astronomi, geometri, siyaset, matematik ve yönetim bilimi alanlarında eğitim almak, farklı ülkelerdeki düşünürlerden ve kraliyet kütüphanelerinden yararlanmak için Mısır, Megara, İtalya, Kyrene ve Sicilya gibi ülkelere gitmiştir. Ayrılmak zorunda kaldığı bir ülkeden, kendi ülkesine dönerken köle tüccarları tarafından esir alınmış ve Anikanes adındaki felsefe meraklısı biri tarafından satın alınarak özgürlüğüne kavuşmuştur. Kendisini özgürlüğe kavuşturan kişiye fidye olarak ödediği parayı geri ödemek isteyen Platon, bu kişinin parayı almaması üzerine bir vakıf şeklinde Akademia'sını kurmuştur (Elmalı ve Özden, 2015: 5).

Platon'un felsefesi, diyalektik ve fikirler teorisi tarafından tanımlanan yeni bir çerçevede, Yunan eğitiminin altında yatan Sokrates öncesi, sofistler ve sanatsal geleneklerle uyumludur. Platon için bilgi, hassas nesnelerden ve içsel süreçlerden etkilenen ruhun bir etkinliğidir (Brisson ve Pradeau 2007: 11). Platonizm, onunla karıştırılmamasına rağmen, kökenlerini Platon'un felsefesine dayandırır. Platonizme göre, modern felsefeden farklı bir kavram olan, hem dış duyumsal dünyadan hem de iç bilinç dünyasından farklı bir alemde var olan ve nominalizmin zıttı olan soyut nesneler vardır. Felsefesi, algılanabilir ama anlaşılmaz gerçeklik (bilim) ile algılanamaz ama anlaşılır gerçeklik (matematik) arasındaki bir ayrım olan formlar teorisidir. Geometri, Platon'un ana motivasyonudur ve aynı zamanda Pisagor'un

etkisini de göstermiştir. Formlar, gerçek nesneleri kusurlu kopyalar olan mükemmel arketiplerdir (Rosen, 2001: 1).

Platon, öğrenmenin aslında bir anı olduğunu (Plato, 1952:81 c-d), araştırma nesnesinin, üzerinde düşündükten sonra insan tarafından yalnızca kısmen bilinmediğini göz önünde bulundurarak, duyuma dayalı bilginin temelini reddeder (Plato vd., 1992: 13). Platon, fenomenal varlıkların zıt özelliklerine sahip fikirler olduğunu varsayar: bunlar bozulmaz, doğuştan gelir, ebedi ve değişmezdir. Bu Fikirler, bedenlerinden ayrıldıktan sonra ruhlar tarafından kısmen görülebilen duyular üstü bir dünyada yaşarlar. Fikirler daha doğru bir şekilde "formlar" olarak çevrilir (Reale 2001: 120).

Böylece, bilginin dört aşaması hayal gücü, gölgeler ve hurafelere hakimiyettir (eikasìa); yanlış inançlara (pìstis) yol açan hassas nesneler; söylemsel akla (dianoia) uygun geometrik ve matematiksel gerçekler ve yalnızca spekülatif ve sezgisel araçlarla (nòesis) erişilebilen anlaşılır fikirler. Yalnızca mutlak olan gerçekten bilinebilir (Philopon, 1969: 93) Mükemmel bilgi sadece Tanrılara aittir. İnsan bilgisi felsefeye dayalıdır ve her zaman kusurludur, hiperuranion ile sınırlıdır. Formlar, tanımın ve bilginin gerçek nesneleri, maddi olmayan ve değişmez gerçeklikler, evrensel ve anlaşılırdır (Plato 2002: 81c). Fikirler veya akledilir formlar teorisi iki kavramda özetlenebilir: (akledilir varlığı ifade eden) form kavramı ve (akledilir olma ile duyulur hale gelme arasındaki ilişkiyi gösteren) katılım kavramı. Aristoteles'e göre, Platon'un Formları destekleyen en iyi bilinen argümanı "bire karşı birçok" argümanıdır (Aristoteles, 1991:55).

Platon'un hakikat ve görünüş, ruh ve beden arasındaki düalizmi, siyaset anlayışında da bulunur. Vatandaşlarına onların akıl düzeyleriyle bağdaşmayan işlevler yükleyen bir devlet, kolaylıkla yozlaşma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Platon, toplumu yaşayan bir organizmaya benzeterek yorumlar (Platon, 1988: 16). Uyumlaştırma görevi, iyi fikrinin özüne ulaşmayı başaranlara aittir.

Platon'un ideal durumu, The Open Society and Its Enemies'de (Popper, 2020: 57) Karl Popper tarafından da eleştirilmiştir. Diğerleri bunu, Karl Marx tarafından önerilen eşitlikçi toplumun bir öngörüsü olan komünizmin erken bir biçimi olarak görmüştür. Öte yandan Marx, Platon'u katı, aristokratik bir kast devleti tasarlamakla

suçlamıştır. Ancak Platon'un “aristokratları”, doğumda kazanılan bir hak temelinde değil, herkeste bulunan ahlaki kriterlere göre aslında entelektüel aristokratlardır.

Platon’un eserleri felsefi gelişim dönemleri, düşünceleri ve düşüncelerinin gelişim sürecini yansıtan gençlik dönemi, geçiş dönemi, olgunluk dönemi ve yaşlılık dönemi olmak üzere dört dönemde incelenmektedir.

1.7.1.1. Gençlik Dönemi Eserleri

Sokrates’in etkilerinin görüldüğü gençlik dönemi eserleri, Sokratesçi öğretileri ve yöntemleri yansıtan diyaloglardan oluşmaktadır. Bu dönemin eserleri aşağıda verilmiştir (Arslan, 2010: 193).

- Sokrates’in Savunması,
- Euthyphron,
- İon,
- Kriton,
- Euthydemos,
- Lysis,
- Kharmides,
- Protagoras

1.7.1.2. Geçiş Dönemi Eserleri

Sokrates’in etkisi, Platon’un geçiş dönemi eserlerinde de yoğun bir şekilde görülmektedir. Sokrates’in ölümünün ardından Platon’un kendi düşüncelerine odaklandığı dönem olan geçiş dönemi eserlerinde, idealer öğretisine yönelik düşünceleri yansıtılmaktadır. Geçiş dönemi eserlerinde Platon’un karakteristik düşünceleri olan ideal devlet ve ruhun ölümsüzlüğü düşünceleri yer almıştır (Aster, 2018: 157). Gençlik dönemi eserlerinden farklı olarak geçiş döneminde düşüncelerin sonuç odaklı olduğu görülmektedir (Elmalı ve Özden, 2015: 122). Geçiş dönemi eserleri aşağıda verilmiştir (Arslan, 2010: 194):

- Gorgias

- Kratylos
- Küçük Hippias
- Büyük Hippias
- Menon,
- Meneksenos

1.7.1.3. Olgunluk Dönemi Eserleri

Olgunluk dönemi eserlerinde Sokrates'in etkisinin kaybolduğu, tamamen Platon'un özgün düşüncelerinin yer aldığı görülmektedir. Geçiş dönemi eserlerinde yer alan beden eğitimi ve sanat gibi konuların yerini olgunluk dönemi eserlerinde bilimsel konulara bırakmıştır (Elmalı ve Özden, 2015: 22). Olgunluk dönemine ait eserler aşağıda verilmiştir (Arslan, 2010: 194):

- Şölen
- Phaidon
- Phaidros
- Devlet

1.7.1.4. Yaşlılık Dönemi Eserleri

Platon'un önceki dönemlerdeki eserlerinin eksikliklerinin tamamlandığı ve geliştirildiği dönemdir (Arslan, 2010: 193). Platon felsefesinin temelini oluşturan ruhun ölümsüzlüğü düşüncesi, Mısır ve İtalya gezilerinde ortaya çıkmış ve gezdiği ülkelerdeki Pythagorasçı filozofların etkisini müzik, aritmetik, biyoloji ve astronomi konularına ilişkin eserlerinde yansıtmıştır (Hilâv, 1990: 43). Yaşlılık dönemi eserlerinde ayrıca devlet düzeni üzerinde toplumsal ahlâk yapısının etkisini ve ahlâk ile hukuksal düzenlemeler arasındaki ilişkiyi de incelemiştir (Paksüt, 1982: 433). Yaşlılık dönemi eserleri aşağıda verilmiştir (Arslan, 2010: 194):

- Theaiteos
- Sofist

- Parmenides
- Devlet Adamı
- Timaios
- Yasalar
- Philesbos

İKİNCİ BÖLÜM

PLATON'UN DİYALOGLARINDA SÖZ EDİMLERİ

Araştırmanın bu bölümünde Platon'un diyaloglarında belirlenen söz edimleri düzsöz edimi, edimsöz edimi ve etkisöz edimi ve alt gruplarına ayrılarak incelenmiştir.

2.1. Platon'un Diyaloglarında Geçen Düzsöz Edimleri

Düz sözler edimi seslendirme (phonetic), anlamlandırma (rhetic) ve dillendirme (phatic) edimi olmak üzere üç alt edimden oluşmaktadır.

2.1.1. Platon'un Diyaloglarında Seslendirme Edimine İlişkin Örnekler

Birtakım seslerin çıkarılması olarak tanımlanan seslendirme edimine ilişkin Platon'un diyaloglarında belirlenen birtakım örnekler aşağıda verilmiştir:

Atinalılar! (Sokrates'in Savunması, s. 11)

Eğriyi doğruyu göstermek (Sokrates'in Savunması, s. 18)

Tanrılara inanmak (Sokrates'in Savunması, s. 18)

Meletos yaklaş şöyle yanıtla (Sokrates'in Savunması, s. 19)

Haa, bakalım şimdi (Sokrates'in Savunması, s. 20)

Zeus bilir ya! Saymıyor, yargıçlar; çünkü güneşin taştan, ayın da topraktan olduğunu ileri sürüyor (Sokrates'in Savunması, s. 22)

Kanıt mı istiyorsunuz? (Sokrates'in Savunması, s. 28)

Sokrates! Sesini çıkarmaz, dilini tutarsan, yaşayamaz mısın sürgünde, ha? denecek belki bana (Sokrates'in Savunması, s. 34)

Yooo, Atinalılar, o kadar uzun boylu değil (Sokrates'in Savunması, s. 34)

Ne o Khairephon, Sokrates de mi Gorgias'ı dinlemek istiyor? (Gorgias, s. 47)

Ama bu sanat insanlara konuşmayı öğretiyor değil mi? (Gorgias, s. 50)

Öyleyse sence söylevcilik nedir? (Gorgias, s. 64)

Böyle birini neden beğenmediğini söyleyebilir misin? (Gorgias, s. 72)

Tesalya'da erdemli adamlar var mıdır? (Menon, s. 142)

Sana cevap vermek güç değil, Sokrates. Menon, s. 150)

Yoo! (Menon, s. 166)

Bu zaman, onun henüz bir insan olmadığı zaman değil midir? (Menon, s. 171)

İyi olduğumuz için faydalıyız da. Çünkü her iyi olan şey faydalıdır. Doğrudur değil mi? (Menon, s. 173)

Her bir nesnenin her bir kimsenin verdiği kadar bir adı, verilir verilmez o ad mı olacak? (Kratylos, s. 197)

Yoo, o kadar uzun boylu değil. (Kratylos, s. 198)

Tanrılar Khalkis diye çağırıyorlar,

İnsanlarsa Kymindis (Kratylos, s. 205)

Ee, öyleyse? (Kratylos, s. 206)

Yooo, onlar böyle değildi (Kratylos, s. 228)

Odumu söndürme benim (Kratylos, s. 230)

Eee, peki önceki adları açıklarken epey işine yarayan kakon (kötü) ne ola? (Kratylos, s. 231)

Günaydın İon. Nerden bu geliş böyle, Ephesos'tan mı? (İon, s. 263)

E, peki bunlar öbür şairlerde yok mu? (İon, s. 264)

Sabahın bu saatinde burada işin ne Kriton? Yoksa çok erken değil mi? (Kriton, s. 281)

Saygı gösterilmesi gereken düşünceler kötü olanlar değil iyi olanlardır, öyle değil mi? (Kriton, s. 285)

Yok dedim; yeter ki gelsin. (Kharmides, s. 301)

Hızlı yazmak (Kharmides, s. 305)

Asla! (Kharmides, s. 308)

Bizim dördümüzden çok ona güvenmez miydin? (Lakhes, s. 338)

Bence böyle bir şey imkânsız olur, Sokrates (Lakhes, s. 344)

Oysa cesaretin, erdemin ancak bir parçası olduğunu söylemiştik (Lakhes, s. 356)

Oysa ne kadar gururlanırlarsa, elde edilmeleri de o kadar güçleşir, değil mi? (Lysis, s. 365).

Bu imkânsızsa, sevenin sevilenin dostu olması gerek (Lysis, s. 374)

Ha! Demek bir bilgeye rastlandın buraya gelirken? (Protagoras, s. 394).

Neden geldiniz peki? (Protagoras, s. 399).

"Dindarlık da bir şeydir, değil mi?" dese, bunu da kabul ederdik, değil mi? (Protagoras, s. 412)

Sağ mı? Yoksa ölmüş mü? (Theaitetos, s. 451)

Bu nasıl inkâr edilir? (Theaitetos, s. 455)

Bu levha bize Musa'ların anası Mnemosyne'nin bir bağışı olsun. Bu levhanın algılarımızla düşüncelerimiz için bir dayanak olduğunu düşünerek, gördüklerimizden, işittiklerimizden veya düşündüklerimizden hatırda kalmalarını istediklerimizi, tıpkı yüzüklerdeki kabartma resimler gibi, bunun üzerine basalım. Bu basılan şeyin izi bu levhada kaldıkça onu hatırlar, biliriz. Fakat bu iz silinir veya hiçbir iz bırakmazsa onu unutur, artık bilmeyiz. (Theaitetos, s. 515)

Söylediklerine bakılırsa, bu sonuç doğru olsa gerektir (Sofist, s. 550).

Bu konuda düşündüklerini daha açık bir biçimde ortaya koy! (Sofist, s. 584).

2.1.2. Platon'un Diyaloglarında Dillendirme Edimine İlişkin Örnekler

Birtakım sözlerin belli bir dile ilişkin gramer yapısına uygun olarak seslendirilmesi dillendirme edimi olarak ifade edilmektedir. Platon'un diyaloglarında yer alan dillendirme edimine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

"Sokrates Anytos'u dinlemeyerek salıvereceğiz seni ancak bir koşulla, artık bundan böyle insanları sınamayacak, sorguya çekmeyecek, filozofluk etmeyeceksin; bu koşulu yerine getirmezsen öleceksin" deseniz… (Sokrates'in Savunması, s. 25)

“Bu koşulu yerine getirmezsen öleceksin” deseniz… (Sokrates’in Savunması, s. 25)

Şimdi saydığım sanatlar için biri gelip bana dese ki: “Sokrates, aritmetik nedir?”… (Gorgias, s. 51)

Şimdi saydığım sanatlar için biri gelip bana dese ki: “Sokrates, aritmetik nedir?” (Gorgias, s. 52)

“Ne üstünedir bu sözler?” diye sorsaydı… (Gorgias, s. 52)

“Bütün bu fena şeyleri çocuklarım, ben sizin iyiliğiniz için yaptım” dese… (Gorgias, s. 130).

Doğruyu anlatmak için, “Bütün bu fena şeyleri çocuklarım, ben sizin iyiliğiniz için yaptım” dese… (Gorgias, s. 130)

Hayır, dedi Sokrates… (Gorgias, s. 139)

“Beyaz, renk anlamına mı gelir, yoksa bir renk midir?” dese, … (Menon, s. 154).

Herhalde seninki değildir, diyor (Kratylos, s. 195)

“Hoş geldin Atinalı, Smikrion’un oğlu Hermogenes” dese… (Kratylos, s. 247)

Kimden duyduğumun ne önemi var Sokrates? Dedi Kharmides (Kharmides, s. 308).

Hiç, dedi Kharmides… (Kharmides, s. 326)

Neden? Dedi Meneksenos (Lysis, s. 380)

Elbette, dedi Meneksenos, ama Lysis ses çıkarmadı (Lysis, s. 385)

“Otururak konuşmanız için sıraları dizelim mi? Dedi Kallias. (Protogoras, s. 400).

“Öyleyse doğruluk, doğru olmakla aynı şeydir, değil mi?” dese… (Protagoras, s. 412).

“Dindarlık da bir şeydir, değil mi?” dese… (Protagoras, s. 412).

Sorularına devam edip, "Demin ne diyordunuz? Yanlış mı anladım yoksa? Yanılmıyorsam, erdemin parçaları arasında hiçbir benzerlik yoktur demiştiniz değil mi?" deseydi… (Protagoras, s. 413)

"Sokrates doğru mu söylüyor Protagoras? Erdemin hiçbir parçasının öbürüne benzemediğini söyleyen sen misin? Gerçekten savunduğun bu mu?" dese… (Protagoras, s. 413)

"Gerçekten savunduğun bu mu?" *dese*… (Protagoras, s. 413)

Bu cevabı verirlerdi herhalde, dedi Protagoras (Protagoras, s. 436)

Doğru, dedi Protagoras (Protagoras, s. 437).

Ederler, dedi Protagoras (Protagoras, s. 439)

2.1.2. Platon'un Diyaloglarında Anlamlandırma Edimine İlişkin Örnekler

Seslendirme ve dillendirme edimleri ile üretilen sözcüklerin belli bir mesaj iletmesi ve anlamlı olması da anlamlandırma edimi olarak ifade edilmektedir.

"Bakalım Sokrates, bu bilgin adam, işi alaya aldığımı, birbirini tutmaz sözler söylediğimi bulup ortaya çıkaracak mı, yoksa bizi dinleyenlerle birlikte onu da aldatabilecek miyim?" demiştir. (Sokrates'in Savunması, s. 22)

Ama demin, bir boksör, boks sanatını yanlış yolda kullanırsa bundan ötürü onun öğretmenini suçlamak ya da şehirden sürmeye kalkmak doğru olmaz, demiştin (Gorgias, s. 62)

Bir adam, doğru olmayan yollardan zorbalığı ele geçirmeye uğraşırken… demiştin, (Gorgias, s. 77)

Çok bilmiş olmak iyi değildir, demişsiniz… (Gorgias, s. 93)

Sen demin, yasaları çoğunluk yapar, demiştin… (Gorgias, s. 94)

Şimdi şunu da düşün: "Hükmedebilmek" demiştin. (Menon, s. 153)

"Yanılmıyorsam, erdemin parçaları arasında hiçbir benzerlik yoktur demiştiniz değil mi?" deseydi… (Protagoras, s. 413)

…biz bunu kabul etmeyince de şöyle demiştiniz: "Protagoras, Sokrates! Söyleyin bize, bu zevke yenilmek değil de nedir, ne ad verirsiniz?"… (Protagoras, s. 440)

2.2. Platon'un Diyaloglarında Edimsöz Güçlerine İlişkin Örnekler

Austin edimsöz edimini erk belirticiler, hüküm belirticiler, davranış belirticiler, sorumluluk yükleyiciler ve serimleyiciler olmak üzere beş grupta incelemiştir.

2.2.1. Hüküm Belirticilere İlişkin Örnekler

Veriler ya da deliller çerçevesinde olgulara ya da durumlara ilişkin resmi ya da gayr-ı resmi kararlar vermeyi hüküm belirticiler olarak tanımlamıştır. Aklamak, tespitte bulunmak, hüküm vermek, tanı koymak ve paha biçmek edimleri hüküm belirticiler sınıfına giren edimlerdir (Austin, 2009: 164).

Bu söylevin kurallara göre düzenlendiği, yargıçlardan aman dilemeyi amaçladığı su götürmez. (Sokrates'in Savunması, s. 10)

Öyle sanıyorum ki, ben ondan biraz daha bilgeyim, çünkü bilmediğim bir şeyi biliyor diye geçinmiyorum (Sokrates'in Savunması, s. 15)

Çünkü kötülük görmek, tabiat kurallarına göre en büyük mutsuzluktur, neden dersen en büyük fenalık odur. (Gorgias, s. 89)

Sanatçı, kurallara uygun, düzgün bir bütün kurabilmek için her şeyi düzene sokmak, bir parçayı öteki parça ile uyumlu kılmak zorundadır (Gorgias, s. 112)

Ama görüyorsun ki Sokrates, "a" gibi, "b" gibi harflerin her birini "dilbilgisi" kurallarına göre adlara bağladığımızda bir çıkarma, bir ekleme ya da bir değişiklik yaparsak adı yazmış oluruz ama doğru yazmış olmayız, adı yazmış bile sayılmayız; bu işlemlerden birine uğradığında ad adlıktan çıkar, başka bir şey olur (Kratylos, s. 249)

Ne olursa olsun Sokrates, benzeyen bir öykünme, belirtilen bir şeyi belirtmek için ilk yoldan yeğ tutulmalıdır (Kratylos, s. 252)

...Çünkü onlardan değişik, ayrımlı, onlara yabancı gelen şey onları değil, onlardan değişik, ayrımlı, onlara yabancı olan bir şeyi gösterecektir (Kratylos, s. 257).

Saygı gösterilmesi gereken düşünceler kötü olanlar değil iyi olanlardır, öyle değil mi? (Kriton, s. 285)

Peki, iyi düşünceler aklı başında insanların, kötü düşünceler de delilerin düşünceleridir, değil mi? (Kriton, s. 285)

...Ama delikanlıyı çağırıp, bunu göstermek istemez miydin bize? Yaşı daha küçük bile osaydı, hem kardeş çocuğu hem de koruyucusu olduğun için senin önünde bizimle konuşması yakışıksız bir şey olmazdı. (Kharmides, s. 301).

…Gerçekten, her şeyin özünü açık seçik bir şekilde bilmek, herkesin yararlanacağı iyi bir şey değil mi? (Kharmides, s. 314)

...Ama insanın aklına bir fikir geldi mi ve bu insan da kendisiyle biraz olsun uğraşıyorsa, üstünkörü geçiştirmeyip incelemesi gerekir (Kharmides, s. 322)

O halde arkadaş, bu işi başka bir bilimin yaptığına anlaştığımıza göre, bilgesizlik bize yararlı değildir. Doğru mu? (Kharmides, s. 324)

Bana öyle geliyor ki, iyi bir yargıç olmak için sayıya değil bilgiye bakarak yargıya varılmalıdır (Lakhes, s. 339)

Oysa ne kadar grurulanırlarsa, elde edilmeleri de o kadar güçleşir, değil mi? (Lysis, s. 365)

Öyleyse anan baban seni sevdiklerine, mutlu olmanı istediklerine göre, seni mutlu etmek için ellerinden geleni esirgemiyorlardır herhalde. (Lysis, s 367)

Öbür konularda bizi daha usta gördüğü her konuda da aynı şekilde davranıp, kendinden ya da oğlundan çok bize güvenir, değil mi? (Lysis, s. 370)

Oysa kendine yetenin, kimseye de ihtiyacı yoktur değil mi? (Lysis, s. 376)

Oysa elinde olmayan şeye ihtiyaç duyar insan (Lysis, s. 384)

Demek ki o aramızda vücutça bir benzerlik bulunduğunu iddia ettiği zaman, bu ister övgü için ister kötüleme için olsun bunun hiçbir değeri olamaz (Theaitetos, s. 455)

Fakat ikimizden birinin ruhunu erdemleri bakımından övmesine ne demeli? Bunu işitenin böyle övgüsü yapılanı iyice incelemek istemesi, öte yandan övülenin de kendisini tanıtmak gereksinmesini duyması gerekmez mi? (Theaitetos, s. 455).

Ruha gelince; ruh okuma ve alıştırma, yani hareketler sayesinde bilgiler kazanır, sağlığını korur, kendini düzeltir; buna karşılık okuma arzusunun ve öğrenme ihtirasının yokluğundan başka bir şey olmayan rahat, ruhun sadece öğrenmemesine değil, aynı zamanda öğrendiğini de unutmasına neden olur, değil mi? (Theaitetos, s. 465)

Sonra: kendisine bir şey katılmayan, kendisinden de bir şey eksiltilmeyen bir şey ne büyür ne de eksilir; daima kendi kendisinin aynı kalır. (Theaitetos, s. 468)

Madem ki bana etki eden şey, benim içindir ve başka biri için değildir, o halde ben de kuşkusuz onu algılayanım; başka biri değilim. (Theaitetos, s. 475)

Zannıma göre dostum, bu öykünün babası şimdi yaşasaydı iş böyle olmazdı; o kendini adamakıllı savunacaktı. (Theaitetos, s. 481)

Çünkü kurala göre kabul veya red etmeye alıştığımız sözlere iyice dikkat edilmezse şimdikinden çok daha fena kabullere varılır. (Theaitetos, s. 481)

Aynı zamanda, gelecekteki hoş veya hoş olmayan ahenkten söz edildiği zaman, bu konuda idman hocası hiçbir zaman musikiciden daha iyi hüküm veremez. İdman hocası, sonra onun hükmünü doğru bulacaktır. (Theaitetos, s. 497)

Bundan başka zannıma göre şarabın gelecekteki tatlılığı veya sertliği hakkında hüküm vermek hakkı kitara çalan kimseye değil, çiftçiye aittir. (Theaitetos, s. 497)

Her şey hareket ettiğine göre kuşkusuz ki bu denemez. (Theaitetos, s. 502)

Fakat ruhumuz bunların varlıklarını ve ne olduklarını, karşılıklı karşıtlıklarını, nihayet bu karşıtlığın özünü derinden derine inceleyerek, karşılaştırarak bir yargı vermeye uğraşır. (Theaitetos, s. 507)

... Çok fakat noksan olmaktansa az fakat iyi başarmak herhalde daha iyidir. (Theaitetos, s. 509)

Zannıma göre, bilinen bir şeyin bilinmeyen bir şey diye alınmasının, böylece de hata edilmesinin mümkün olmadığını kabul etmekte haksızlık ettik (Theaitetos, s. 514)

Böylece bunları devredene öğretiyor, devralana öğreniyor, sahipleri olmasa dolayısıyla bunları kafesinde bulundurana da biliyor deriz. (Theaitetos, s. 523)

O halde, hecenin bilinebilir ve ifade edilebilir, harfin ise bunun tersi olduğu söylenirse, bunu kabul edemeyiz. (Theaitetos, s. 533)

Fakat, zannıma göre bunun için başka kanıtlar da olacaktır. (Theaitetos, s. 534).

Örnek olarak güneşi alırsak, güneş gökte, dünya etrafında dönen cisimlerin en parlağıdır, dendiği zaman bunu yeter derece kesin bulacağını sanıyorum (Theaitetos s. 537)

Fakat düşündüğüm kimseyi sadece burnu ya da gözleriyle değil bir de yassı bir burun ve parlak gözleriyle düşünsem, o zaman da senin kadar kendimi veya bu yaradılışta başka birini de sanmış olmayacak mıyım? (Theaitetos, s. 538)

Bilgi dağarını toptan alıp, kent kent dolaşarak onları para karşılığında satana da aynı ad verilmez mi? (Sofist, s. 556)

O halde sen, başkasının ürününü piyasaya süren perakendeci tecimi olduğu gibi elde etmeci, değişimci tecimsel sanatın bir bölümü olan kendi ürününü satmayı da, bilgi tecimi ve erdeme ilişkin alanlara özgü olduğu sürece kuşkusuz hep sofistik diye adlandıracaksın (Sofist, s. 557)

Demek ki, ruhta iki tür kötülük vardır. Biri genellikle bozulma diye adlandırılır ve hiç kuşkusuz bir ruh hastalığıdır. (Theaitetos, s. 563).

O halde onu bir hokkabaz, bir şarlatan ve bir kopyacı olarak görmek gerekir. (Sofist, s. 573)

Bundan ötürü bu sanatçılar gerçeği bir yana bırakır ve yapıtlarını gerçek orantıya göre yapmazlar, ama onlar güzel görünürler, öyle değil mi? (Sofist, s. 574)

... Demek ki o düşünülemeyen, söylenemeyen, deneyimlenemeyen ve anlamı olmayan bir şeydir, değil mi? (Sofist, s 578)

Ama eğer o, diğer yandan adı şeyle bir tutarsa, böylece o ya kendini bir hiç için zorla bir ad koyan biri olarak görür ya da eğer o bir şey için bir ad olduğunu ileri sürerse geriye yalnızca şu kalır: ad yalnızca ad için bir addır, başka hiçbir şey değildir. (Sofist, s. 587)

Bir'e katılmanın, varolan için bir bütün olmanın sonucu olmadığını, bir bütünün kendi başına var olduğunu varsaylım, o zaman varolanda varlık eksik olacaktır. Çünkü ayrıca varolandan başka bir şey de var olmuş olacaktır. (Sofist, s. 589)

2.2.2. Erk Belirticilere İlişkin Örnekler

Bireylerin sahip oldukları güç ve otoriteye bağlı olarak diğer bireyler üzerinde yaptırım gücüne ve yetkisine sahip olmaları olarak adlandırılan erk belirticiler, kişinin bulunduğu konum itibariyle hüküm verebilme gücüne sahip olması açısından hüküm belirticilerden ayrılmaktadırlar (Austin, 2009: 166). Platon'un diyaloglarında erk belirticilere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

...Bence Atinalılar azgın ve saygısız adamın biri bu Meletos, beni aşağılamak için suçlamaya kalkışmasını da gençliğine düşüncesizliğine vermeli (Sokrates'in Savunması, s. 22)

...bence ölümü, ona benzer daha nice sakıncaları değil, ancak onuru göz önünde tutmalıdır insan (Sokrates'in Savunması, s. 24)

...Çünkü ölüm cezası verilmezse çocuklarınız Sokrates'in öğütlerini dinleyerek büsbütün baştan çıkacak, bozulacaklardır... (Sokrates'in Savunması, s. 25)

Öyle ya... Ama istersen Khairepon, beni de deneyebilirsin.... (Gorgias, s. 48)

Sözgelişi istersen Niceratos'un oğlu Nicias'ı getirebilirsin, istersen kardeşlerini de alabilirsin... (Gorgias, s. 75)

Hey Lysimakhos, Sokrates'i elinden kaçırmamalısın! (Lakhes, s. 335)

Madem ki emrediyorsunuz, itaat edeceğim Sokrates... (Theaitetos, s. 456)

İddiama karşı daha mertçe davranmalısın ve elinde ise, herkesin kendine özgü algıları olmadığını ya da bu olursa, hatta olayın veya daha doğrusu varlığın yalnız olayın sahibi için var olamayacağını kanıtlayarak beni çürütmelisin. (Theaitetos, s. 483).

... Onun için sen de bu savaşa girmekten kaçmamalısın: hem senin hem de benim için yararlı olacaktır (Theaitetos, s. 486)

Burada bulunanlardan dilediğini seçebilirsin... (Sofist, s. 547)

...Konuşmanın uzunluğundan yorulur ve de sıkılırsan, bundan beni değil, burada bulunan dostlarını sorumlu tutmalısın. (Sofist, s. 547)

2.2.3. Sorumluluk Yükleyicilere İlişkin Örnekler

Konuşan kişinin sözlerinden dolayı sorumluluk üstlenmesini sağlayan edimsöz güçleridir. Söz vermek ve vaatte bulunmak konuşan bireyin dinleyiciye karşı sorumlu olmasını sağlayan edimsöz edimleridir (Austin, 2009: 168). Platon'un diyaloglarında sorumluluk yükleyici edimsözlere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

...Bu paranın ödenmesi konusunda güvenebilirsiniz onlara (Sokrates'in Savunması, s. 35)

Anlatacağıma söz veriyorum (Menon, s. 155).

Zeus'un adına yemin ederim ki, Sokrates, hiç biriyle ilgim olmadığı gibi, yakınlarımdan kimsenin de bunlara yaklaşmasına göz yumamam. (Menon, s. 178)

Beni dinle Sokrates. Gorgias'ta her şeyden önce sevdiğim taraf, bu çeşit vaatlerde bulunmak şöyle dursun, böyle yapanlarla aley etmesidir… (Menon, s. 181)

Peşinden ayrılmayacağıma güvenebilirsin (Kharmides, s. 326)

Onlar söz veriyor bizi dinlemeye (Lakhes, s. 334)

Orthagoras ona aynı vaatlerde bulunsa, o da her gün onun yanında bulunmakla hangi konuda daha iyi olacağını sorsa… (Protagoras, s. 401)

Zeus'e yemin ederim ki imkânsız! (Theaitetos, s. 452)

Zeus üstüne yemin ederim ki hayır. Hatta bunu her şeyden üstün tutuyorum. (Theaitetos, s. 459)

Zeus üstüne yemin ederim ki düşünmedim bile (Theaitetos, s. 466)

Zeus'a yemin ederim ki gerçekten öyledir sevgili dostum. Tersi durumda kuşkusuz hiç kimse birçok para vererek kendisinden ders almak istemezdi… (Theaitetos, s. 497)

Zeus üstüne yemin ederim ki bunu adamakıllı hatırlıyorum… (Theaitetos, s. 536)

Yasalar ve devlet sorunlarına gelince bu konuda da öğrencilerini tartışma sanatı ustası yapacaklarına dair onlara söz vermiyorlar mı? (Sofist, s. 569)

2.2.4. Davranış Belirticilere İlişkin Örnekler

Bireylerin bir olay, olgu ya da duruma yönelik geliştirdiği reaksiyon gösterme edimidir. Herhangi bir olay ya da duruma yönelik tutum ve davranışları yansıtan tümceler bu grupta yer almaktadır. Teşekkür etmek, özür dilemek, kutlamak, başsağlığı dilemek, tasvip etmek, meydan okumak… gibi edimler davranış belirtici edimlere ilişkin örneklerdir (Austin, 2009: 170-171). Platon'un diyaloglarında davranış belirticilere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

Ama sen ıstırap içindeki bir adamın da zevk duyabileceğini kabul etmemiş miydin? (Gorgias, s. 103).

Ama iyilik ve kötülük bir anda kesilmez, bunu kabul etmiştin… (Gorgias, s. 104)

Sokrates onun önünde Themistokles'le Perikles'in büyük istidat sahibi olduklarını kabul etmiştir… (Menon, s. 147)

Böyle söylemen doğrudur. Ben de adaletten başka erdemler de bulunduğunu kabul ediyorum (Menon, s. 153)

… O yassı balık, bakışlarını uyuşturmadan önce kendisi de uyuşmuş bir haldeyse ona benzediğimi kabul ederim. (Menon, s. 162)

…Ama bilgi her iyiyi kavrarsa, kavramadığı iyi şey yoksa, o zaman erdemin de bir bilgi olduğunu kabul etmeliyiz. (Menon, s. 173)

Belki böyledir, ama biz bunu kabul etmekle yanılmadık mı acaba? (Menon, s. 175)

…İyi adamların faydalı olduklarını, bunun başka türlü olamayacağını haklı olarak kabul etmiştik. Yanılmıyorum, değil mi? (Menon, s. 183)

İyi adamın faydalı olduğunu kabul etmiştik, değil mi? (Menon, s. 185)

İyi, faydalı olan şeyin bizi doğru yola götüren şey olduğunu da kabul ediyorsun, değil mi? (Menon, 186)

Bu böyleyse Hermogenes, öteki dünyadakilerden hiçbirinin sirenlerin kendileri bile orayı bırakıp buraya dönmek istemediklerini, hepsinin oranın çekiciliğine kapıldıklarını onaylamamız gerekiyor… (Kratylos, s. 218)

…Atinalıların rızasına karşı burdan kaçmam gerektiğini söyleyip durmaya son ver; çünkü tutumumu sana onaylatmak ve canını sıkmamak çok önemli benim için. (Kriton, s. 287)

Hiçbir durumda bile bile eğri davranmamak gerektiğini mi kabul ediyoruz… (Kriton, s. 287)

Öbürleri de Khairephon'Un övgülerini onaylayınca: (Kharmides, s. 300)

Seve seve; üstelik beni dinleyeceğiniz için teşekkür ederim size (Protagoras, s. 394)

Biz de anlatacağın için sana teşekkür ederiz (Protagoras, s. 394)

…Ey Hipponikos'un oğlu, senin bilgelik aşkına eskiden beri hayrandım; şimdi de çok beğendim seni, kutlarım.… (Protagoras, s. 419)

Herkes beğendi bu teklifi ve onayladı. (Protagoras, s. 420)

Bu şeyler hakkındaki bilgisizlik de korkaklıktır, değil mi? Bu defa güçbela onaylayabildi başıyla (Protagoras, s. 444)

Gerçekte onlarda ne gördük ve ne işittikse bunu bildiğimizi onaylayacağız… (Theaitetos, s. 478)

Fakat o yazdıklarının gereği olarak, bu sanının da doğruluğunu onaylayacaktır (Theaitetos, s. 489)

Bunların apaçık bilgi olduğunu onaylayanlar, gerçeğe ermiş olabilirler (Theaitetos, s. 498).

Hatırlıyor musun dostum, biraz önce şu sözümüzün doğruluğunu onaylamıştık… (Theaitetos, s. 532-533).

…İmdi biz, ayrı olan her şeyin kesinlikle, ancak bir başka ile bağıntıda var olabilen şey olduğunu koşulsuz zorunlu bir önerme olarak onaylamış olduk (Sofist, s. 605)

Sanırım şunu: beni onaylarken anladığın şeyi… (Sofist, s. 615)

2.2.5. Serimleyicilere İlişkin Örnekler

İletişim sürecinde ortaya çıkan ve iletişim sürecine dahil olma anlamı taşıyan edimsöz güçleridir. Bir ifadeyi yanıtlama, söyleneni kabul etme, itiraz etme ya da söylenene ilişkin açıklama yapma edimleri bu grupta yer almaktadır (Austin, 2009: 171). Platon'un diyaloglarında serimleyicilere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

Gençlerimizin alabildiğine erdemli olmalarına çok önem veriyorsun, değil mi?

Evet (Sokrates'in Savunması, s. 19)

Elbette (Sokrates'in Savunması, s. 19)

Hepsi mi, yoksa içlerinden birkaçı mı?

Hepsi (Sokrates'in Savunması, s. 19)

... Öğreterek baştan çıkarıyor, doğru yoldan ayırıyorum onları sence, değil mi?

Evet, olanca gücümle evetliyorum bunu (Sokrates'in Savunması, s. 21)

Evet ben senin hiçbir tanrıya inanmadığını ileri sürüyorum (Sokrates'in Savunması, s. 22)

Evet diyorum (Sokrates'in Savunması, s. 23)

Ne o bir şölen mi kaçırdık yoksa?

Evet ya, onun için geldik (Gorgias, s. 47)

Bilgi ile korkusuzluk üzerine ayrı iki şey gibi konuşmamış mıydın

Öyle konuşmuştum (Gorgias, s. 101)

Belki de haklısın Hermogenes. Ama inceleyelim bu işi. Her bir nesnenin çağrılışı o nesnenin adıdır, öyle mi?

Bence öyle (Kratylos, s. 196)

Bir nesneyi yakmak istersek, onu rasgele bir düşünceye göre değil, ama doğru düşünceye göre yakarız değil mi? Doğru düşünce de yakmanın yolunu, yakılmanın yordamını gösterendir, değil mi?

Evet öyle (Kratylos, s. 199)

Başka şeylerde de böyle, değil mi

Elbet (Kratylos, s. 199)

Konuşmak da eylemlerden biri değil midir?

Biridir. (Kratylos, s. 199)

Her doku türü için de doğal olarak türe özgü bir mekik çeşidinin olduğunu görmüştük. Öbür nesneler için de böyle olduğunu biliyoruz.

Biliyoruz (Kratylos, s. 202)

Öyle sanıyorum ki, bu sorulara bağlı bir soru daha var. Kişi canla bedenden olmuştur demiyor muyuz?

Öyle diyoruz (Kratylos, s. 213)

Demek ki, adlar öğretmek için konuluyor.

Yüzde yüz öyle. (Kratylos, s. 245)

Ama bazı konular üzerinde Homeros'la Hesiodos aynı şeyleri söylüyorlar değil mi ?

Evet, hem de birçok konular üzerinde (İon, s. 264)

O halde bilmediği bir sanatın işin alanına giren bilgilerden habersizdir.

O da doğru (İon, s. 271)

Savaşa katıldın mı sen de?

Katıldım. (Kharmides, s. 299)

Peki, dedim; ama demin bilgeliğin güzel bir şey olduğunu kabul etmemiş miydin?

Öyle, dedi. (Kharmides, s. 307)

Demek önceden çok iyi kestirilmesi gerek sonucun.

Elbette

Öyleyse doğruluk, doğru olmakla aynı şeydir, değil mi? dese, "Evet" diye cevap verirdim. Sen de böyle cevap vermez miydin?

Evet, dedi. (Protagoras, s. 412)

Köyden henüz mü döndün, Terpison; yoksa çoktandır burada mısın?

Epey zaman oldu. Hatta seni çarşıda aradım. Bulamayınca da şaşırmıştım. (Theiatetos, s. 451)

Ne dersin yabanı, sırası gelmişken tam da Sokrates'in belirttiği gibi herkesi hoşnut edecek misin?

Öyle görünüyor ki Theaitetos, bu konuda başkaca söze gerek kalmadı, ama senin için aynı şey denemez. Anlaşılan bundan böyle konuşmayı sen yürüteceksin. Konuşmanın uzunluğundan yorulur ve de sıkılırsan, bundan beni değil, burada bulunan dostlarını sorumlu tutmalısın. (Sofist, s. 547)

2.3. Platon'un Diyaloglarında Etkisöz Edimlerine İlişkin Örnekler

Konuşmacının bir şey söyleyerek dinleyici üzerinde etki oluşturması etkisöz edimi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle konuşmacının düzsöz edimiyle sözcelediği edimsöz ediminin dinleyici üzerinde bıraktığı duyuşsal, bilişsel ve davranışsal etki, etkisöz edimi olarak ifade edilmektedir (Austin, 2009: 130). Etkisöz edimi aynı zamanda muhataptan bir şeyleri gerçekleştirmeye yönelik taleptir. Platonun diyaloglarında etkisöz edimlerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

...söyle bakalım öyleyse daha iyi kılanın kim olduğunu, tanıt yargıçlara (Sokrates'in Savunması, s. 19)

Hadi, onları daha iyi kılanın kim olduğunu söyle bakalım (Sokrates'in Savunması, s. 19)

Ama söyle bakalım bana, bizi dinleyen bu adamlar gençleri daha iyi kılıyorlar mı kılmıyorlar mı? (Sokrates'in Savunması, s. 19)

Doğru söyle Meletos, sen gerçekten benim hiçbir tanrıya inanmadığımı mı sanıyorsun? (Sokrates'in Savunması, s. 22)

Sen şimdi onu bırak da söyle bana, söylevcilik için siyasetin bir parçasının gölgesidir, dedin. Ne demek bu? (Gorgias, s. 65)

Böyle birini neden beğenmediğini söyleyebilir misin?
Söyleyebilirim
Söyle hadi (Gorgias, s. 72)

İstediğin gibi olsun, söyle bana: Sanırım bilgi dediğin bir şey vardır değil mi? (Gorgias, s. 101)

Olmaz Kallikles, bizim hatırımız için cevap ver, hepimiz tartışmanın sonnu bekliyoruz (Gorgias, s. 103)

Şimdi bana yardım et de, şu birleştiğimiz düşüncelerden bir sonuç çıkaralım… (Gorgias, s. 106)

Öyleyse söyle bakalım, bunlar nelerdir?(Menon, s. 153)

Söyle yavrum, şu dört kenarlı şeklin kare olduğunu biliyor musun? (Menon, s. 164).

İyi olduğumuz için faydalıyız da. Çünkü iyi olan şey faydalıdır. Doğru değil mi? (Menon, s. 173).

Haydi öyleyse, işe başlayalım, zahmetine değer. (Menon, s. 155)

…Gel bakalım Anytos ve misafirimiz, dostumuz Menon'a şunu bulmakta yardım et:… (Menon, s. 176)

… Söyle bakayım, herhangi birini herhangi bir yerde oturmaya zorlayan bağlardan istek mi daha güçlüdür, gereksinme mi? (Kratylos, s. 217)

Yüzde yüz haklıyım. Ama öyle sanıyorum ki, bilge başkanlığı ile ölçüye, gerçeğe benzerliğe uygun uyanık olmalısın. (Kratylos, s. 230)

Hayır sevgili gönüldeşim, öyle olmaz hiç. (Kratylos, s. 256)

Olmaz vallahi öyle şey (İon, s. 266)

…Gel seninle bu nokta üzerinde duralım:… (İon, s. 266)

…Mutlak yapmalısın bunu Sokrates; dinle beni ve dediğimi yap. (Kriton, s. 284)

Gel şöyle otur da anlat bize, henüz kesin bilgiler alamadık (Kharmides, s. 299)

Haklı değiller mi sence, ilkelerini onaylamıyor musun? (Kharmides, s. 302)

Şimdi geri dönüp daha açık seçik bir tanım yap bana… (Kharmides, s. 311)

Hey Lysimakhos, Sokrates'i elinden kaçırmamalısın!… (Lakhes, s. 335)

Daha olmaz aziz dostum, henüz çok erken, dedim. (Protagoras, s. 395)

Önce konunun güçlüklerle dolu olduğunu ileri sürerek mırın kırın etti Protagoras, ama sonra cevap vermeye razı oldu (Protagoras, s. 416)

… Protagoras'ın pek hoşuna gitmemişti ama, önce sorular sormaya, yeterince sorduktan sonra da benim soracaklarıma kısa cevaplar vermeye razı olmak zorunda kaldı…. (Protagoras, s. 421)

Bir an önce evinde olmak istiyordu. Ben de kendisinden bunu rica edip, burada kalmasını salık verdim ama razı olmadı… (Theitetos, s. 451)

Meseleyi yeniden tartışmak istiyorsan, bunu öyle yap ki, nutukları arka arkaya birbirine ekleyerek ilerle… (Theaitetos, s. 484)

Hey Sokrates! Bak işte burdayız!… (Sofist, s. 545)

Behey çocuk! Biz daha çok küçükken, büyük Permanides, hiç durmaksızın yeniden, şu şiirinde söyleneni düşünülebilr her biçimde pekitmişti (Sofist, s. 575).

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden beri dil felsefesi, felsefenin önemli konularından birini oluşturmuştur. Yirminci yüzyıla kadar Antik Yunan düşünürlerinden hemen hemen hiçbiri dili görmezden gelmeyerek, bu konuya ilişkin birçok düşünceler üretmişlerdir. Dil felsefesi alanında üretilen düşüncelerin yalnızca dile ilişkin felsefe yapma türleri olarak nitelendirilmesi doğru olmayacaktır. Dil felsefesi üzerine yapılan günümüzdeki araştırmalar, geleneksel dönemdeki çalışmalarla karşılaştırıldığında farklı bir türe dönüştüğü görülmektedir. Ada filozofları başta olmak üzere felsefecilerin birçoğu dil felsefesine ilişkin araştırmaları, felsefenin diğer konularından farklı bir konuma yerleştirmişlerdir. Geleneksel felsefelere bir tepki olarak ortaya çıkan bu akım Dil Felsefesi adını almıştır. Dil Felsefesi akımına ilişkin üretilen düşünceler dile yönelik felsefe yapma çalışmaları olarak nitelendirilmemiş, bizzat ayrı bir felsefe dalı olan dil felsefesi çatısında yeni bir alanı oluşturmuştur. Dil felsefesi filozofları dilin doğru bir şekilde anlaşılmasının felsefî problemlerin çözülmesinde etkili olacağını ifade etmişlerdir.

Geleneksel felsefecilerde olduğu gibi dil felsefecileri de metafizik hatalardan arınmayı başaramamışlardır. Dili temsil çerçevesinde değerlendirme, dil felsefecilerinin metafizik hatalarını oluşturmaktadır. Bu anlayış dilin olay, olgu ve nesneleri temsil etmek dışında herhangi bir fonksiyonu bulunmayan biçimsel bir yapı olduğunu ifade etmektedir. Dilin fonksiyonlarının ve mantıksal yapısının çözülmesi, dünyanın yapısının çözülmesini sağlayan unsurların başında gelmektedir. Aynı matematiksel ve mantıksal temeller üzerine kurulan dünya ve dil, birbirlerinin karmaşık yapısının anlaşılmasında kilit rol oynamaktadır. Bu bağlamda olgular dünyasını temsil etmeye yönelik genel geçer bir mantık dilinin oluşturulmasının, bu dünyanın doğru bir şekilde anlamlandırılmasında etkili olacağı söylenebilir.

Düşünürler dilin temsil görevine odaklanarak diğer işlevlerini gözden kaçırmışlardır. Gündelik yaşamda kullanılan dil olguları temsil etmenin yanı sıra aynı zamanda birçok farklı işleve de sahiptir. Dilin yalnızca tek bir boyutuna odaklanmayarak sosyal, kültürel ve felsefî işlevleriyle bir bütün olarak değerlendiren bir dil felsefesi anlayışına ihtiyaç duyulmuştur. Gündelik dil felsefesi dili bir bütün olarak ele almıştır. Temsil boyutunun yanı sıra dilin toplumsal birçok görevi

bulunmaktadır. Dilin temsil görevinin dışındaki işlevlerini kapsayan bu işlevleri Austin tarafından söz edimleri olarak ifade edilmiştir. Dilin eylemsel boyutunu ön plana çıkaran söz edimleri kuramına göre gündelik dilde kullanılan her bir sözcelem, aynı zamanda bir eylemi gerçekleştirmektir. Konuşanın sözcelemi kullanma amacı, o sözcelemin anlamını oluşturur. Bir başka deyişle konuşan sözcelem ile hangi niyetini aktarmak istiyorsa, o sözcelemin anlamını konuşanın aktarmak istediği niyeti oluşturur.

Gündelik dil ile gerçekleştirilen edim arasında güçlü bir ilişki olduğunu ifade eden edimsel söz kuramı, edimlerin gerçekleştirilebilmesi açısından toplum tarafından kullanılan dilin özelliklerine bağlı kalmanın önemli olduğunu ifade etmektedir. Toplumlar hangi ifadenin hangi edime karşılık geldiğini ve hangi edimin gerçekleştirilmesinde hangi ifadenin kullanılacağını önceden belirlemişlerdir. Başka bir deyişle toplumsal uzlaşı, ifadelerin barındırdığı niyet ve kastı belirlemiştir. Bir topluma ait gündelik dilin konuşulması, o toplumun sosyal ve kültürel unsurları gibi beşeri özelliklerinin tümünü benimsemek gibi geniş bir anlamı içerisinde barındırmaktadır. Bu bağlamda toplumlar tarafından üretilen sözcelerin toplumun ve dönemin özellikleri çerçevesinde değerlendirilmesinin, sözcenin temsil ettiği edimin doğru olarak belirlenmesi açısından önemli olduğu söylenebilir. Gündelik dile ilişkin yapılacak edimsel çözümlemelerin, sözcelemlerin gündelik dilde temsil ettikleri anlamların dışındaki kullanımlarının belirlenmesine de olanak sağlayacaktır. Sözcelemler gündelik dilde hangi amaçla kullanılıyorsa o anlamış taşımaktadır. Bu nedenle felsefi metinleri oluşturan sözcelemler, ortaya çıktıkları toplumlarda temsil ettikleri işlevleri ve toplumun özelliklerine göre anlam kazanmaktadırlar. Bu nedenle felsefi metinlerde geçen sözcelemlerin anlamları değerlendirilirken eserin ortaya çıktığı toplumların özellikleri ve toplumda hangi işlevi temsil ettiğinin bilinmesi, edimin doğru olarak tespit edilmesi açısından önem arz etmektedir.

Platon'un, hocası Sokrates'ten etkilendiği dönemlerde ortaya koyduğu diyalogları, onun felsefi yaşamı açısından önemli bir konumda bulunmaktadır. Platon'un ilerleyen dönemlerde ortaya koyduğu eserlerin konu başlıkları ve temel sorunları diyaloglarında tartışılmıştır. Platon, kendi dönemine ait aristokrat kesimin ve üyesi olduğu toplumun doğrularını ve bilgilerini Sokratik dönem eserlerinde sorgulayarak döneme ilişkin hakim birçok görüşü çürütmüştür. Platon, kişisel düşünce

dünyasını oluşturma sürecinde öncelikle yanlış olduğunu düşündüğü dönemin sosyo-politik doğrularını ve düşünce yapılarını ortadan kaldırmıştır. Dönemin kabul gören yanlış düşünce ve doğrularını temizleyen Platon, ardından kendi düşünce yapısını inşa etmiştir. Platon'un eserleri ortaya çıktığı dönemlere göre incelendiğinde, düşünce yapısı ve görüşlerinde dönemsel farklılıkların ve gelişimlerin yaşandığı; düşünce yapısının içerisinde yaşadığı Atina toplumunun sosyo-kültürel yapısından ve kişisel deneyimlerinden büyük ölçüde etkilendiği görülebilmektedir. Platon'un siyasi düşüncelerinin Sirakuza gezisinden etkilenmesi sosyo-kültürel çevrenin düşünce yapısında etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca Platon'un kadına yönelik görüşlerinin karakteristik düşünceleri olmaması ve üyesi olduğu toplumun görüşlerini akıl çerçevesinde açıklamaya çalışması da Platon'un düşünce yapısı üzerinde sosyo-kültürel unsurların etkisini göstermektedir.

Platon'un diyaloglarının Austin'in söz edimleri kuramı bağlamında incelendiği bu araştırma ile Gündelik Dil Felsefesinin, özel anlamda da Söz Edimleri kuramının, felsefî metinlerin çözümlenmesinde ortaya koyduğu olanaklar ifade edilmiş ve yeni bir bakış açısı ortaya konmuştur. Felsefi metinlerde yer alan sözcelerin çözümlenmesi sürecinde sözcelemlere ilişkin yapılacak toplumsal özellikler, yer, metin ve yazarın yorum becerisine bağlı olarak ifade ettikleri edimlerin doğru olarak belirlenememesi gibi olumsuzluklar ortaya çıkabilmektedir. Sözcelemlerin değerlendirilmesi tarihsel süreçte yaşanan değişimlere bağlı olarak değişiklik göstereceği için, anlam çözümlemelerinin sabit kalması söz konusu olmamaktadır. Sözcelemlere ilişkin yorum farklılıklarının ortadan kaldırılması, anlamın sabit kılınmasını sağlayabilir. Bu bağlamda araştırmada Platon'un diyalogları toplumsal ve kişisel etkilerden soyutlanarak doğal anlamlarını koruyabilmek için gündelik dilin özelliklerinin araştırılmasının önemli olduğu ifade edilmiştir. Bu araştırmada genel çerçevede gündelik dil felsefesi, daha dar bir çerçevede ise söz edimleri kuramının felsefi eserlerin ve metinlerin çözümlenmesi açısından sahip olduğu olanaklar ifade edilmiş ve felsefe çalışmalarına yönelik farklı bir yaklaşım ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Genellikle felsefi metinlerin çözümlenmesinde genel kavram ve terimlere odaklanılırken, çözümleme sürecinde felsefi metinlerin özel şartları göz ardı edilmektedir. Felsefi metinlerin özel şartları ile, ortaya çıktığı tarihsel dönemlerin koşulları değil, dönemin şartlarına bağlı olarak ortaya çıkan gündelik dil ifade edilmektedir. Felsefi metinlerin yalnızca ortaya çıktığı dönemlerin özelliklerine göre

açıklanması, metnin yorumlandığı döneme ilişkin dönemin özelliklerinden de etkilenebilmesi riskini ortaya çıkarmaktadır. Tarihsel inceleme yöntemi, bağlamların miktarına bağlı olarak sınırlandırıldığı için, anlamsal değişikliğin ortaya çıkışı engellenemez. Kişisel yorumların ortaya çıkmasının engellenmesiyle birlikte anlam sabit kılınabilir. Sonuç olarak Platon'un diyaloglarının bireysel ve toplumsal etkilerden arındırılarak otantik anlamını koruyabilme açısından gündelik dilin yani söz edimlerinin etkili olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Airenti, G., Bara, B. G. and M. Colombehi. (1993). Conversation and Behavio Games in the Pragmatics of Dialogue, *Cognitive Science*, 17:197-256.

Akşehirli, S. (2011), "Söz Edimleri Kuramı Açısından Kurgusal Anlatı Metinlerinde Söz Aktarımı", *Turkish Studies*, 6(2), s. 143-162.

Altınörs, A. (2003), *Dil Felsefesine Giriş*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi.

Aristoteles (1996). *Metafizik*, Ahmet Arslan (Çev). İstanbul, Sosyal Yayınları.

Arslan, A. (2010), *İlkçağ Felsefe Tarihi II*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Aster, E.V. (2018), *Ernst Von Aster'in Ders Notları*. Vural Okur (Çev.). Bursa, Sentez Yayıncılık.

Austin, J.L. (1962), *How To Do Thıngs With Words,* Oxford University Press, Oxford.

Aysever, R.L. (1994), *Anlam Sorunu ve John R Searle'ün Çözümü*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bakhtin, M. (1981). *Discourse in the Novel.* (M. Holquist, & C. Emerson, Trans.). In M. Holquist (Ed.), The Dialogic Imagination (pp. 259-422). Austin: University of Texas Press.

Bor, İ. (2014). *Analitik Dil Felsefesinde Dil, Düşünce ve Anlam*. Elips Yayınları, Ankara.

Brisson, L., Pradeau, J.F. (2007). *Dictionnaire Platon*. Ellipses.

Carnap, R. (1942). Introduction to Semantics. Chicago: Chicago un-ty press.

Cevizci, A. (2010), *Felsefe Tarihi*, Say Yayınları, İstanbul.

Chapman, S., Routledge, C. (2009), *Key Ideas in Linguistics and the Philosophy of Language*, Edunburgh University Press, Edinburgh.

Copleston, F., (2013), *Platon*. çev. Aziz Yardımlı. 5. Basım, İstanbul, İdea Yayınları.

Çağ, H.D. (2022). *Yurt Dışında Türkçe Öğrenenlerin Söz Edim Kullanımlarının Geliştirilmesine Yönelik Bir Eylem Araştırması*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Çelebi, V. (2014), "Gündelik Dil Felsefesi ve Austin'in Söz Edimleri Kuramı", *Beytülhikme: An İnternational Journal of Philosophy*, 4(1), s. 73-89.

Davies, W. (2003). *The Influence of J.L. Austin*, Hiroshima University Institute of Foreign Language Research and Education.

Devitt, M., Hanley, R. (2006). *Philosophy of Language*, Blackwell Publishing, United States.

Di Giovanna, J.J. (1972). *Linguistic Phenomology: Philosophical Method In J.L. Austin*, Ph.D. Thesis, Universit of Notre Dame, Indiana.

Dinneen, J.A. (1972). What Austin Does with Words, *Philosophy and Phenomenological Research*, 32, 514-523.

Elmalı, O., Özden, Ö. (2015), *İlkçağ Felsefe Tarihi*, İstanbul, Arı Sanat Yayınları.

Er, H. (2019). *Dinî Sözcelerin Edimselliği*, Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Erol, Ç. (2007), *Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Felman, S. (1980). The scandal of the speaking body: Don Juan with J.L. Austin, or seduction two languages. Translated by Catherine Porter. Standford University Press, Standford.

Green, M. (2007). Speech Acts. Erişim Adresi: https://plato.stanford.edu/entries/speech-acts/#Aca, Erişim Tarihi: 25.11.2022.

Gül, M. (2007). Söz ve Düşünce Aktarımı, *Turkish Studies*, 2(2), 239-256.

Hale, B., Wright, C. (1997). A Companion to the Philosophy of Language, Blackwell Publishing, Oxford.

Harris, D.W., Unnsteinsson, E. (2018). Wittgenstein's Influence on Austin's Philosophy of Language, *British Journal For The History Of Philosophy*, 26(2), 371-395.

Hilâv, S. (1990), *Yüz Soruda Felsefe El Kitabı*. İstanbul, Gerçek Yayınevi.

Hirik, E. (2018), "Söz Edimleri Kuramı Bağlamında Atasözleri-Deyimlerde Toplum/Topluluk Adları ve Duygu Değerleri", *Motif Akademik Halkbilim Dergisi*, 11(24), s. 158-177.

Iten, C. (2005), *Linguistic Meaning/Truth Conditions and Relevance/The Case of Concessives*, Palgrave Macmillian, New York.

Jarasch, J., Jamai, İ., Gümüs, K. (2014), *Speech Act Theory, Language and Society*, Kulturwirt, Modul VIII.

Jaszczolt, K.M. (2012). Prepositional Attitude reports: Pragmatic Aspects, *CHP*, CUP: 305-328.

Kaburise, P. (2011), *Speech Act Theory and Communication: A Univen Study*, Cambridge Scholars Publishing, Cambridge.

Köse, A. (2012), Medya, ve Dil Oyunları: Gündelik Dil Pratiklerinde Televizyon Dizilerinin Etkisi, *Milli Folklor*, 24(93), 220-233.

Laugier, S. (2004). Acte de langage ou pragmatique?, Revue de Métaphysique et de Morale , AVRIL-JUIN 2004, No. 2, Usages d' Austin (AVRIL-JUIN 2004), pp. 279-303.

Leite, A. (2011). Austin, Dreams and Scepticism, in *The Philosophy of J. L. Austin*, s. 78-113, Oxford University Press, Oxford, New York.

Lycan, W. (2008), *Philosophy of Language/Contemporary Introduction*, Routledge, New York.

Mabaquiao, M.N. (2018). Speech Act Theory: From Austin to Searle, *A Journal for Humanities, Social Sciences, Business, and Education*, 19(1), 35-45.

Magee, B. (2004). *Yeni Düşün Adamları*, Çev.: Mete Tunçay, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Mukhroji, M., Nurkamto, J., Subroto, H.D.E., Tarjana, S.S. (2019), Pragmatic Forces in The Speech Acts of EFL Speakers, *Journal of Social Studies Education Research*, 10(1), 38-60.

Oishi, E. (2006). Austin's Speech Act Theory and the Speech Situation, *Esercizi Filosofici*, 1, 1-14.

Ottoni, P. (2002). John Langshaw Austın e a Vısão Performatıva Da Lınguagem, *D.E.L.T.A.*, 18(1), 117-143.

Ovacık, Z., Çifçi, O.Z. (2022). Converting a 'Word Bird' into a 'Spirit Bird' in Yunus Emre: Understanding Yunus Emre's 'There Shall Be a Word' in the Sense of Austin's 'Speech-Act' Theory, *Beytulhikme International Journal of Philosophy*, 12(19, 181-196.

Paksüt, F. (1982), *Platon ve Platon Sonrası*, Ankara, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Philopon, Jean. 1969. "Commentaire Sur Le 'De Anima' d'Aristote." *Revista Portuguesa de Filosofia*, 25(1), 93–93.

Plato (2002). *Phaedo*. Translated with Notes by David Gallop, Clarendon Press, Oxford.

Plato (1952). *Plato With an English Translation IV: Laches Protagoras Meno Euthydemus*, By W.R.M. Lamb, M.A. Harvard University Press, London.

Platon, (2013). *Lysis*, Çeviren: Furkan Akderin, Say Yayınları, İstanbul.

Platon, (2014). *Kritias-Kharmides*, Çeviren: Furkan Akderin, Say Yayınları, İstanbul.

Platon, (2017). *Kriton*, Çeviren: Furkan Akderin, Say Yayınları, İstanbul.

Platon, (2018). *Menon*, Çeviren: Özlem Bayoğlu, Pinhan Yayınları, İstanbul.

Platon, (2019). *Protagorast*, Çeviren: Özgüç Orhan, Pinhan Yayınları, İstanbul.

Poluzhyn, M.M., Vrabel, T.T. (2005). *Lectures And Method-Guides For Seminars On The Course For Choice Basıc Problems Of Speech Act Theory*, Master's Thesis, Uzhhorod National University, English Department, Uzhhorod.

Popper, K.R. (2020). *The Open Society and Its Enemies.* Princeton University Press.

Reale, G. (2001). *Il pensiero antico*. Vita e Pensiero.

Recanati, F. (1987). *Meaning and force*: The pragmatics of performative utterances.

Ricoeur, P. (2000). *Söz Edimleri Kuramı ve Etik,* Çev.: Atakan Altınörs, Asa Yayınevi, Bursa.

Robinson, D. (2006). *Introducing performative pragmatics*. London/New York: Routledge.

Robinson, D. (2016). *The deep ecology of rhetoric in Mencius and Aristotle*. Albany: SUNY Press.

Rosen, G. (2001). "Abstract Objects," July. https://plato.stanford.edu/archives/spr2012/entries/abstract-objects/, Erişim Tarihi: 28.12.2022.

Rossi, J.G. (2001). *Analitik Felsefe*, Çev.: Atakan Altınörs, Paradigma Yayınları, İstanbul.

Sbisa, M. (2007), "How to Read Austin", *Pragmatics*, 17(3), s. 461-473.

Searle, J. R. (2001), "J. L. Austin (1911-1960)", A. P. Martinich ve D. Sosa (Edt.). A Companion to Analytic Philosophy içinde. London, Blackwell Publishers.

Siewierska, A., Papastathi, M. (2011). Third person plurals in the languages of Europe: Typological and methodological issues. *Linguistics, 43*(2), 575–610.

Şekerci, F.M. (2016). *John L. Austın'in Söz Edimleri Kuramı Hakkında Bir Değerlendirme*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Internet Encyclopedia of Philosophy (2022). https://iep.utm.edu/john-austin/, Erişim Tarihi: 27.12.2022.

Vanderveken, D., Kubo, S. (2001). *Essays In Speech Act Theory*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia.

Warnock, G. J. (Trans.). (1970). Performative-constative. Translation of Austin (1962). In C. E.

Wetherell, M. Taylor, S., Yates, S. (2001). Discourse Theory and Practice: A Reader. London: Sage Publications. Pp. 39-46

Yaylagül, Ö. (2013), "Kutadgu Bilig'deki Edimsöz Edimleri". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yarmakan-Semih Tezcan'a Armağan, 13, s. 443-472.